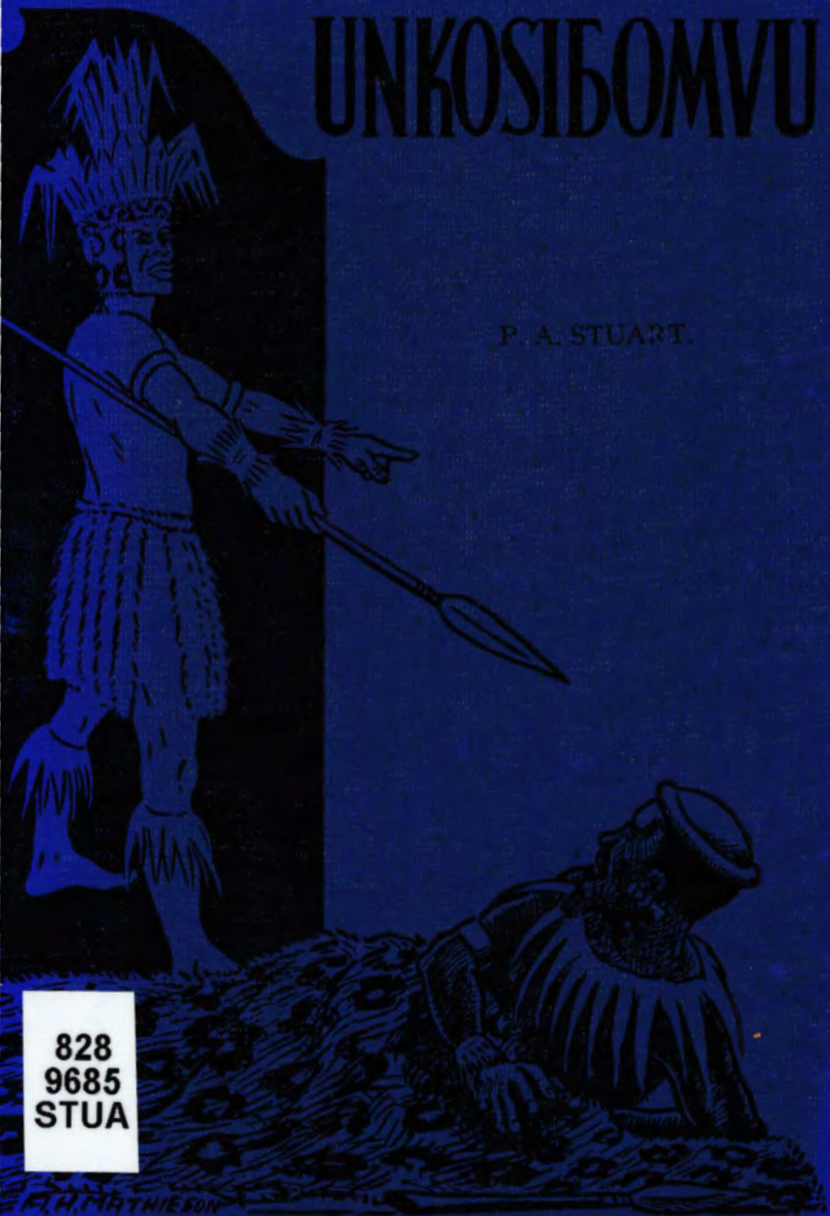

UNKOSIBOMVU

P. A. STUART.

828
9685
STUA

F. H. MATHIESEN

UNKOSIBOMVU

UNKOSIBOMVU

IZINDABA ZEBUTHO ELIDALA
ELALIYINSILA YENKOSI uTSHINGA
OWAQANJWA IGAMA LOKUTHI
nguNKOSIBOMVU

Zilandwa ngu-
P. A. STUART.

ABAKHIPHI   BAMABUKU
SHUTER & SHOOTER
BOOKSELLERS & STATIONERS
PIETERMARITZBURG

828,9685 STUA

69077

*Copyright 1938
by the Author.*

OKUKHONJIWE.

IZINDABA engizibale lapha akuzona ezingamaqiniso ngabantu bakwaZulu.

Kepha, noma kunjalo, zingeze zabizwa ngokuthi "Izinganekwane" ngoba nonxa izinto ezixoxwayo zingazange zenzeka, kodwa zazingahle zenzeke. Nangaphandle kwalokho, ziqondene nezinto zase ndulo kwelakwaZulu, inxa sizwa ngabadala abafe-khona ezinsukwini zawokhokho.

Izindaba ezibalwe ngalendlela engilobe ngayo zivamile kakhulu kwaBamhlophe kuwo wonke umhlaba, futhi baningi abalobi bamabuku asebaduma ngokuloba kubo osekwenza ukuba baphile ngakho.

Abantu abkabiphi ekulobeni ngalendlela. Okwabo ukuloba kusengokwezinto ezenzekayo.

Kephake nokho, ngiyethemba ukuthi isikhathi asisekude kangakanani lapho abamiqondo ihlaka-hlekile kinina beyokusuka phansi bacindezele amabuku ezindaba, okothi noma zingesiwo amaqiniso kodwa zilande ngezinto ezingase zenzeke ekuphileni kwenu.

Umsebenzi lo wokuloba muhle kakhulu, kanti unjalo-nje uvamise ukuba nenzuzo kumuntu olobayo.

Umake zinithokozisile izindaba engizibale kulencwadi ngiyothokoza nami, kanti inxa zinenze naba nesifiso sokungilingisa ngiyobe ngithole inzuzo enkulu ngalemizamo yami.

Izwi lami lokugcina elokubonga amadoda angisiza ekuhumusheni lezindaba, njengoba zikhishwe ebukwini lami engaliloba ngesiNgisi. Lawo madoda nguMnu. S. Nyongwana noMnu. A. C. Maseko. Nime njalo madoda.

P. A. STUART.

NGQIBITHI.

Emakhasini amane kuleli ibuku :

27, 47, 81, 132,

kuthiwe *baqa baqa* imibuzo. Lemibuzo phela ngefaneliswa ukucija abantwana, baqaphelisise amaxoxo abawafunda lapha.

Angathi abantwana bangake bakhonjiswe ukuthi nabo bangabuzana-nje, baphenyane, elokhu elalele obafundisayo—enakile. Lokho kungenza ukuba kube mnandi ukufunda, kuthi kusukwa lapha, kuyiwa laphayana, emaxoxweni, kuhambe ngokumonyuluka, ku-de kuthiwa *ngqibithi-nje*.

Amanye amasu okuyibeka lendima aseyobonwa ngabafundisa izingane.

AMAXOXO.

	IKHASI
1. UKUVELA KWAMI ENKOSINI UTSHINGA	1
2. MHLA NGISINDISA INKOSI, BEZAKUYIBU- LALA	28
3. UKULWELA KWAMI UMFAZI	48
4. MHLA NGINUKWA YISANGOMA, INKOSI ITHI MANGIBULawe	82

IMIFANEKISO YOKUHLOBISA
IZINDABA.

	IKHASI
Suka lapha lomfokazana! Kanginduna yeNkosi yini!	xii
Ichalaha liyasamuka isimaku ithambo	14
Uthinike manje Tshinga-ndini!	25
Hayi! Musa ukuphakamisa izwi kangaka, funa kanti bakhona abasilaleleyo noma sisehlane-nje	30
Kuhle sikubophisise sikuthi <i>ngqi</i>	37
Umkhonto wangena kimi esicutshini sengalo wathi <i>buxe</i>	45
Ngamqukula ngamphakamisela phezulu ngamphonsa esiweni	64
Thula uthi <i>du</i> ! Unganyakazi ungathi <i>vu</i> , funa ngiku- gwaze	71
Kwathi kusa lwalufika udwendwe lwami luvela koNqa- bayembuße	79
Ngasale sengivuma ngithi: "Kakubenguye ushevu"	88
Isangoma saxhuma saya phezulu, saye sema phambi kwebutho	95
Lapho ngasengigaxe umhluhluwe wonke umzimba, sengi- fana nengungumbane	128

Suka lapha lomfokazana! Kanginduna yeNkosi yini!

UKUVELA KWAMI ENKOSINI UTSHINGA.

ZAKE zabakhona izinsuku ezishisayo kwelakithi. Sithe sikhula thina maButho amadala, sasiphangelana ngokukhonza eNdlunkulu. Amadoda abevela ngakho lokho eNkosini.

Izwi elaselibekwe yiNkosi bekuhanjwa ngalo ngisho lBuhlungu ngisho limnandi, ngoba phela sekukhulume “Umlomo ongathethi manga.”

Ngangikhona lapho mina Sithole sinhlamvukazi sakokaQhwebeyakhe—mina Makhomba ngomkhonto abanye bekhomba ngezinti—mina Sokwephula luBukwayo—mina Mzungezi wendoda ingaze yalala buhongo.

Yimike lowo baba, ngingumfo kaSolwandle—wakwaZulu uBolokoqa owabolokqa umuntu ngomkhonto — uMafaniso onjengoyise uMafika — uDeda ngendlale impi kayisekho.

Ngubabake lowo, ozala mina, owangiqamba igama wathi nginguWatala, ethatha ngoba ngizelwe ebulele uhlanya eluthunywe yiNkosi uTshinga, ngoba lwase luqede izinkomo, luhlala emphahlwini. Lumbone qede lwakhuza isaga lwahloma—badumelana kwaze kwahwelela. Kwagcina ngoba ubaba alushaye ngempisela enhlafunweni lushayeke phansi—wayeluphisela umkhonto njalo, naye esefudumele. Uthe ebuya wafika kuzelwe mina. Wayesethi igama lami kuzakuthiwa nginguWatala ngoba ugwaze uZatala.

Ngenziwa yinike ukuba ngithi ungubaba wena na? Ikhona into engiyithandayo kwabakini—bahamba emthethweni — bayazisana — bangamadoda — izimpofana bayazazi — futhi, okuyikhona ngikuthanda kakhulu kuBo, yinhliziyi yaBo yoku-zwela omunye ubuhlungu njengendoda izwela umntwana wayo.

Lalelake baba ngikuthathele ezakithi, kusaBusa iNkosi uTshinga; kusekhona amadoda; kusakhon-
zwa; ebulawa umuntu ophambanisa ukukhuluma ekuthunye yiNkosi.

Ngikhuluma-nje baningi baphansi lapha, ababe-gwazwa yimi lo, ngibagwaza ngomthetho weNkosi ngoba bengahambisanga njengokukhuluma kwayo.

Ngiyayazi indoda eyabulawa ngenxa yokuba kwashelela ulimi ibika uduba. Ngangikhona ebuthweni elagwaza isifunda engangizwana naso, ngenxa yokuba kwaphambanisa inxusa leNkosi emagamini ombiko.

Kwakwenza okunje, kwenziwa yisimo esasakhe ngaso. Kwakungenzi ngoba kungekho mthetho, futhi abantu benamacebo. KuTshinga bekujezwa kakhulu—ngisho izikhulu nabafokazana — uma umuntu ephambanisa emsebenzini wakomkhulu. Lokho kwenza ukuba kuqhamame kakhulu kwabakithi isimo sokungabi namacebo, nokungagwing-cizi, nobuqotho benhliziyi.

Kwake kwathi sixoxa indaba-njenebutholakithi, Amazembe, kwaqhamuka inceku yeNkosi yathi : Ngubani phakathi kwenu uWatala na? Ngangenwa yinqe ngasheshe ngaphendula ngathi : Yimi uWatala. Kwangima-nje ukuthi ngoneni komkhulu.

Isithi inceku kimi : Shesha, uyafuneka, ufunwa yiNkosi !

Ngaphose ngagqibuka luvalo, ngoba ngazi ukuthi iNkosi ingeze yaxoxa ludaba nomfana ongangami — uma imfuna isuke imfunela icala. NamaButho lana akithi angibuka angidabukela, nami umzimba wathi dengelele, ngabona ukuthi ngiyafa namhlanje.

Ngithe ngisankemile yangikhankatha inceku yathi ngikulokothelani ukubambelela iNkosi lokhona yona kayilindi muntu na—yathi : Kasheshi na !

Ngathi : Ngamanga Nduna—ngisabuka ukuthi ngigezephi namuhla ukuba ngibizwe yiNkosi na. Ngase ngithi kleze abakithi, sengisubatha ngibanga khona esigodlweni—sinjenga-njeya.

Ngithe ngifiika kugqayinyanga, ngangikuthathatha engihamba ngakho, wayesethi angidlule ngiye—akhona amadoda ayemi ixukwana emathunzini.

Angibukisisa amadoda; yayisithi enye kimi : Ubizwe yiNkosi mfana na? Nguwe uWatala na?

Ngathi : Yebo wena waseNdlunkulu. Yathi : Pho uhlezi-phi wonke unyaka lo ! Yoza lapha !

Ngayilandela—ngabona-nje ukuthi sesiya esigodlweni khona ngangingakaze ngisibone-nje. Isigodlo sibiyelwe ngothango olude, esangweni kuhlezi amaButho akhethiwe ngobungwazi.

Sa singasifile singene nezikhali lapho. Sazishiya esangweni sangena. Lapho, kimi kwase kuthi du du du, ngibona ngizakubekana nesilo ngingazange ngibekane naso. Ingani kwakwesaba ngisho amaButho amadala ukubekana neNkosi.

Kwakwakhiwe izindlu ziseshumini esigodlweni, zizinhle zesabeka—zingafani nalezi zabantukazana. Induna eyangisa eNkosini kwaku uMfuleni. Yezwakala ngelikhulu isibonga iNkosi sesiqonde eNdlunkulu. Kwakungumthetho omkhulu ukuba izinceku zibonge amakhosi uma ziya eNdlunkulu. Sithe si-njeya, sema saphakamisa izandla sakhuleka sathi: Bayede! Wena waseNdlunkulu! Sasesigaqa phansike, sesibeke ukuba iNkosi ithi masingene. UMfuleni lo ugaqa phambi kwami njengomthetho wakhona.

Sithe sethuka kwakuphuma induna enkulu isimeza omunye. Wayesegijima efika egaqa engena. Phela babuthene phandle lapha, izikhulu zikhona emashumini amabili ezibiziwe. Zingena ngazinye eNkosini. Ezinye ziyaphuma seziqedile ukukhuluma neNkosi; ezinye ziphuma sekuthiwe maziyo bulawa, sezizihola-nje, kodwanake kumnandi ezinhliziyweni ngoaba igama liphume eNkosini yezwe—umlomo ongathethi manga.

Ngisemi belu mina. Lingiyile elokuthi kazi mina ngibizelwani. Ngema ngema, ngithe ngizwa induna yayithi: Watala, ngena! Ngethuka kwathi mangishayeke pahnsi, ngagaqa, ngakhuleka, ngangena. Ngingeze ngakulanda okwakusenzhliziyweni lapho, ngoaba ngangingasezwa lutho—sengiveva-nje. Ngingene umlilo uthi loko-loko ngingaboni kahle. Kuthe ukuba kuthi qabu, ngabona ukuthi kanti iNkosi ihlezi namadoda.

INkosi yayithe-nje klwi, inhle yesabeka. Kwakuseyinsizwa, kephake ngingeqonde ukuthi yayibutho lini. Yayinomzimba-nje, yesabeka.

Yayiluhlaza ithe cwe. Isicoco sayoasicwazi-mula sixhophamehlo, sifanelana nekhandaleNkosi. Umuntu wayekhangwa uboya bububuzela esifubeni, kanye nezinkonyane lapha ezingalweni. Wayengantuleki ukuthi unamandla kwasangonyama.

Emzimbeni kwakungumutsha kuphela. Isinene sasenziwe ngezinjobo eziphothwe ngobunono, kucwebezela uboya bezinkabi—ebesekuba yibeshu elimbala unjengowesinene. Yayithi ihlezi embukwini izinjobo zibe zithe bu phansi. Amehlo, bababa, ngiyakutshela ayengabekeki. Ayebonakala ukuthi ngamehlo omuntu ohlakaniphile odlula bonke abantu. Ubethi uma ethi ukuwaphonsa kokunye afane namalangabi, kokunye abeluhlaza cwe, kokunye abebomvu njengegazi. Ibithi lapha iwaphonsa ngakimi kuthi angishone phansi.

Ngiyibona ikhuluma nebandla-njeke, cha, yeneme i-de ithi ukumamatheka, nebandla ebeselimamatheka nalo. Ngithi ngenhliziyo: Hawu! Amathongo akwethu koSoklazu angabe esabanami, kuthi uma isikhuluma nami yenze-nje.

Ngathula ngalalela. Ngithe ngizwa iNkosi yayisithi enduneni, uMagamu: Uthi kampe kungalunga ukuba udaba olungaka lubekwe kumfana ongaka na? Ngiyezwa phela ukuthi unamandla, futhi ulula ekuhambeni, kephake hawu, Magama!

Ithe iNkosi ikusho lokho yayisithi kleze ngakimi. Ngasengisola mina sengathi yimi lo okukhulunywa ngami. Lokho kwafikisa isibindi kimi ngamazwi engiwezwe ekhishwa yiNkosi.

Ngithe ngizwa wayesephendula uMagamu ethi:

Yebo, Ngonyama, ngiyamasiza lowo mfana—ngazisa inhliziyo kayise uSolwandle owaze wafa enamathele eNdlunkulu, izindaaba zakoMkhulu eziphatha ngesizotha nangobudoda. Nayeke lomfana unayo leyo nhliziyo yobudoda, uWatala lo.

Ngincoma yena-nje ngoba, Ngonyama, lolu udaba lufuna umuntu ozakubalula ekuhambeni. Unjalo ke umfo kaSoklazu lo.

Kwasekuthi damu lapho kimi ukuthi ha-be, kanti kukhulunywa ngami impela na! Ukhona umsebenzi weNkosi engizakuwunikwa!

Ngayizwa iNkosi isithi kuMagamu: Cha, ngiyezwa.

Ngithe ngibona yayisingiqhweba ngomkhonto eyayiwuphethe—ngagaqa ngasondela ngakhuleka.

Yathi kimi: Beka mfana kaSolwandle, ngikuthuma udaba olukhulu, le enduneni ephethe Amacwele. Kuhanjwa izinsuku eziyisithupha kuyiwa. Ngikhethe wena-nje ngoba ulula ekuhambeni.

Kwathi lapha ngithi ngiphakamisa isandla ngiyakhuleka, ngayibona isihwaqa, amehlo aklwela abomvu, yapkhakamisa izwi yathi: Yindaaba enkulu le mfana, unaso isifuba na?

Ngathi mina: Nkosi, ngiyinja yeNkosi, amazwi eNkosi ngingehambe ngiwakhonkotha.

Yangibuka yathi njo, ithe ithatha yayithi: Cha mfana, sengathi uyindoda. Kephake ngithi uyakube uzibulele wena uma lokhu ukukhuluma sengikuzwa kubantu. Yalisho lelo isifutheka, ishaya phansi ngomunwe.

Ngakhuleka.

Yathathake yathi: Ngikuthuma le koMasimini, induna ephethe Amacwele. Ngithi hamba uyekumtshela ukuthi ngizwile ukuthi kuza udwendwe kuye, nokuthi uzakwendelwa yintombi ezedlula zonke izintombi zamaCwele. Ngithike hamba umtshela ukuthi kayibophe ngosinga inhliziyo, ayidedele intombi leyo izogana lapha kimi. Ngiyifuna lapha ngayo le nyanga ephezulu.

Lamazwi yawasho ngokufutheka impela. Ngalalela.

Yathi: Beka, udwendwe luyakufika koMasimini ngomhlomunye. Ngifuna ukuba luyafika wena usufikile. Kuyakubanjalo na?

Ngathi mina: Nkosi kuyibanga, kepha uma kusho iZulu eliphezulu, ngubani ongabuye athini na.

Ngezwa sekubila igazi lami lapho, baba, ngibona ngethenjwa yiNkosi yezwe, ngakubona koMasimini sekukhona lapha enqulwini. Ngasengithi: Nkosi ngisacela, ukuthi uma limahlula uMasimini lelizwi leNkosi ngiyakumenzenjani.

Yathi: Uyakumtshela uMasimini ukuthi wena ungumlomo weNkosi uTshinga. Uyakuzazela yena.

Ngagaqa lapho ngaphuma, baba. Ngiyaphuma ngibonga iNkosi, ngoba ngasengizazi izibongo zayo. Ngasuka ngaphoseka elawini kwami—ngathi ukudlayidla—akwangena—ngadumela umdlelo wami onkone—ngethula isakabuli lami, ngaphosa imiklezo yami yamashoba—ngadumela impiselo yami

ngayiphosa ngapha, nga ngibamba imikhonto yami ngapha. Ngezwa uvalwana oluncane luthi kepe-kepe. Kwafika injana yami engayiphiwa umkhwenyana wethu—ngathi: Hayisuke! Ngaphuma ngathi ta-ta-ta-ta-ta-ta-ta. Ngathi ukubeka ilanga. Ngahlangana nentanga yethu, yangibingelela. Ngathi ngekhanda, ngadlula, ngathi thwayi thwayi thwayi—ladlala isakabuli lami ekhanda, lapho sengi ngangezinyathi.

Ngithe ngithi phaqa ngaphandle komuzi, ngathatha ngejubane. Kwakude-kude.

Kuhle ngikulinganisele ukuthi leyo ndawo yayingakanani—bekuba usuka eMalazibogwe ulibangise le eNyukhasela.

Ngihamba-nje ngithi: He! kazi uMasimini uyakuthini ngalendaba—kubuye kufike umcabango wokuthi mhlawumbe iNkosi kayiqonde ntombi, iqonde ukuhlola uMasimini ukuthi ukhonzile yini kanye naMacwele na. NgoBa phela ibikwenza lokho iNkosi ukuba ikihlola ukuthi abantu basekuthini basakhonzile-nje na? Ngicabanga lelinjeke ngibuka ukuthi khathisimbe uma uMasimini eye wayethula intombi eNkosini, iyobodla iNkosi, ibuye innike yona kanye nezinkomo.

Ngihambe ngahamba, kuthe seliyakushona, ngafika enhlukanweni yezindlela, enye idundubala ezintabeni, enye idabula emahlathini amnyama anezilo nezindlondlo—iyanquma leyo. Ngangena ngayo le edabula emahlathini, ngenyusa umhoshana, ngaye ngadundubala emfothongwaneni, ngahlaba ikhefu ngahlala phezu kwetshe.

Ngiqale ngezwa izikhova-nje zikhala, ngase-ngizwa umzimba uthi ukushaqa—ngesuka. Ngithe ngizwa, baba, kwakuduma amahlathi khona ngaphambilana kwami—kwathi angishayeke phansi—ngajuluka. Ngathi ukuhamba-hamba, ngambona ufeleba—ulele phansi komuthi eduze kwendlela. Cha, baba, kakufikanga ukuthi angibaleke, nayo ingonyama kayethukanga. Yangibuka-nje, ngadlula. Lapho sekuphelele impela ukuhlwa.

Kwathi ukuba ngikhuphukele kwelingenhla ihlathi ngezwa kukhuza unoha, ngathi ukwehlayehla kwakhonya ingwe esixeni. Lapho igazi laselishisa njengomlilo, kepha konke lokhu okungethusayo, namakhwelo ezindlondlo zethuka, mina angikunakile—ngicabanga udaba lweNkosi kuphela.

Kwathi kuthi juqu ukusa, nga ngiwaqedile amahlathi sengikhuphuka ezinkalweni. Angizwa kukhathala, angizwa ndlala.

Kuthe emini selithe mpo, nga ngidundubala. Ngithe ngiphosa amehlo ezansi ngakhangwa yinxulumama elikhulu, kanti sekukoMasimini—ethafaneni-nje elihle.

Manjeke sengi-de ngifica abantu, bavunule, babange khona koMasimini odwendweni—izinsizwa nezintombi.

Lapho ngasengimnyama, sengimanaphanapha zithukuthuku nanguthuli. Kodwa ngangihambela phezulu ngiza ngezigi-nje impela.

Zangibingelela izinsizwa—ngavuma kangaze ngema kodwa. Ngiyezwa izintombi seziqhumuka

zihleka, ngoba phela nakhu ngimanuphana. Kwասuka enye insizwa yesese kade iphuza yathi: Mina lomfokazana kuwazi yini umfula lapha unga-khona—hamba ugeze! Ngathi ukuyibuka ngame-hlo yabeka phansi, ngadlula.

Ngaqonda esangweni ngangenisana nabo bonke.

Ngithe ngingena-nje ngakhangwa amaviyo abantu sekuzinkumbi. Ngathi ukuphendukisa amehlo, ngabona amadoda eza—kanti sekunguye uMasimini, uza nebandla lakwakhe.

Ngema ngaphakamisa izwi kakhulu ngathi: Sikhulekile Nduna yaMacwele! Iyakhuleka inkonyane kaSolwandle!

Izwi lami laye lezwakala ekudeni. Kwathula bonke abantu bangibeka, naye uMasimini wangi-bona. Ngawaphonsa yonke indawo amehlo, ngafike ngawemisa kuyo induna.

Ngithe ngizwa uMasimini wayesebiza induna yakwakhe, uMlenzana, wathi: Hamba nalomfo uyekumsikela inyama adle, umphuzise notshwala. Wayesephenduka ebeka kimi uMasimini esethi: Uliqhamukisa-phi na?

Yena wayecabanga ukuthi ngingowakhona kuwo, wethuka lapha mina sengithi: Wo! Nduna, ngiliqhamukisa le eNkosini uTshinga—ingithume kuwe nodaba.

Wayesethi ukuxwaya uMasimini, esehosha izwi ethi: Ngiyewake wena wakoMkhulu, kepha ake ngiqede lomsebenzi wodwendwe lwami—ngizweke.

Uyaphenduka usethi kwaBakuwo: Hambani sihambe.

Ngathukuthela ngafa, baba, umuntu enze-nje, engiphatha kalulana kangaka ngithunywe yi-Nkosi. Ngithe ngithi, base beyoshona le abantu. Ngabona ukuthi uMasimini lo wenze-nje-nje ungi-bona ngizintulana.

Ngasengibanga emfuleni ngiyogeza. Ngenzela phela ukuBa ngibencwaba ngibenesithunzi. Ngafika qede emfuleni, ngathi ukwesula umdlelo wami ngamanzi—ngaphaqula isakabuli kanye nemiklezo—ngayiphatha inkomo yakwethu enkone ngezandla zimanzi, ngathi ukuphulula isinene sami. Nginele ngegeza ngavunula, ngakhuphuka manje ngabanga khona odwendweni kuMasimini. Ngithe ngiqhamuka kuwo, ngabuyisela imikhonto ngapha, ngagqibula impiselo ngapha.

Ngayengangena esigcawini, behambe behembuka ngidlula, bephakamisa izandla bengibingelela. Ngezwa ababengazi behlebelana ngami bethi: Ngumfo kaSolwandle lo, oyiZembe, uphethe izindaba zakoMkhulu. Laphoke, baba, imisipha yami yayisiqine yonke—ngiseyimi, ngingakabi-nje; ngisemkhulu ngingumbudla—ngisho ngesihluthu sami—ngintamo ngaka.

Uhele lwamadoda ayemi ngaphambili lwangide-dela ngaye ngema phambili kwakhe uMasimini. Uhlezi phansi uMasimini, kanye nentombi engumakoti wakhe.

Awu! baba! bala muhle umntanomuntu—uyesabeka! Uluhlazakazi-njena, uthe klwi—usho ngesitshako sakhe—amehlo zibakabaka-nje; imashiya amnyama athe buqe—ihleka qede kuthi faca

ezihlathini, kuvele amazinyo athe hu. Impela ilingene lona iZulu eliphezulu.

Amabutho ayagiya manje, ayabongana—ngiswele isu lokuthi ngizongena ngenze njani noku-khuluma kweNkosi.

Kuthe lapha kugcina inziswa ukusina, ngase-ngiphosekile ngakhuza ngaye ngema laphaya. Kwahaza yonke indawo, ngoba ngeqa emakhanda abantu ngayengaxumekeka phambili.

Ngokuphela kokungikha kwayo, basebezile abantu behlome imikhonto sengizobulawa nakhu ngoba angaziwa. Ngashikisha phansi ngahleka okudala, ngakhumbula kithi eMazembeni. Zabakhuza izinduna baphindela emuva.

Kuthe sekuthe nya, ngasho kakhulu ngathi : E ! wena kaSomizi ! Nani Macwele ! Liyanibingelela iNxusa leNkonyama yakoMkhulu ! Bavuma kwaduma phansi, baba, bathi : Siyavuma Nduna yeNkosi ! Ngabona lapho ukuthi sebethambile manje.

Ngathatha—ngathi : Ehene, wena kaSomizi, ngifika-nje nami ngiyathokoza ngifika isizwe saMacwele sibuthene lapha kuwe, sizosina. Lavuma ibandla.

Ngathi : Kuhle kumhlophe nakumntwana lo oseceleni kwakho, ozokwenda lapha kuwe—kephake ngithi wo ! umuntu omi kahle kahle ngoqobo, nina bakwethu, ngozikhonzeleyo eNkosini yezwe, ithi noma imbuka izwe ithokoza—sonke sikhonze kuyo iNkosi uTshinga.

Nginele ngathinta igama leNkosi-nje, balenancla

yonke indawo, kwaze kwakloloaba iziwa ezikude le. Lapho basebesondela bonke abantu, sebekhuza abadakiwe abanomsindo. Wayesesukuma emanaye uMasimini.

Intombi manje ngithe ngiyibona yayingasahleki. Yathula du, yade ithi kleze uMasimini, ibuye ithi kleze mina, isingenwe luvalo.

Ngathi : Ningibona-nje, ngiphuma eNdlunkulu, ngiphethe indaba yakoMkhulu—ngizalwa nguSolwandle mina, owayeyisilomo seNkosi yakwaZulu, intanga yami yibutho laMazembe.

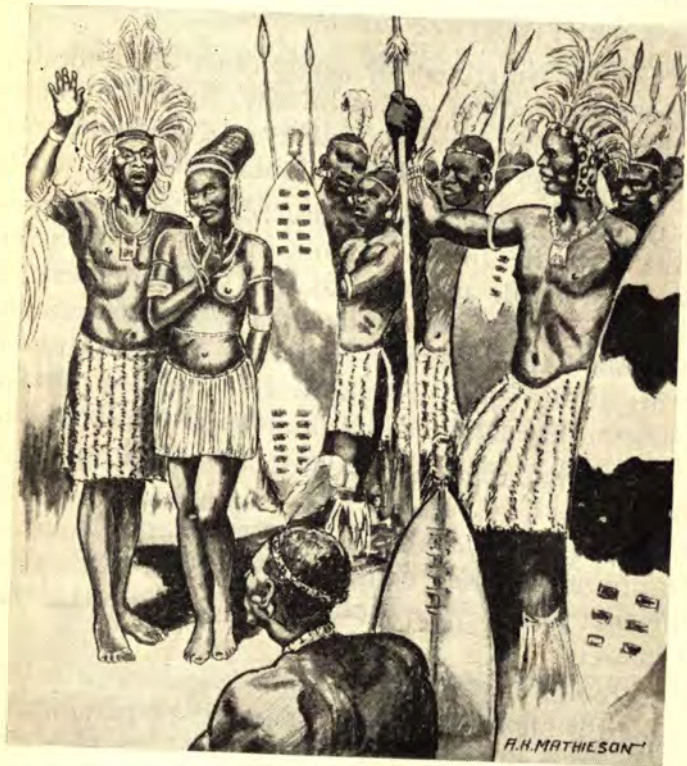
Ngithike : Liyanibingelela iZulu eliphezulu—lithi liyizwile indaba yalolu udwendwe lwakho Nduna—lizwile nokuthi uganwa yintombi enhle. Lithike cha, kwakuvele ichalaha lisemuka isimaku ithambo—thatha usinga ufophe inhliziyi, intombi le uyethule, igane iNkosi yakho. Ngifuna ukuba intombi ifike lapha eNdlunkulu ingakafi lenyanga.

Ngagcina lapho, ngezwa bebabaza yonke indawo bethi : He-lele ! Nanso bala iNkonyama. UMasimini wagqolozela phansi njalo, walokhu ecumbabaza iminwe, eguguda amazinyo eqhwayaqhwaya phansi ngoqukulule, sekuqhanso imithambo ebusweni.

Intombi yathi ukuhwaqa, yagoloza amehlo, yangithi kleze, yabuka uMasimini, yathi ukufaka ucikicane emlonyeni, yahlengozela izinyembezi, yabifitheka.

Kuthe kusathule kuthe nya, sasesisukile isidakwa somfokazana wakhona, sakhokha umkhonto seza kimi. Sithe sifika sasithi singijuqa amathu-

mbu, ngase ngisiphethe—ngasithi *dlikidliki* ngasilahla phansi, ngathi: Udakelwa kimi! Vuka usuduke lapha! Ngikubudla ngomkhonto kukho lokhu! Ngasengimkhapha wayewathi *folokohlo* laphaya. Ngezwa ibandla lijabula ukuthi ngimkhapha kahle.

Ichalaha liyasamuka isimaku ithambo.

Kwase kusuka yena uMasimini esethi: “Wo, yebo Nduna yaseNdlunkulu, lamazwi eNkosi ngiyawezwa, afana nomkhonto usungene kumuntu

kepha engenamandla okuwukhumula. Nami lomkhonto ungiwaza-nje, ngithi kuhle ngoba ngumkhonto woMlomo ongathethi manga. Ngingeze ngasho lutho.”

Kaligwinyanga lelo uMasimini, yasuka intombi yaye yaguqa phambi kwakhe yathi: “Hawu! Hawu! Ungeze washo lutho na? Ngingashiya wena ngiyogana kwenye indawo na? Ngifunga abanewethu, ngingahle ngife, ngabe iNkosi leyo kayiganwa yimi.” Yakliwula intombi yathwala izandla ekhanda. Wayesethi ukuyifamba esihlakaleni uMasimini, esethi ukuhlebahleba nayo, esebuye ephakamisa izwi ethi: “Uyabona sikhonzile eNkosini mntanomuntu; ngithi mina kuhle uhambe ugane yona iNkosi yethu, ubuse, uhlale kahle. Kubi ukuba sengathi sidelela iNkosi isikhulumile. Singeze sawakha uma senze njalo.”

“Nani sizwe saMacwele ngithi kasingene itshe njengokusho kwayo iNkosi. Niyamuzwa okaSolwandle uthi iNkosi ithe ichalaha liyasemuka isimaku. Minake ngiyisimaku, iNkosi yichalaha.”

“Hamba kahle Somahle, hamba uyosikhonzela eNkosini.” Yasuka lapho intombi kwangathi isiyahlanya, yazindindonya isifuba yathi: “Ngingafa khona manje, angisoze ngayigana iNkosi mina.”

UMasimini wayesethi amaabutho mawahube ihubo elikhulu leNkosi uTshinga. Alihuba amaabutho kwabanga umunyu nakimi, lapho uMasimini ememeza ethi: “Soze sife sikhonzile eNkosini!”

Ngokukhawuka kwehubo, wayesethi, uMasimini makusuke ibutho lezinsizwa, amashumi ayisihlanu, liphelekezele intombi yeNkosi liyise kuyo, kanye

namantombazane amaBili azakuyipheleka. Wathi makusukwe khona manjalo kuhanjwe kuyiwe eNkosini. Zasukuma izinsizwa zathatha izikhali, aqhamuka amantombazana amaBili ema nazo eduze kwayo intombi.

Usesuka uMasimini, ekhuluma eqondisa kimi ethi: "Nduna yakoMkhulu! Ngithi nampoke abantu abazakuhamba nawe base intombi yeNkosi eNdlunkulu. Uyakungikhonzela eNkosini, uthi uyaBonga okaManzini,inja yakho. Uthi yeBo, noma iNkosi imaphuce emlonyeni-nje, uvuma lona eleNkosi lokuthi ichalaha liyaBosephuca isimaku. Namike ngiyethula eNgonyameni yezwe ngithi Ngonyama! wena ongangezintaba!"

Wayesephenduka uMasimini ebeka entombini washo lalinye-nje wathi: "Inkonzo enhle Somahle!"

Kwayilokhu inikina ikhanda intombazana yasuka yaphakamisa izandla yathi: "Funani omunye ayogana lapho eNkosini yenu, uSomahle ningembone eyakugana lapho, ngifunga abanewethu."

Ngezwa sengifudumala lapho baBa, intombi igoma ifunga yala iNkosi, ngaxhuma ngaye ngema kuyo ngayithi dlakathisi ngathi: "Uthini! Uyazi ukuthi ufunwa yiNkosi! Uyazi ukuthi wehlelewe yiZulu! Ufanele ukuBa uzibuke uzazi ukuthi wazala uyihlo!"

Ngayithuma ukuBa yephule uhleko yathi: "Ye-buya tate, kwakwehlela ntombi yakwaMpanza! Ngoke ngiBone ukugana umuntu ngingathandi. Sheshanike sihambe siye kuye, niyakungibuza nithi ngasho!"

Ithe isuka yayisho impompoloza, isihlabelela igama; ngoBa phela yayiligagu lentombi. Izinhlamvu zegamu layo zazithi:

"Weyiya! Weyiya! Weyiya, NtombikaBaBa!

Zendel' eNkosini, NtombikaBaBa!

Weyiya, weMbuso, Nkosi yohlanga!

Kwehla kalukhuni, Nkosi yohlanga!

Qatha langima, webuya dade, Wo! eyaya! eya!"

Kwathi lapha isithi: "Eya!" zayivumela izintombi, kwachwaza yonke indawo, nazo seizkhala. Lavuthwa impela igama lezintombi, izwakala yona ithe mpo phezulu, ithi: "Kwehla kalukhuni, Nkosi yohlanga—Qatha langima, webuya . . ."

Lathi liphela igama lelo, sasivalelisa sisuka sesiphindela emuva. Inhliziyo yami lapho, baBa, yayisijaBule kakhulu, sengiwufezile impela umsebenzi weNkosi, sengiza nayo intombi yayo. Ngabona ukuthi ngizakavela impela, iNkosi iyakungikhulisa ngalendaba.

Sahamba silala sivuka baBa, kwaze kwaphela ishumi lezinsuku nezinsuku ezisihlanu. Kwaziseke kodwa ukuthi sihamba namantombazana, abuye akhathale siwaphumuze.

Kwathi mzuKwana sesiqonde khona impela ekhaya koMkhulu, sesikubona-nje sekunjeya, ngathi kuhle kesiphumule lapha emfuleni qeduba siwele. Saphumula nambala, impi le yabeka amahawu esikhotheni, amantombazana anqampula amahlamvu emithi asitha ngawo ilanga ngoBa lalibalele.

Ngasengiqhweba intombi le sesithi ukuthi *qekelele*

laphaya, ngithanda ukuba ke ngiyikhombise ukuthi ayiqonde manje ukuthi sesiyakungena koMkhulu. Ngathi kuyo: "UyaBonake mama, sesifikile eNkosini. Ngithike thatha isimo manje, wazi ukuthi ungumakoti weZulu eliphezulu, uzothe ubenesigqi esihle phambi kweNkosi."

Yathi ukumoyizela, yathi: "Zendel' eNkosini Ntombikababa!" Yasho ithi ukungibuka, yabuyisa izinhlonze, yabuye yamamatheka. Ngathi mina kuyo: "Chabo, yeka ukuntela wena manje, siphelile lesi sikhathi, zotha! Usuyakuma phambi kweNkonyama manje."

Yathi isuka manje yayibalisa ngoMasimini ingitshela ukumthanda kwayo, nokuthi ijiyele kwenzenjani iphindele kuye.

Ngathi mina kuyo: "Ntombi, akewenze ngabomu, uyeke lokhu ukukhuluma manje, nansi iNkosi; iyakuthanda kayinteli ngalokho." Manje yathula yaphindela ekuzotheni, yathi iyawezwa amazwi ami. Ngathokoza ngathi masihambe.

Sihamba - nje manje sibona abantu baningi, bavunule baqonde khona koMkhulu. Ngasengigolomba abanye, sengibuza ukuthi kuyiwaphi na. Sengitshelwa ngomunye ethi phela iNkosi ibize izwe lonke ukuba lize odwendweni layo namuhla ngoBa yendelwa yintombi. Nami kwathi ngicabanga, ngababaza ngathi isheshe yazithola izindaba iNkosi ngoBa nakhu kanti isiyakwazi ukuthi intombi isifikile namuhla le engihamba nayo. Ngababaza futhi ukuthi iNkosi ayisafuni noma kushone ilanga, isifuna ukuba uyafika-nje umakoti usegcagca engakalali nakulala.

Kwathike sesifikile emasangweni, nagsengithi abeme laba esihamba nabo. Ngasengikhangwa yisimame sesiphuma ngesango sikikizela, sithi: "Halala, Halala Mfokazana! Kuhle kwethu! Izithebe zimhlophe eNdlunkulu."

Kwasekuphuma isiqhoqho samantombazana ondlunkulu aseza kuyo intombi. Afika athi ukukhulu-khuluma nayo ekhuluma ngokuhleba, singezwa, ayeseyithatha eyingenisa phakathi, esethi kuhle ngingene ngiyobika ezincekwini ukuthi nangu umakoti weNkosi.

Zazingena nezinsizwa lezi ezifikayo zihlala esibayeni zinikwa utshwala, sekuba ubuhumuhumu, sezoywayelana nalezi zakoMkhulu.

Ngithe ngisuka lapho ngangibanga khona eNdlunkulu, ngafunyanisa induna emnyango, uSonkomo, ngathi: "Nduna ngibike eNkosini, sengifikile, sengifike naye umakoti weNkosi, nangu emndlunkulu."

Kuthe ukuba ngisho lokho kuSonkomo ngabona ubuso bakhe buthi ukuhwaqa, wayesethi: "Akume khona laphoke." Wayeseqonda khona eNdlunkulu, wathi ukuthi isikhashana, wabuya wayesethi kangimlandele.

Ngithe ngisathi emnyango, yezwakala iNkosi yathi: "Wabonakala Watala!" Ngathi: "Nkonyama sengibuyile."

Okwangenyelisa kwaBa ngukuba ngibone iNkosi sengathi ayincibilikile kahle, ingani yona ubuso bayo buyakhanya-nje, kodwa amehlo ayo kwakusengathi kukhona okukhona. Ngakhohlwa-nje nami

ukuthi phela ngabe yini ; ngaze ngazindla ukuthi :
 “Hawu ! ukhona yini ohlebele iNkosi ukuthi lentombi engifika nayo ibingavumi ukwehlukana noMasimini na—nckuthi mhlawumbe usezwile ukuthi kade isithetha khona lapha ngaphandle komuzi ngaze ngayikhuza na.”

Kanti ngizindla lokhu-nje iNkosi iyangibona ukuthi inhliziyo iyakhuluma, ngithe ngizwa yayisithi : “Unani-na, Watala, umzimba wakho wadimede wanohlevane nje—sondela wothe lapha emlilweni.”

Lwangishaya uvalo lapho, baBa, sengisola ukuthi iNkosi ingahle iboddele kimi—ngezwa sengifudumele, ngingasasweli namlilo.

Ngakhuleka, ngasondela emlilweni. INkosi sikhuluma nje kayiyodwa, inezinceku zimbili. Zihlobile lezi izinceku, nayo iNkosi ihlobile. Ifake isidlodlo sezimpaphe zentshe, yabinca umutsha wayo wengwe uphela nezinjobo zawo.

Ithule yathula, yayisiqhamuka ithi encekwini uNkomo : “Nkomo, phumani nime lapha phandle—angifuni ukuba nizwe ukukhuluma kwami nalomfana.”

Ngethuka lapho kwathi angiquleke, ukuthi kazi kanti ngoneni lokhu phela bengithi indaba ihambe kahle kangaka. Sengizakushiwa ngedwa nesilwana-nje ngiyakuba yini.

Yathi : “Sondela lapha.” Ngasondela. Yathi : “Thathake ukuthi uhambe kanjani ngizwe.”

Ngathi ngingakathathi ngayibona ithi ukumoyizela. Lokho kumoyizela kweNkosi kwanginika

isibindi sokukhuluma ngoBa, ngiyaqinisa impela baBa, ukuba kayimoyizelanga, angazi ukuthi laliyakuphuma izwi ngoBa ngasengifile luvalo.

Hayike, ngathatha ngathatha ngathatha, ngayibona isichachile impela ebusweni. Ngithe ngibona yayisifiphele futhi, kodwa ngaqhuba-nje ngaze ngaqeda.

Yayisithatha isithi : “UyaBonake Watala, wenze kahle kakhulu ngalomsembenzi—sengiyakukhulisa namhla-nje, ngikubeka induna yamaButho.”

Ngasho kakhulu ngathi : “Ngonyama yako-Mkhulu !”

Yayisithi : “Hawu, Watala, yini le engiyizwile, sengathi lentombi iyakhala ikhalela uMsimini phezu koba ifunwa yimi ngiliZulu eliphezulu na ?”

Ngathi mina : “O Nkosi bekungeyikho ukwala—ibingala ifunwa nguwe Ngonyama ithini na? Ibiyenza ukuvalelisa-nje Nkosi, ukuba nalapha isuka ekhaya iyokwenda iyabokhala ithi mihli ingani iyathanda ukuyokwenda.”

Isibuzake iNkosi ukuthi lelizwe elingaka ngilhambe kanjani masisha kangaka na. Ngaphendula ngathi mina kwenze ngoBa negazi lami belincibilikile ngithunywa yiNkosi yami, futhi ngazi ukuthi iNkosi iyayithanda lentombi. Yayisithi : “Suka akungiyeyeke ngentombi, qhuba futhi ukuthi yini enye ekwenze ukuba usheshe kangaka.”

Ngasengithi : “Nkosi, kayikho into engashiwo yiNkosi idlule ingenzeki.” Leloke kwangathi yilo alithanda kakhulu waze wathi ake ngiliphinde alizwe futhi, bala ngaliphinda.

Isithike ibisithukuthele ngamazwi ewezwileyo okuthi intombi iza-nje kayifuni. Ibizakuthanda ukuzwa kuyo intombi ukuthi ngubani yena lowo ethi iza kuye ibihamba ikhononda na. Yathi sengiphenduleke kodwa, ngawathela amanzi kulokho kuthukuthela kwayo. Nami ngabonga lapho.

INkosi ngithe ngiyibona amehlo ayesebomvu sekungathi kukhona ekucabangayo okyuthukuthelisayo. Kanti bala kukhona—isacabanga ngayo lendaaba yentombazana ethi iza kuyo ibe ihamba ikhala ukuthi igila mhlo muni.

Ithi: “Beka Watala, besengiqonde ukuyenza kabi lentombi khona lapha. Ibilingenwe ngukufa ngalokhu ukwenza kwayo. Ibizakugwazwa nguwe khona lapha phambi kwami, ukuze kungaphindi lokho.”

Ngathi mina: “Yebo Ngonyama, okushiwo yiNkosi kuyalalelwa, noma kambe ukugwaza lomntanomuntu ngesami isandla bekungafana nokuzigwaza mina. Sengibonga khona ukuba iNkosi isibodlile kulokho—sengathi kunganjalo Mlomo ongathethi manga.”

Kwasekubizwa inceku uNkomo sekuthiwa kayoyibiza intombi ikifike lapha izobonwa yiNkosi. Washesha uNkomo wayibiza. Yafika khona eNdlunkulu.

Yathi ukuyibeka iNkosi yayibingelela. Yavuma intombi. Yathi: “Nguwe uSomahle obuwendela kuMasimini induna yaMacwele na?” Yathi: “Yebo!” ngolukhulu ulaka ibuyisa izinhlonze. Qha, iNkosi yamoyizela-nje, yayisithi: “Hayike, ngiyathokoza mntwana ngoba ngikufumana unje-

ngalokhu ngezwa ukuthi uyabukeka—namanje kunjalo. Kuhleke uma nawe uzoba ngumNdlunkulu wami lapha.”

INkosi yathi isakhuluma kwasekusuka yona intombazana isithi: “Wo, qha Nkosi, ngangingazi ukuthi ngingaze ngikhiwe yiNkosi yezwe; iNkosi make ingivumele ngiyichwayele igama lokuyithokozisa.” Isho njalo njalo ihwaqile ebusweni intombi, ngiyakhohlwa-nje ukuthi iqonde ukwenzani. Cha, ihle ithambe-nje iNkosi ivume.

Yasuka njengohlanya intombi yema yathi chwi phambi kwethu, ngoba phela kwakuyimi nayo iNkosi lapho kuphela. Ngithe ngithi ngizakuyikhuzisa ukuba ingameli iNkosi, yayisiyaluza endlini ithe *mפו* ngephimbo layo, ihaya lona leliya eyalihaya mzuku siphuma koMasimini elithi:—

“Weyiya! Weyiya! Ntombikaaba!

Zendel’ eNkosini, Ntombikaaba!

Weyiya, weMbuso, Nkosi yohlanga!

Kwehla kalukhuni, Nkosi yohlanga

Qatha langima, webuya dade, Wo! eya! eya!”

Lapho baba, kwasekuthi angiyithathe ngiyijukujele phandle ngoba yayihlabelela-nje, kungekho nasigqi, kululana-nje, futhi ize iyokwengama iNkosi-nje kabi, kungathi kukhona ekuqondile. Kanti bala, baba, ngiyakutshela, angizose ngakhohlwa, ngofa ngiye kwamhlaba.

Isilokhu iphinda-iphinda izinhlamvu ezithi: “Kwehla kalukhuni, Nkosi yohlanga, Qatha langima, webuya dade.” Iyaqalaza manje, iqalaza

yonke indlu. Siyakhohlwa-nje ukuthi ilahlekelwe yini endlini yeNkosi. NeNkosi manje ingabisayibeka, ngibone ukuthi isinengiwe.

Yasuka intombi yayeyema phambi kwayo impela iNkosi, ngithe ngithi ngiyayisukela, ngithi sengiyikhapha ngofoa nami sengithukuthele ukuthi yini lokhu ekwenzayo—igila mhlolo muni phambi kweNkonyama yomhlabathi—wewu, yayisiwuhlwithile umkhonto eNkosini ngifunga uSolwandle.

Yawuhlwitha qede, ngathi iyawufaka eNkosini, ngabona iNkosi ithula ithi *du*, ingacwayizi. Yayibuka-nje.

Yathi intombi: “He! He! He! angishongo yini ngathi kuyakwehla kalukhuni—sengifikile phela mina, Somahle, ngizogana phela. Ungasukuma-nje! Unga ulibuka-nje uyaligcina, ngifunga ufofa!”

Yaphenduka yabeka ngakimi, nami sengikhwasabele ngikhala izinyembezi ukuthi kuzakwenzeka amanyala phambi kwami ngingedwa—kazi ngiyakubika ngithini ezinduneni.

Yathi: “Beka lenjana eyayihamba ikhephukhephuza ingilandile ingilande lokhu, ngikuhubuza ngomkhonto khona manje, thula unganyakazi, wafa!”

INkosi lapho isiveva-nje, sekuBonakala ukuthi nayo isingenwe luvalo lokuthi intombazana zakuyigwaza.

Sithe sisathule, sibeke lokho, yaxhuma into mbazana yaxhumisa okohlanya, yayisiwufakile umkhonto—iwufaka kuyo lapha ezingazini—yaze yazigwaza amanxeba amathathu.

Uthinike manje Tshinga-ndini!

Yashayeka phansi yangumthwadlana, isadikiza kodwa.

Kwasekusukuma iNkosi, nami sengisukuma.

Yayisithi ukuqabuka intombi, yathi: “Ningalokothi ningithinte.” Yathi: “Wo! He! Masimu, ngifa-nje, ngifela wena. Amandla benginawo okuyibulala lenja, kodwa kukhulu ebekuyakukwehlela. Ngifa ka-nje ke-nje, Masimu, ngifela wena, ngifela wena Cwele, ngifa ngenxa——.”

Kalifange lisaphuma, baba, elokugcina izwi, yabe iyagqibuka njalo intombi.

Kwaba yikhona kuthi damu eNkosini, kwayilapho isibonakala nokuthi yiNkosi. Iyathatha

isithi : Hawu ! Yeka isiphukuphuku sohlanya siyinsumo ! Isimemeza iNkosi ithi : Ye-Nkomo ! Ye-Nkomo ! fika lapha.

Usethi ukucela emnyango uNkomo, usebuza ethi : YiNkosi le ebingibiza na ? Sekuphendula yona iNkosi ithi : Yimi, shesha uze lapha : Lwenziswa yini lolu uhlanga lwentombi ukuzozibulalela phambi kwami na ? Thathani isidumbu lesi khona manje nisiphose ezimpisini, kugezwe lomhlola masinya.

Uthe lapha ethi uyasuka uNkomo, yayisithi iNkosi : Akubekahle Nkomo kengizwe : Seluphi udwendwe manje ? Sebebuthene yini abantu khona ? Sekuyimi esengibambelele umlobokazi na ?

Usevuma uNkomo ethi konke sekulungile. Usho njalo-njalo ulwa nesidumbu lesi sentombi, uyasiphakamisa, usihudula usibangise ngasemnyango.

Uthe ethi phaqa naso emnyango, yayisibeka kimi iNkosi, ubuso bayo bumamatheka, yathi kimi : Woza, Watala, hamba sihambe siye odwendweni loqobo.

Kanti nabala, bekufike enye intombi ezogcagcela yona iNkosi ngalo futhi lelo langa. Sa-siyahamba njalo, kepha umzimba wami wawulokhu uthuthumele njalo ngalento eyehle phambi kwami. INkosi yonake phela ayaze yanaka-nje, ngoba phela yayingakuqabuki ukufa komuntu.

Kodwa ngikude ukukhohlwa babu, ngokholwani-le.

IMIBUZO.

1.—U6a wawunguWatala wawuyakwenzenjani intombi imela iNkosi ?

2.—Uthi yini eyenza uku6a uWatala angenzi lutho ?

3.—Shono uyise kaWatala, kanye ne6utho likaWatala ?

4.—Yikuphi kulendaba okukhombisa ukuthi uTshinga wayaziswa, ehlonishwa ?

5.—UWatala wathola siphu isikhundla ngalomsebenzi owawenzayo ?

6.—Uyamhawukela uMasimini. Shono omhawukela ngakho ?

7.—Lalithini igama elalichwaywa yintombi ?

8.—Shono ukuthi uWatala wayehlo6e kanjani mhla eya koMasimini ?

9.—“Kwaduma amahlathi.” Kwasekwenze-njani lapho ekuhambeni kukaWatala ? Yini enye eyayimethusa ?

10.—Thatha amagama akaMasimini awakhuluma mhla kuhamba intombazana ?

MHLA NGISINDISA INKOSI
BEZAKUYIBULALA.

NGOBA ziningi izigemegeme zingehlela, wena baBa!

Maku-de siyezwa kukhona abantu ababanjwe bekhokhoba behleba, befuna isu lokubulala iNkosi, uTshinga. Izinduna ziyakhaliphake ngaleso sikhati, baBa, kazidlali—indaba embi ziyizwa khona manje, ebese ziyibika njalo eNkosini.

Kokunye beziyizwa indaba ngoba izigebengu lezi zithi ziyalakha-nje icebo lazo, kanti zizaku-zithela-nje ezinduneni, ngenxa yokunqondani.

Abanye bebebunjwa ngoba bathi selicetshiwe, kusuke omunye abesehlebelala isifazane esigqiba. Pho sake sagqitshwa yini isifazane, baBa! Hawu, uyafika kwabanye umuntu wesifazane use *nanka nanka nanka*, nabo sebeqhubela kwabanye. Sebe-bonakala nasemehlwenike bona ukuthi kukhona abakwaziyo. Sezihogela izinduna ukuthi: "Hawu! MaSibanibani! Yini na?" Use *mbo mbo mbo* uMaSibanibani.

Ehe, izigebengu lezi ebeziabanjwa zithunga icebo lokubulala iNkosi, bebenziwa yiBo ubugebengu ngoba phela nansi iNkosi kayivumi ukuba kube khona owephula umthetho wayo—ibithi kagwazwe lowo angaze one abanye. Sekuba buhlunguke lokho ezinhliziyweni zalaba abazigebengu, abangafuni ukupanwa.

Kimi enhliziyweni, baBa, bekuBa sengathi ban-ganikwa mina laBo bantu, ngenxa yokuba behlola

umhlolo wokubeka izandla zaBo ezingcolile, bazi-beke eNkosini yami, yezwe lonke.

Kuzawuthi ngikhona koMkhulu neButho engi-yinduna yalo, ngihlatshwe yisibobo. Ikhambi ngiyalazike, ngake ngalibona ngisengumfana sikluba izinyoni phezulu entabeni eyayingenhla komuzi weNkosi. Sengiphuma ngenyusa iqele, ngingedwa *qhwaBa*. Sengiye ngidundubale, sekuhwelela—ngunyezi kodwa.

Nanku umuthi lo engiwufunayo ngise ngiwubone ngiwumbe.

Inhliziyo isithi ake ngehle ngapha kwentaba ukubuya kwami. Sengithi ukuhlala phansi, ngikhapha ishungu ngithi ukubema-bema. Muhle unyezi, usuthe *nge*. Ngisuke ngewuke, ngingene esikhotheni esikhulu. Kukhona noqunga selwaba lude.

Ngise ngehle-nje ngifohloza, ngithi nga kungavuka nesixhumu ngoba nansi ngiyiphethe imikhonto yami. Ngihambe ngihambe, ngizwe kuthi ake ngithi ukuhlaba ikhefu, ngoba phela nakhu umzimba kawumnandi—isibobo ngiyasizwa singiphethe.

Ngibengiyezwa *humuhumu, humuhumu*. Hawu, yini leyo engathi ngabantu bayakhuluma, bakhulumela phansi, sengathi bayesaba. Ngibeke ihawu lami phansi, ngiqinise imichilo yomutsha wami, ukubona ukuthi qha, ngahle isuke impi lapha kulaBa abantu engingazi ukuthi bahumuzela lapha nje kwenzenjani na. Ngilithathe ihawu lami, ngikhiphe iklwa lami ngilibuyisela ngapha, ngisigodle ngapha isijula, ngazike ukuthi noma bangezani sengibalungele.

Ngokubona ukuthi angizwa kahle ukuthi bakhuluma bathini, ngasengithi ukugaqa-gaqa ngewuka ngisondela ngakufo. Ayescchacha kahle, sengiwezwa manje amazwi abo. Cha, ngilalele ngizwe.

Ngithe ngizwa wayethi omunye: “Mina - bo, Maviyo, uyabona-nje wethu ukuthi uma senze njalo ngeke kulunge ngofo zingabona izinduna ukuthi kukhona esikuqondileyo!” Uyahleba angimuzwa ukuthi ngubani, kodwa sengimuzwile u-Maviyo, induna yaseSicelankobe.

Hayi! Musa ukuphakamisa izwi kangaka, funa kanti bakhona abasilaleleyo noma sisehlane-nje.

Ushendula lona omunye, uMaviyo, uthi: “Heya! Suka Somfula, ngubani ongahambe esi buza ukuthi senzani sizinduna-nje!”

A! kanti nguSomfula lona omunye, umfo lapha olufipha babo, esake sadumelana naye esibayeni koMkhulu ngathi angimbulale eshaya isithole sami ngisiqhuba kade ngisixoshiswa yiNkosi.

USomfula yena athi: “Cha, mina kunye engikubukayo—ngibuka ukuthi siyakubanjwa yiyo iNkosi, ngofo iyobona ukuthi siyayikhohlisa. Angazi ukuthi iyaye izwe ngani ukuthi umuntu uqamba amacebo—imbona unyaka u-le.”

Ngasengizwa uMaviyo esethi: “Musa ukungenwa luvalo lobala ulingise isifazane—uyingane yini! Ukhona umuntu ongakhohliswayo? Angasibona kanjani ukuthi siyamkhohlisa? Qunga isibindi, simsuse impela, usehluphile.”

Ngithi ngenhliziyo: “Hawu! Ngubani-na lowo ozakususwa, osehluphile!” Sekuphunyuka umkhonto wami, ukudla kwawo uthintane nomunye, ikhale ithi *khence*. Sengizwa omunye usethi: “Yini leyo!” Usethi omunye: “Nami ngikuzwile, kodwa phela uyabona yindawo yamathongo le; khathi-simbe akhona azokotha ibandla lapha.”

Sekubuye kuthatha uSomfula, uthi: “Chabo, leNkosi isihluphile, kayisadabulanga noqobo.”

Ha! kanti kukhulunywa ngeNkosi! Hiyo le okuthiwa kayisuswe isihluphile! Ngifunga uSolwandle, ngezwa ngiveva ngukuthukuthela, kwathi angikliwule khona phakathi kwafo ngibajuqule-nje ngeklwa lami. Ngabuye ngathi cha, kuhle ngiyokufika lokhu eNkosini, isinike laba abantu—ukuthi bezinduna zeNkosi, bagile imikhuba.

Sebelithungake icebo labo, bathi bayakuthatha inyanda enkulu yoqunga. Lukhonake nempela

uqunga; kade luthuthwa ngamabutho ezakwenza imipheme lapha emadlangaleni lapha ehlezi khona. Lenyanda bathi boyithwala bagijime bangene eNkosini sezilele zonke izinduna phakathi kobusuku. Kuyakuthi befika eNdlunkulu, bakhuleke masisha, bathi iNkosi mayisheshe ivule umnyango, nakhu kuza impi ivela le esizweni saseZimpisini, izobulala iNkosi—khona ku bo lobu ubusuku—mayivuke iNkosi isheshe—yafa! Mayingene lapha enyandeni yoqunga ingabonakali, siyithwale siyikhiphe lapha—impi iyafika kayisekho sesiyikhwezile. Bathike bayakuyithwala baye bayibeke phansi nentaba, bayafika lapho bayayigwaza.

Ngathi ngenhliziyo kungavuka uSolwandle, khona ngikhwelwe sibobo-nje, ngizakundiza, ngoye ngifike eNkosini ngikubike lokhu ukukhuluma kwalemigodoyi ethi izinduna kanti ngezindala izigebengu.

Yimi lowaya, senginyelela sengibange eNdlunkulu, ngishona ngapha kwentaba lapha bengekungizwa khona.

Ngithe lapha ngithatha unyawo-nje sengisuka, ngasengizwa uMaviyo ethi: “Kodwa kasiyikusiza lutho Somfula ngoba nampa abafowabo balesi isikelemu oDingumuzi noDebesa, siyakubenza njani na?” Waphendula uSomfula wathi: “Lubala lolo, siyakuthi sisuka sibesiyogwaza bona libuswe yithi izwe leli—yindlu embi noqobo le, ifanele ukubuqwa ithiwe *nya*.”

Lelo langisheshisa uku ba ngihambe ngisheshe ngifike eNkosini. Ngasuka ngesivinini njalo ngaye ngafika esangweni leNdlunkulu. Ngifike ngafinya-

nisa induna khona, ngathi: “Nduna, ngiphangisele, ngifuna uku bona iNkosi.” Yathi: “Hamba phela uyotshela inceku izwi ofika nalo.” Ngasengibeka izikhali zami sengingena ngaphakathi encekwini.

Yathi inceku: “Hawu, mfo kaSolwandle, yini ebusuku kangaka na?” Ngathi mina: “Cha ngifuna ukukhuluma neNkosi.” Wathi: “Tshela mina lokho kukhuluma.” Ngathi mina: “O! Qha wena wakoMkhulu, lokhu ukukhuluma ngingakutshela yona iNkosi.” Ngiyenqenake baba, ngenqena nga khathisimbe nazo izinceku lezi zihlangene nalezi izigebengu ezihlola uku bulala iNkosi.

Yayisisuka inceku ingena eNkosini ingibika. Iyabuya ithi iNkosi ithi mangobuya kusasa. Ngathi mina, sengiphakamisa izwi impela: “Chabobo, ziyimele kabi izinda ba iNkosi, ngibike ngikhulume khona manje!” Yayisibuye iphindela, iyabuya isithi angiyilandele, kodwa ngingakhohlwa ukuthi ngiyenyelisile ngokungayitsheli udaba engize ngalo eNkosini. Ngathi mina ngenhliziyo: “Heya! ungisongela-nje uyakungenzani lokhu nge nduku ngingamxosha.”

Ngangena ngakhuleka; ngayifunyanisa iNkosi isilele, kodwa yayisithi ukuvusa ikhanda yathi: “Ngiyakubona, Watala, ubekwa yini lapha na?” Ngathi: “Nkosi ngibekwa ludaba kodwa sengathi iNkosi ibingaluzwa iyodwa *qhwaaba*.” Yayisithi encekwini kayiphume ime phandle.

Ngawathathake amagama la engifika ngawo engiwezwe ehletshwa ngamadoda entabeni. INkosi yakhipha lalinye yathi: “Yimi lowo okuthiwa ngizakuthwalwa ngotshani!”

Kwathi lapha umlilo uthi *gqamu* eziko, ngibeka ubuso beNkosi ngayifumanisa isithukuthele isimehlo abomvu njengegazi, sekuwohloka izinyembezi.

Yathi kangisondele eduze kwayo—ngasondela. Yathi kangikhiphe isandla sami—ngasikhipha. Yayisingithi *mfi* esandleni—kuso lesi-nje—sake sabanjwa yiNkosi yezwe-nje lesi isandla sami, baba usibona-nje—sona lesi!

Yasondela impela kimi, yahlebela eduzane yathi: “Wenze lukhulu namuhla Watala, wangivusa ngizakubulawa yizinja zami ngizifuyile. Ngithike, cha, Watala, qunga isibindi kufe wena, yikhona ngiyakuzibamba lezi izigebengu.”

Lwangishaya uvalo lapho, baba, ngakhohlwa yisu, ngoba kwangihlwa-nje ukuthi iNkosi ithi sekuzakufa mina-nje phela sengoneni.

Yayisithi: “Beka, cima umlilo lo, mina ngizakucasha ngaphaya kwethala lamacansi; wena lala lapha emacansini ami kuthi lapha befika, ukhulumele phansi, kube sengathi kukhuluma mina. Kabasoze bakubona ukuthi uwe, bocabanga bathi yimi ngoba kakho omunye ongalala lapha. Uyakubayekake bakuthwale uvume-nje wena, baye bakugwaze. Minake ngiyakuthuma izwi liye ebuthweni lakini laMazembe libalandele libabambe libalethe lapha kimi.”

Ngathi ngenhliziyo: “Hawu! bangilahlele obabamkhulu!”

INkosi ngithe ngizwa yayisithi: “Kodwake beka! Uma sebekubeke phansi, unga baleka nxa-shana uthola ithuba, kodwa ungalwi nabo; ngifuna bafike kimi bephela-nje.”

Lapho ngakhuleka ngathi: “Ngonyama! Naba-phansi ngofika kahle kuBo manxashana ngifele wena!”

Bala sithe sisakhuluma basebezwakala oMaviyo, sebekhuleka lapha ngaphandle.

Sekungena inceku enkulu uNdleleni kanye noMaviyo. Minake ngisacashile-nje, khona endlini, basangeniswa yiyo iNkosi.

Iyabuza iNkosi kuNdleleni ithi izwe uWatala ethi kukhona ibutho elithanda ukwedelela, yiqiniso lelo na. Aphike uNdleleni. Ibuze kuMaviyo, aphike. Ibisithi maBaphume. Kabazi bona ukuthi ukhona omunye umuntu lapha endlini bekhuluma neNkosi-nje.

Baphume qede, iNkosi yathi angivunule zonke izimpahla zayo. Yanginika uphaphelwenti-ninginonono, yanginika amagwalagwala, yanginika umkhonto wayo, yanginika umutsha wayo wengwe.

Wo! baba! ngavunula lapho nganguye uqobo uTshinga. Ungibona-nje ngake ngazivunula izimpahla zeNkosi uqobo, yaze yasho nayo yathi: “Cha, mfo kaSolwandle, sebengakukhulekela abantu emnyameni.” Ngathi: “Yebo Ngonyama!”

Kwasekuthiwa kangilale njalo, nayo isibuyela ngaphaya kwethala lamacansi. Sesithulake *du*, sesibeke impi leyo ezayo.

Kuthe phakathi kwamabili, bafika. Bakhuleka lapha phandle, bathi: “Nkosi vula usheshe, wafa!” Ngavuka ngathi ukulunguza iNkosi ngaphaya kwamacansi—ngayifumana—yathi ukhuleba yathi “Ukhumbule ungaBawazi!” Ngasengishesha ngi-

ya emnyango, ngasho ngasholo phansi, ngalingisa izwi leNkosi ngathi: "Ngenani." Bangena.

Laphoke sengilele sengiyinqwaba phansi lapha. Bakhuleka, bathi: "Nkosi wafa!" Ngathi: "Ngi-bulawa yini!" Bathi: "Nasi isizwe saseZimpisini sizogwaza iNkosi." Ngasengisho ngokufutheka ngithi: "Benibeke-ni kanti, yini ukuba ngize ngingenelwe yimpi nikhona-nje—sheshani ningibizele ibutho lonke laMazembe lize lapha, nxe ngikhom-bise laba abafokazana ukudumela kwendlu yengwe isesixeni sayo—sheshani!" Wayesethi uMaviyo: "Nkosi, kasisekho isikhathi sokuyakubiza ibutho, nampa! Mina ngithi iNkosi ibandla kali-yithwale liyifihle nansi inyanda yoqunga!" Ngathi: "Kuyimihlola yini kanti! abahambi bayobiza amabutho ami na!" Wathi uSomfula: "Nkosi kawusenamabutho, onke asengene empini yaseZimpisini, uqinisile uMaviyo ukuthi sengathi iNkosi singayi-shushumbisa bangaze bayikake."

Base bephuma bofabili beyothathisana inyanda leyo yoqunga ngoba ngathi kabashesheke bathathe leyonto yokungifihla. Bathi bethi ukuphuma, ngathi ukulunguza iNkosi futhi ngakhuleka ngakhuleka ngavalelisa, nayo yavalelisa kimi.

Babuya nenyanda. Bayithi *dinsi* ngaseziko—kwasekokheleka umlilo sekuthi *gqamu* ilangabi. Ngafaka ikhanda ngaphansi kwesiphuku, kabaze bangibona.

Bayisombulula inyanda bayendlala, bathi: "Vuka ungene etshanini Nkosi!" Ngathi: "Mi Maviyo phatha nanka amagwalagwala ami!" Ngangena etshanini—bangibopha. Ngathi: "Bophani kahle

laba abafokazana - bo, nanginsinya kangaka!" Bathi: "Oha Nkosi, siyeke sikunsinye kakhulu, yikhona ungekubidlika."

Kuhle sikubophise sikuthi ngqi.

Ngokuqeda kwafo ukungibopha, bangiqukuba bangibeka emahlombe. Yiho labaya, yiho labaya, bathe bethi bayaphuma esangweni elikhulu, babamisa oqgayinyanga, bathi: "Manini, sibone lokho enikuthweleyo!" Kwakhuza uMaviyo wathi: "Mamo! uyabona-nje ukuthi ngobani laba! Kusi-boni ukuthi yithi, sizinduna!" Wathi ugqayinyanga: "Cha, noma nizinduna kaniseze nadlula lapha singazi ukuthi yini!" Kwafutheka uSomfula owayenephimbo elesabekayo wathi: "Kuyimihlola yini yona le! Yini le

evimbela thina sizinduna zeNkosi! Bekani phansi imikhontshwana le!" Basho kanye-kanye ogqayinyanga kwangathi batshelene, bathi: "Nizinduna njalo niweqelani umthetho na? Kaniyi ndawo, ningadlula sifile lapha!"

Zathamba manje izinduna, zaqala ukukhuluma nokuncenga.

Bathi ogqayinyanga: "Ake nibeke phansi umthwalo wenu banumzane, kesiyobiza ibandla lisifukise ukuthi nithweleni." Wasuka omunye ngejubane kwasala abanye. Base bengibeka phansi nambala. Lapho sekushisa, novalo selungiphethe kabi, sekuthi angikhalise okwengane. Sengifisane nje ukuba kufike laba abayobizwa kumbe ngingakhululeka, ngisinde.

Angazi ukuthi kwenzenjani, ngoba ngathi ngizwa basebemuka nami futhi sebedlule lapho kogqayinyanga ingabi basebelele yini ogqayinyanga. Ngasengibona ukuthi sekuya kuso isikhathi sokuba ngihlatshwe. Wo! Baba! Ngihlatshwe ngingalwile mina kaba! Ngihlatshiswe okwenkomo nje. Ngaphumputha umkhonto lo weNkosi, ngawuzwa, ngethuka ingalo sengiyikhiphile ngaphandle kotshani, kwagqabuka izintambo ezazibophile, bawa utshani.

Kwamcasula lokho uMaviyo, wayesekhuluma ngesankahlu wathi: "Hawu! Usuwenzani phela Nkosi! Ubuwiselani utshani lobu!"

Nami ngashaya sengathi ngiyathukuthela—ngingutshinga phela—ngathi: "Yimihlola yini yona le—ukhuluma nobani ngesankahlu esinje! Usukhohliwe nokukhohlwa ukuthi uyinja yami! Niwisa

niwise utshani, ubusukhuluma kimi ngokwedelela kanje! Ngibekeni phansi khona manje!"

Kwasekusegazini labo ukulalela okushiwo yiNkosi. Nembala bangibeka phansi njengokusho kwami.

Banele bangibeka-nje ngadlubulundela ngaphuma etshanini, baqhasha bema laphaya bethi ngiyabagwaza. Ngasukela ngejubane sengibaleka. Bathe bethi bayangixosha, ngathi *phecephece* emathunzini ngoba inyanga yayisishonile, ngabacashela. Ngemuka njalo ngejubane ngaqonda ezansi ngasendlunkulu. Ngigijima-nje ngihambe ngicabanga ukuthi kazi iNkosi ibe isasithola-nje isikhathi sokuqoqa ibutho laMazembe na.

Ngigijime ngagijima, ngithe ngethuka nganginqwamana nomfo kaSozungeza, induna yaMazembe—kangiboni yena—ngimbona nganxanye. Uthe ukuba abone ukuthi nangu umuntu, wayesemeza ethi: "Uyiliphi?" Ngathi: "Yimi ngiliZembe njengawe—ngingumfo kaSolwandle!" Wathi: "Ubekwa yini lapha ngalesi isikhathi na?" Ngathi: "Ngibekwa ngukuthunywa yiNkosi." Wayesethi: "Hawu! Watala! lomkhonto owuphethe wafana nowaNkosi!" Ngathi: "Yiwo!" Uyaabuzake uthi kwenzenjani na. Ngiyamphendula mina ngithi ngingehambe ngibobosa isifuba seNkosi. Wangiyeka eshlonipha lokho kukhuluma.

Ngathi mina kuye: "Liphi ibutho na?" Wathi: "Likhona liphelele khona lapha, licashile, libeke mina." Wayesethi ukuphakamisa umkhonto—kwathi venu lonke ibutho livuka lapha esikhotheni, kwa Bengazela imikhonto, kwangathi kade bema.

Ngasuka ngaphonseka kuzo izinsizwa, ngathi ngafika mina Gqamu njengempukane—zangibingelelela izinsizwa zakithi zathi: “Wabonakala Gqamu njengempukane.” Yasikhuphula induna senyuka nentaba sihamba sisondelene ukuba kungaphumi muntu phakathi kwethu.

Sithe siphakathi nayo intaba, sakhangwa yithunzana efukwini lotshani. Saya. Kanti yizo izigebengu lezi zombili, uMaviyo noSomfula. Saba-bamba, saba-bopha ngendola sabahlanganisa izandla, sabaqhuba.

Lonke ibutho leli lihamba-nje kakho owaziyo ukuthi laba abantu, bezinduna-nje boneni—yimi ngedwa engaziyo. Sabaqhuba saye sababeka enkundleni yamabutho, salinda ukufika kweNkonyama. Kwathula kwathi *nya*, ngenxa yokuba phela sekuzwakala egazini kithi sonke ukuthi bazakufa laba abantu—kukhulu bakwenzile ukuba baboshwe kanje.

Nabala sabona abantu sebenyakaza, kanti sebeyibonile iNkosi ukuthi isiza khona lapha enkundleni. Yeza kwadlala incele emadodeni ngo-ba engekho owaziyo ukuthi liyakuduma lithathe bani. Yafike yema njeya—sasho sathi: “Bayede! Wena weNdlovu! Wena weNdlovu!”

Kwasekungeni ibutho laseMzansini ebelilokhu limi ngezansi kwethu, nalo lakhuleka.

INkosi, amehlo athe *tubu*, kakho oyibekayo; yilowo uyithi qede *klabe*, abeke phansi. Yeza yangena phakathi komkhumbi yathatha yathi: “Nithini! Nithi Bayede! Niyangibinqa! Ngiyi-Nkosi yini! Sengiyinja-nje! Ngingasemuntu ngi-

ngase-ni! Sengiyinto yokuboshwa ngotshani ngibe yinyandana ngithwalwe ngiyogwaziswa okomuwindlwane wenja! Ngigwazwa zinduna zami ezimbili ebezithenjiwe zithenjwe yizwe lonke!”

Agquma lapho amadoda ethuka lomhlola oshiwo yiNkosi, kwayilapha kuzwakala ukuthi kanti kwe-nze njani.

Yaqhuba iNkosi yathi: “Nithi mina lo! lo! lo! ngingafa kanje!” Kwathula kwathi *cwaka*. Yathi: “Phendulani ngizwe! Nakhhexa imilomo-nje! Nithi yimi lowo engingafa kanjalo!” Kwaduma phansi saphendula sonke sathi: “Qha! Silo!”

Yathi: “Noba ngiyakhuluma ngikhulumela iqhawe lami elingivusileyo laqoma ukuba kufe lona—bagwaze lona-nje!”

Lwangishaya uvalo lapha sengibona ukuthi kanti iNkosi ibikuqondile impela ukuba ngize ngigwazwe ukuze amazwi ayo abenesinzima—ngabona ukuthi ngingase ngijeze ngo-ba nakhu ngikhona. Kwathi ngenxa yokungenwa yilolo luvalo, kwaphunyuka umkhonto lona wayo engiwuphethe washayana nomunye owawuseceleni. Kwezwakala umsindo wokushayana kwemikhonto kwathi *khe-nce*.

Lowo msindo wezwakala eNkosini, yaphenduka yabeka isithukuthela yathi: “Wena ba-ba! Ngiyakhuluma kunkeneza izinsimbi! Likhapheni lelo vambana eliwisa umkhonto lize lapha!” Kwafika isiyenzi sokwethuka ngawa, ba-ba; yathi iNkosi: “Livuseni leli igwalana elesaba ukufa lize lapha sililaye.”

Ngasukuma ngema, kwafika isibindi ngasuka

ngaya eNkosini, umkhonto lo wayo ngawubekisa kimi ukudla kwawo—ngumthetho phela ukuba phambi kweNkosi umkhonto ubeke kimi.

Yathi ukubukisisa, ngabona ukuthi yangibona—yathi ukuphefumula, yamoyizela, yanhle yesabeka manje, yathi: “Wo! kanti nguwe Watala, mntaka-Solwandle—nguwe engikhuluma-nje ngikhulumela wena—ngabe sengiyaqanda sengithe *mo*.” Ngathi: “Yimi Ngonyama! Yimi Nkosi yakoMkhulu!” Yathi mangimele eduze.

Yaphenduka yabeka ebandla yathi: “Ake nilalele nonke mabutho! Nanguke engikhuluma-nje ngisakhulumela yena, umntakaSolwandle—bengithi bamgwazile njengoba kade ngisho-nje—nguye lo, yena lo, ngabe manje kade ngaphola.”

Kwaduma phansi, ibandla lakhuleka libonga lawo magama eNkosi. Yaqhuba: “Niyabonake ngithi ngiyamkhulisa okaSolwandle namuhla—uyagcina ukuba yinduna yamabutho—useyakuba yinceku eNdlunkulu.” Kwamazama phansi futhi libonga ibandla. Yathi: “Namuhla-nje, ngimqamba igama, ngithi igama lakhe nguSokophula ngoba wephule mina ngizakugwazwa yizinja.”

Kwathi ukuba bakhuleke futhi abantu yathi makuhutshwe ihubo lempi lebuthe lakithi Amazembe. Kwabangathi kuzakusuka utshani nemithi, kwaqubuka uhlevane emzimbeni kimi.

Yayisithi iNkosi: “Sondela lapha Sokophula, ume eduze kwami.” Ngathontela ngaye ngema ngapha kweNkosi, ngathi ukuthi ngemuva ingcosana ukuba ngingalinganisani nayo. Yathi:

“Ehe! mana nawo umkhonto wami lowo, ungi-beke ngawo.”

Kwasekuthiwa makusondezwe izigebengu lezi zize lapha phambi kweNkosi. Zasondezwa. Izilevu zithe *ne* ezifubeni, kakuvumi noma zibeke abantu—kangikhulumi ngeNkosi.

Yathula iNkosi yababuka ingasacwayizi, isithukuthele sekuveva ikhanda, yathi ukumoyizela kancane yabeka kimi, yanikina ikhanda. Yathatha: “Zinja-ndini! Zinja-ndini! Khulumani ngizwe ukuthi eningigwazela yona yini—nginiphethe kahle kangaka—nginixoshisa izinkomo—nizisu zibomvu zi-nje-nje, ngamasi ezinkomo zami—manje nihlola lukhulu—nihlola ukungihlabisa okwempungushe—ninyela isihlahla semvula—nithi mangishiye ukudla amabele nina nisale niwadla—landani ngizwe!”

Wathatha uMaviyo wathi: “Nkosi, kakukho mina engizakukulanda, linye-nje, ngelokuthi iNkosi mayibulale mina ngoba yimi engisuse lokhu ukukhuluma, asiye lo onguSomfula.” Kwasekuvela uSomfula ethi: “Ndlunkulu yebo, uthatha-nje uMaviyo lo kasho lona lapha ethi mina anginalo icala, ngoba lento siyihlanganise sindawonye naye uMaviyo—nami leli icala liphezu kwami.”

Kwasekuthatha yona iNkosi isithi: “Kanti nenze-nje kimi-nje niyezwana!” Basebevuma bethi bayezwana impela, kade bezwana, nasempini bahamba kanye babuye kanye.

Yathi iNkosi: “Thulanike kwenele, senivumile ukuthi ninicala.” Yayisibabuka futhi ibathi *njo* ngamehlo esabekayo, isithi makwaxhiwe umkhu-

mbi bakakwe. Bala kwathi *giminci*. Yathi mabathukululwe; bathukululwa. Yathi kakube yilowo anikwe umkhonto; bayinikwa. Yakhuluma naboke manje yathi: “Nithi ngoba niyezwana nihlangana ngami! Nifileke namuhla, nizakugwazana nodwa nifele khona lapha phambi kwami, gwazanani!”

Imizimba yabo yathi *dica*, babukana-nje. Yathi iNkosi: “Kabagwazani-na!” Wayesethi uMaviyo: “Hawu! Somfula ngigwaze wena, mfowethu—yimi engikungenise kulenda! Gwaza Somfula! Gwaza!” Waphendula uSomfula wathi: “Wouwu! Maviyo ngingeze ngakuhlaba mntakababa, ngithi mina ngihlaba wena, wena owawuyingwazi ngaphezu kwami nasempini, unele ungigwaze, nawe uzigwaze, sifele ndawonye, Maviyo.”

Isithi iNkosi: “Kanti ngithe khulumani yini! Gwazanani-fo!” Wasempompoloza uMaviyo esekhala ethi: “Maye babo! Maye babo! Nkosi sigwaze wena—kubuhlungu ukuba sigwazane singaxabene ngalutho.” Yathi iNkosi: “Kanti kubuhlungu kini! Mina benithi kakubuhlungu kimi!”

Kwasekukhala zombili izigebengu manje, kwayilesi sathi kwesinye: “Ngigwaze wena, mfowethu!” Kakwabakho ogwaza omunye.

Yathukuthela manje iNkosi yathi: “Hambani nicije izigxobo sibajoje—kakuhambe nina butho laMadlampisi.”

Bazikhalela manje bobabili kwayilowo wathi: “Ngafa baba, ngashiya izingane zami—ngangisho thina ngithi iNkosi iyakusibamba! Hawu! Hawu!

Hawu! Hawu! Ngawashiya amabele—ngawashiya kabi!”

YayisifuthekaiNkosi ithi: “Babambeni nibajoje!” Kwathi lapha kuthi *ngu* kufo, ngithe ngibona uSomfula wayebamba umkhonto wakhe ngazo zombili, wawubuxeka kuye phansi nesifele. Wayedindiliza phansi njalo, egquma, efa.

UMaviyo waphenduka wabeka iNkosi. Wo! Angaze ngalithanda leliya liso, lalibi kwangathi kukhona asekuqondile, ngasengithi ukusondela eNkosini, sengima eduze impela. Kanti bala,

Umkhonto wangena kimi esicutshini sengalo wathi *buxe*.

ngithe ngibona wayeseciba umkhonto waze wazimelela impela — nami ngethuka sengelula ingalo ngifihla iNkosi. Ithe ithi-nje ingalo yami phambi kweNkosi, wawubuxekeka esicubini sengalo kimi; kanti ubuqonde eNkosini uzakuyibuxa ezingazini. Hawu, yasinda iNkosi, ngisho ukuba ukuyithinte umkhonto—kwagcina ngakho ukuba uhlafe mina esicutshini sengalo. Kakwaba lutho.

Lakhuza ibandla manje selithukuthele kwaduma yonke indawo kwathi: “Masibajoje! Masibajoje! Kasibajoje! Kasibajoje!”

Kwavela iNkosi yathi: “Qha maButho myekeni ningabe nisamjoja, ngisayakucaBanga enye indlela yokuthi uzakwenziwa njani lomuntu owenze-nje kimi. Muqapheleni-nje angabaleki.”

Yayisiphenduka iNkosi isibeka kimi, isingikhumula umkhonto lo olokhu ubuxekeke engalweni kimi. Ithe ithi isangikhumula kwasekumemeza ibandla lithi: “Hawu, nangu efa uMaviyo-Bo!” Kanti useshaywe luvalo lwamjuqa khona laphaya emkhunjini. Wawuyafa njalo uMaviyo engaba-ngaze athintwe muntu.

INkosi yayisithi emaButhweni mawahambe ahudule izigebengu lezi ayoziphonsa esiweni.

Isiphendukake iNkosi ibeka kimi ithi: “Watala! lomkhonto wami sengikunika wona ngoBa nakhu usuphindile futhi wangisindisa sengibulawa futhi.” Lomkhonto-nje baba obona ngiwuphethe wawuphathwa yiyo iNkosi uTshinga uqobo.

Kwabanjaloke ukusindisa kwami iNkosi, baba.

1.—UWatala wayefuna-ni mhla eBamba abantu beceba icebo lokuBulala iNkosi na?

2.—Yini ekhombisa kulendaba ukuthi umuzi weNkosi kwakungahambi muntu kuwo engaziwa na?

3.—Icebo lawoMaviyo noSomfula lokuBulala iNkosi lalithini?

4.—Landa izinto ezintathu kulendaba ezikhomba ukuthi uWatala wayeyithanda iNkosi?

5.—Wafa kanjani uSomfula? UMaviyo wafa kanjani?

7.—Landa okwenzekayo lapha uWatala ethwelwe kuthiwa yiNkosi?

8.—Ngakabani lamazwi:—

“Mi Maviyo, phatha nanka amagwalagwala.”

“Ake nibeke phansi umthwalo wenu.”

“Nkosi wafa! Nasi isizwe saseZimpisini!”

“Ubekwa yini lapha ngalesi isikhathi?”

UKULWELA KWAMI UMFAZI.

SEKUYILOKHU sisuse lendaba-nje, ngixoxa ezokuvela kwami eNkosini, kanye nezobuqhawe bami obebubonwa yiNkosi kanye namabutho nezinduna—ngixoxa ezakomKhulu nezase ndle, ngivelelwa yizigemegeme. Nangempela, nganginjalo, baba, ngangingumuntu wakoMkhulu, ngingumenzi wezinto ezinkulu ezazesatshwa ngabantu. Ngangingenguye umuntu ohlala ekhaya nezingane nesifazane njenganamuhla lapha sengaphenduka ngangumhlalandlini, sengihlala nezingane, ngeqiwa ngamakhwibi.

Kodwana ngiyabona-nje ukuthi ngixoxa lezi-nje, ikhona indaba oyikhalelayo, baba; ngakuzwa kokunye uyibuza, kodwa wayibuza mzuku ngivukwe yiqunga lokuhamba kwami emabuthweni ngihlabana. Leyo ndaba ngangingeze ngakuxoxela yona inhliziyoyami isembi, ngisakhumbule ukuginqa kwami amadoda okwangiveza ngayisilomo seNkosi uTshinga.

Qha namuhla ngizakubuyela kuyo, baba, ke ngikuxoxele mhlana ngiqonywa yintombiyami, ingidumba phakathi kwezinsizwa zentanga yethu. Ngoba ngangithi ingani ngiyesabeka-nje ezintombini, kodwana nganginogazi, ngimuhle, ingakabikho imichilo lena osuyibona ezihlathini kimi. Ngangike ngizelamele izintombi zikhuluma ngamizithi uyathokoza oyophelela kimi. Zisho-nje zikhangwa yisihluthu sami ebengithi uma sengishaye

impithi sibeluhlaza sithi *cwe*, zikhangwa yikhala lami elaligcwele ubuso lijuluka njalo, zikhangwa yintamoyami eyayisijingo singaka.

Sasingavami thina mabutho uku-de sibukana nezintombi, sasinganaki-nje, besingabeki nhliziyoy-nje nempela.

Kodwa kwake kwenzeka ukuba ngikhangwe yintombi engayibona sisodwendeni—intombiyaseMangozomeni—nansiya phezulu, ihleka ngamazinyo athe *nke*—impofukazi-nje.

Kwaze kwaphela unyaka ngiyiqomisa, ngithumela abantu nami ngibuye ngiyibone mina—kwaziseke kodwana ukuthi thina zinduna asinasi isikhathi soku-de siphuma-phuma siyokweshela. Thina sithuma odadewethu basiqomisele, nathike sithi *jawaphu* mhla sithola ithuba.

Cha, yaze yangiqoma, kwabongwa-nje kahle ngathuma abafana bawaquhba amazwi ami okubonga ngoba mina ngangingekho.

Kangikho-nje ngenziwa ngoba kukhona ezinye izinduna lapha koMkhulu ezingangithandiyo—ziyangizonda—zibona ukuvela kwami eNkosini—zobona ukuba mina sekuyimi inceku enkulu yeNkosi—konke ikukhuluma nami, bona bayavela sebetshelwa-nje lokho esesikukhulume neNkosi. Ngiyabezwake banokuhleba kwokuthi kothi ngingahamba ke ngithi shelele eNkosini, ebesebeyongotha, bethi ngiqonywe yi Nkosi ingangijubanga. Ngathulanje angaze ngaya lapha kubongwa khona intombi le yaseMangozomeni.

Angihambi-nje ngiyobonga ngenziwa futhi ngukubona ukuthi laba abantu kabangiphethe kahle

eNkosini. Nayo ngiyayibona ubuso bayo kimi sebuthanda ukuba sengathi kukhona esikusola kimi ngoba phela nakhu sengiseduze kakhulu nayo. Ithi ingani iyangithanda yona, kodwa ngiyasola sengathi kukhona esikusola kimi. Pho, isilo siyesebeka, baba ngoba ukuba kwakungumuntu ngangiyobuza ukuthi yini isingincisha amehlo - nje kwesinye isikhathi na.

Kunje-nje ngikhala ngabantu babili okuyibona ngibabona impela ukuthi banomona omkhulu ukvela kwami eNkosini—nguMafohloza lo okunguyena mpethu impela, ebese kubafundisi, uNkotheni, umfokazana owazonda ngoba ngamumangalela eNkosini ethethe izinkomo zomuntu ezixoshiswa yiNkosi wayesezinika umfowabo.

Engase ngikwesabake ngukuthi iNkosi iyavama ukuthi uma ithukuthele iyakwenza ukuba noma yinduna, iyibulale.

Kepha phezu kwalokhu ukwesaba kwami, ngasengiphethwe ukucabanga kokuthi kazi ngingayingena kanjani iNkosi ukuba ingivumele ngiganwe yilentombazana. Ngesaba ngesaba, kwaze kwafika ukuthi kuhle ngiqunge isibindi ngizibike kuyo iNkosi mina luqobo.

Ngakuhlefake lokhu ukukhuluma kulezi izinduna zakithi oMafohloza noNkotheni, ngathi mina kuhle ke zingiphendule ukuthi zona zithini kule ndaba. Pho, bayanginengwa laba abantu bobabili; bathi bona ngeke kulunge iNkosi iyothukuthela. Ngabe ngiyathe ngiyababuza ngithi iNkosi iyothukutheliswa yini, bangangiphenduli, kuBonakale-nje ukuthi laba abantu benziwa ngumona abanawo.

Kwathi ngelinye ilanga, cishe ngangena engozini ngoba ngangicabanga yona lendaba yentombi yami, inhliziyi ikhuluma, ngabonwa yiNkosi yathi kimi: “Yini le oyicabanga kangaka Watala na! Wathula wathi *du*, kwangathi kukhulu okucabangayo na!” Ngabona ukuthi mhlawumbe iNkosi idlinza ukuthi kokunye nami sengingenwe umcabango wokucebisa icebo lokuyenza kabi njengalezi ezi-de zibanjwa zibulawa.

Ngithe ngisuka manje ngangiqunga isibindi ngiya kuyo iNkosi ngithi: “Cha Ngonyama—angithi lutho—ngizokhala eNkosini yohlanga, ngithiinja yayo likhona ithambo ethanda ukulicaba.” Yathi: “Phimisela Watala.” Ngaqhuba ngathi: “Nkosi, besengithanda ukwakha umuzi.” Yathi: “Wo! usufuna ukuganwa na?” Ngavuma ngakhuleka.

Ithe iNkosi ingakaphenduli, kwaqhamuka lamadoda angizondayo avimba avimba. Yayisithi iNkosi kayiboni ukuthi ngingaganwa kanjani ngisengaka. Yathi kuhle ngikhumbule ukuthi umthetho wayo iyaye ijuke ibutho lonke, ingakhethi muntu-nje eyedwa. Yathi futhi ayikathandi ukujuba ibutho elinguntanga yethu.

Ngasengivela mina sengithi: “Yebo Nkosi, mina bengithi mangitshela iNkosi okukhona enhliziyweni yami, ngoba ngithi kubi uma kukhona okusenhliziyweni ukuba kungaziwa yiNkosi yami neyezwe lonke, okuyiyona mnikazi wezinhliziyi zabantu bayo. Ngithike yiNkosi eyakwenza njengokubona kwayo.”

I Nkosi ithe ithatha yayithi kimi: “Ngizawuze ngikukhethe wedwa-nje Watala, ngikuvumele uku-

ganwa, yini oyenzileyo yedlula ukwenza kwaBanye na?" Ngithe lapha ngithi ngizakuphendula, yayisibuza kuMafohloza ithi kambe kungalunga ukuba ngikhethwe ngedwa mina na. NgaBona-nje nami ukuthi izakungonakalela indaba ngoba lomuntu angeke angikhulumele lutho oluhle eNkosini.

Nembala uthe ethatha wayethi angesho lutho eNkosini, kodwa kaBoni yena ukuthi kungavunyelwa umuntu aganwe engazange enze lutho ngoba nabo Baganwa-nje basebeke babekana nezingozi ezesabekayo—kaBavelanga Baganwa-nje—naye lo (esho minake) kufanele ake abekane nezingozi njengathi kuBonakalelele ukuthi uyazahlula yini, iNkosi imboneke.

UMafohloza angizange ngimbeke nakumbeka, ngoba ngangazi phela ukuthi uyalwa nami.

Kwathiwa mangimpendule. Ngathi: "Nkosi, ehe! Uqinisile uMafohloza, umuzi utholwa ngezikhwepha—kephake angiqondi ukuthi ukhala ngokuthi angikaze ngibekane nangozi-nje ngani—ngoba ikhona yini ingozi eyedlula ukuba ngibe phambi kweNgonyama zonke izinsuku na—ngilwele isiqu seNkosi na—ngibekane namehlo eNgonyama zonke izinsuku na—ikhona yini indawo eyesabeka kwendawo esecaleni kweNgonyama na!"

Ngaqhuba ngathi kuyinto elula kakhulu ukulwa nokuhlaba empini, kodwa yinto enkulu ukuhlala neNgonyama yezwe zonke izinsuku.

Amagama ami abamnandi eNkosini, yathi angihambe iyongibiza ngomhlomunye isicabangile.

Ngithe ngiphuma ngamthi *klulu* uMafohloza benoNkotheni, bakhophoza babeka phansi seBene-

zinhloni ngoba nakhu iNkosi ingaphendulanga yabavumela.

Ngasuka lapho ngathi enduneni esikanye nayo ize ingibike eNkosini ukuthi ngisathe *vu* ngasekhaya ngiyabuya khona manje. Ngithe ngifika ekhaya ngafumana intombi ikhona ngathi: "Hawu! Nomusa! ubekwa yini lapha na?" Yathi ibizobona omama. Ngathi ukuhlala-hlala ngabuye ngaphindela emsebenzini wami eNdlunkulu.

Kwathi ngelanga elanqunywa yiNkosi yathi ngobuya ngalo izoqedela indaba yami, ngavuka ekuseni ngaya khona eNdlunkulu. Yathi iNkosi kuhle ngingene. Ngakhuleka ngangena; kanti sekubuthene ibandla elize lapha eNkosini.

INkosi yangitshela ukuthi isibize ibandla ukuba lizokhuluma lendaba yami yokuganwa; yasho ukuthi iyakuqala lokhu ukuba udaba olunje ilubizele ibandla, ingalunqumi-nje iyodwa ngokuthanda kwayo. Yayisibuza kimi ukuthi ibandla angilesabi yini kulendaba. Ngathi mina kakukho engikwesabayo okuyintando yeNkosi, ngesaba ulaka lwayo kuphela, nokwenza into ephambene nokuthanda kwayo. Yangibuka yamoyizela.

Kwathiwa makuqale uMafohloza ukuphendula, ngoba nakhu yena phela kuthangi wayethe kuhle iNkosi ingalele ukuganwa. UMafohloza waphinda wona amagama akhe akuthangi, wagcina ngokuthi yenze kahle iNkosi ukuba lendaba ithi mayinqunywe yibandla; yena uqinisa ngokuthi ibandla kuhle lingavumi nempela ukuba ngiganwe, ngenxa yokuba lokho kungaphambana nomthetho weNkosi. Uwabeke qede awakhe uMafohloza, engi-

fohloza njengegama lakhe, lathula ibandla lathi *du*, ngoba lingaboni ukuthi ukukhuluma kukaMafohloza uthatha ngani, kodwanake lesaba nalo ukukhuluma liqondise, ngoba phela nasi iSilo silalele.

Kwaqhamuka iNkosi yathi: "Siyezwa, Mafohloza, uthatha kahle—makudedele elinye ibandla sizwe ukuthi lona lithini."

Kwavela uNkotheni wavumelana noMafohloza, wathi kungase kube ngumhlola lokho ukuaba kweqiwe umthetho weNkosi omuhle kangaka. INkosi yanqekuzisa ikhanda, kwaBonakala ukuthi nembala ngiyalimala kulendaba, ngoba nakhu amadoda ayesaba ukungiphendulela lapha eNkosini.

Yayisivela iNkosi isithi kuhle kunqunywe ukuthi ngizakubekelwa-ni eyakukhombisa izikhwepha zami, kuthike nxashana nembala zibonakele, ngivunyelwe ngiganwe na. Yathi kayithandi ukuaba ngize ngigwaze empini ngoba ithanda ukuaba ngihlale nayo njalo ngingayi ndawo. Langija bulisa lelo leNkosi, ngabona oMafohloza bethi ukujaba.

Uthe ethatha uMafohloza wayethi: "Ehe! Nkosi, sonke sayithola-nje imizi sasilwa nabafo—sasihlanganyelwa ngamadoda—besibagwaza noma besihlanganyele bebathathu—ngakhoke mina Nkosi ngiphendula ngithi iNkosi kayimnike amaqhawe amathathu uWatala alwe nawo eyedwa, kuthike uma ewahlule iNkosi imvumele."

Walithathela phezulu lelo uNkotheni wathi: "Yilo lelo elishiwo nguMafohloza Nkosi, nami ngivuma lona, ngoba nathi sayakha-nje imizi, sagwaza amadoda elwa."

Isibuza kimike iNkosi ithi: "Uthinike wena Watala na?"

Ngithi mina: "Ngonyama! Ngiyabonga! Ngithi-nje iNkosi inga yenze kahle noma ibakiphe babesithupha uma bezinaphungana njengoMafohloza-nje; qhake, uma kuzinsizwa zempi ezisebutweni elinguntanga yethu laMazembe, iNkosi nga ingiqhathile impela uma ingibekisane nabathathu, ngoba ngingajuluka."

INkosi yathi kuMafohloza: "Uyamesaba yini! Nango phela ethi angadela ngoba babesithupha abayintanga yenu—uma uthula-nje ngizakuthanda ukuaba kesizibonele ngamehlo lokhu okukhulunywa nguWatala."

Wathukuthela kakhulu uMafohloza; ukuaba kwakungekho iNkosi wayeyakulinga nokulwa nami ingani uyazi-nje ukuthi ngangingamfohloza-nje esathi. Wayesengithuka eNkosini esethi yena angekhulume nesiphoxo lesi esiphuphayo esingehlulwa yinsizwa inye yebutho lakufo Amathambo. Wathi uma iNkosi ithanda bangake babekane phela nebutho laMathambo.

Hayike mina ngasengithi bengingaqondi ukuthi kanti usho ezinye izinsizwa, mina bengithi usho abanjengaye uMafohloza ngempela engingabehlula besithupha mina ngingedwa.

Uthe lapha ethi usephendula futhi uMafohloza, yakhuza iNkosi yathi kasiyeke ukuaba yilokhu siphendulana lapha phambi kwayo, yathi uqinisile uMafohloza, namanje kuhle ngihlanganyelwe ngamadoda amathathu ngilwe nawo ngiwa bulale khona lapha. Yathi kalihlakazeke ibandla libuye kusasa

lapho sekuthi angidlale ke zingibonge zithi: "Madumela odumele impi yesuka!"

Ngithe ngiphakathi nalo ibutho lakithi laMazembe, ngezwa selihuba ihubo lethu lempi thina Mazembe. Lapho kwenaya isiphundu kimi, kwangathi nga sengibabona laba abafu engizakudumelana nabo ngamandla siponsane esiweni.

Ngathi qala-qala ngiqalaza ukuthi iNkosi isifikile yini, ngabona ukuthi ayikafiki kanti ngasengikhuluma amazwana nebutho lakithi ngathi: "Niyabona zinsizwa, seningiqunge isibindi; sengathi nga sengiyalwa. Ngifuna ukuaba nazi ukuthi angilweli mfazi yedwa mina, sengilwela nina nonke bebutho laMazembe ngoba sedelelwe yindoda izolo laphaya eNkosini yathi kasilutho thina Mazembe kwelakubo ibutho. Ngifunake ukuaba ke ngikhombise iNkosi ukuthi amazwi kaMafohloza okusedelela thina butho laMazembe, uyaqamba-nje. Ngifuna ukuaba lomfokazana awadle amazwi akhe awakhiphe eNkosini ngathi. Nani madoda, noma engehlule, ingabi ngobe ngilunjiwe yini, niqhubenjaloni nikhonze eNkosini nize nife nikhonzile."

Ngasuka lapho ngakhuphukela ngenhla lapha kwakuzakubakhona iNkosi nezinduna. Ngathi ukuhlala-hlala, ngezwa amabutho esekhuleka, ngabona ukuthi sekuyiNkosi. Nembala, yeza nezinduna; emva kwafo kulandela laba abantu ababili abazakulwa nami. UMafohloza nangu ezinduneni.

Yafika iNkosi yahlala phansi, yangibiza, yathi kangime phambi kwayo; yabiza uMafohloza kanye nalamadoda amabili. Sema sobane phambi kweNkosi nebandla.

Yasuka iNkosi ibandla selithule lithe cwaka, yalitshela ibandla ukuthi kuziwe lapha-nje kuziwe ngesikhalo sami sokuaba ngicela eNkosini ukuaba ingivumele ngiganwe. Yasho ukuthi iyavuma ukuaba ngiganwe, kodwa ifuna ukuaba ikihlole amandla ami kuthi ke uma nginawo amandla okuphonsa lezi zinsizwa esiweni, zontathu, ngiganwe lapha ngithanda khona. Kodwa uma ngehlulekile, yathi yimi engiyakubulawa.

Ithe ukuaba igcine iNkosi yathi kuhle sisheshe ngoba ilanga liyashona.

Ngasengikhuleka, sengicela eNkosini ukuthi ngizozala ngamuphi. Yathi iNkosi kuhle ngiqale ngoMafohloza. Ngajabula ngadela, ngathi: "Woza Mafohloza ke sibone amazwi akho ayizolo." Ngabona esehlengizela izinyembezi, wakhuleka eNkosini wathi: "Nkosi bengicela ukuaba ngigcine mina."

Kwasukuma ibutho elinye laMazembe selifudumele lathi "Ngonyama! Hiya! Uyesaba uMafohloza! Wenza isu lokuaba amfice esekhathele uWatala!" Yathi iNkosi kulungile ifuna ukuaba ikibone ukuhamba kwami khona sengikhathele.

Ngasengiphenduka sengibeka kulaba ababili ngibuza ngithi ngubani othanda ukuaba ngiqale ngaye. Kwasuka bobabili bathi bazakungidumela kanye-kanye. Ngathi mina bebengelutho noma beza bobabili, kodwa iNkosi ithe ngobadumela ngabanye.

Sebesuka beqagulisana ngokuthi kuzakuqalabani, kwaze kwathukuthela iNkosi yamkhomba ozakuqala.

Weza.

Isiwa nasiya ezansi, sekuthiwa amaButho kawa-sondele akhe umkhumbi abukele kahle. Kwagxunyekwa umkhonto phakathi nendawo lapha siza-kuqalana khona ukubambana.

Yasho iNkosi yathi: "Zidedele! Nakhoke!"

Ngasuka ngaye ngahlala kuye ngambamba isandla sokudla ngasisonta, wathi ethi uyaphunyula, ngambamba esesibili manje ngemuka naye—kudekude esiweni ngimphethe.

Ngathi ukuba ngifike esiweni, ngamthathisa okwengane ngamthi *zwizwizwi* kathathu ngamphonsa, kwakhala imithi ngamuzwa esethi *dinsi* phansi esiweni. Ngabuya ngeza lapha lapha kugxunyekwe khona umkhonto. Labubula ibandla ngilizwa libabaza amandla ami. Sengihezela lapho.

Waphuma owesibili yasho iNkosi yathi: "Zidedele! Nakhoke!"

Sasesidumelene—kwathula kwathi *du*—ngayizwa lensizwa ukuthi inezidladdla—kayifani nale engiqale ngayo; ngamthatha ngamqukula ngamphakamisela phezu—yazaBalaza insizwa inde ngaphinda—yazaBalaza; ngasengithi ukuthambisa ngashaya sengathi sengikhathele. Wesukela ngamawala wangithi *dlukudluku*, ngema-nje ngayinsi-mpi. Kwaze kwasondela iNkosi manje ya-de isho kithi sobabili ithi: "Dumela! Dumela-60!" Kwathula izaqha kwathi du.

Ngithe ngizwa iNkosi yayisikhuluma noMafohloza ithi useyakungithatha ikhasi-nje ngoBa Nakhu sengiyabonakala ukuthi sengikhathele. Ngathukuthela ngafa lapha ngizwa lokho. Ngacabanga

manje isu lokuba ngingazikhandli ngalomuntu engilwa naye manje. Ngolithola elihle isu.

Ngaxhuma ngabeka phezu ngadlubulunda, wangiyeke nami ngamyeka. Sesihezela sobabili manje. Sesibukana-nje.

Ngithe ngisuka ngangishaya sengathi ngiyabaleka ngiqonde ngasesiweni. Usecabanga ukuthi sengibaleka ngempela, usesuka ngejubane emva kwami. Ibandla laduma selicabanga ukuthi sengehlulekile!

Wathi engazi-nje ngangithi *gubava* phansi. Wethuka wakhubeka, wayesephansi. Ngathi *gubu*, ngasengimphethe emaqakaleni ngamhola ngemilenze ngaye ngamphonsa esiweni.

Ngakhuphuka ngaya ebandla ngafike ngemaecaleni komkhonto lo esiqalana kuwo. Ngakubeka okunguMafohloza. Kwakhophoza kwabeka phansi. Ngathi: "Nkosi sengilungele uMafohloza."

Nangu uMafohloza kukhona akukhuluma lapha eNkosini. Sithesizwa iNkosi yayisiphakamisa izwi, isithukuthele yathi: "Awu! Awu! Suka! Kanti uyivaka! Sukuma uhambe uyokulwa!"

Lezwakala ibandla lathi: "Ha! ubeseguda iNkosi!"

Laphoke sekuqundeka amehlo ngoBa phela kade lishonile.

Weza. Wasithi *ji* isiphukwana ayesimbethe. Kanti yilokhu embethe isiphuku kungathi uvunule-nje, ufihle umzimba wakhe ngoBa Nakhu wenze isu ayecabanga ukuthi uyakungahlula ngalo; wagcoba amafutha wawaxika kakhulu wonke umuzimba

ethi wenza phela ukuba abempunyu-mpunyu ngingakwazi ukumbamba mina.

Ufike wangithi *nkamfu* okhalweni, ngezwa-nje ukuthi cha, unamandla impela lomuntu. Wemuka nami, wemuka nami, ngathi ngethuka sasesiphezu kwesiwa. Lapho kwathi *ngu* ibandla, neNkosi yeza, bonke sebefukela eduze impela. Lapho siyahefuzela sobabili manje; si-de sithathathana sithathane siye sengamisane phezu kwesiwa, laphoke kube yinkani; sibuye sidudulane siyisane emuva. Manje uthe esuka wayengithatha ngamawala njalo engidudula esefuna ukungiphonsa impela. Kuthe seku-sele kangaka-nje angiphonse, ngazabalaza, kwa-thula kwathi mbo.

Kuthe kusathule kuthe mbo, kusweleke osukelayo manje, angazi ukuthi kwenziwa yini, kwathi ukufika ukuba ngikhumbule uNomusa. Lokho kwangathi kuwabuyisa onke amandla ami. Kuthe kusenjalo nganqwamana nobuso beNkosi isibuka nayo ibuka sengathi ifisa sengathi kunganguMafohloza owehlulwayo. Ngezwa futhi sengibongwa yizinsizwa zakithi zaMazembe.

Abuye lapho amandla ngambuka eseyimpukane-nje uMafohloza. Ngasengimsukele—ngambamba ngamqukula, ngadizela naye ngaye ngamthi *dinst* ngenhla ngasebandla; wathi *gubu* wavuka. Ngasengimphethe ngoqhoqhoqho—ngazifaka zonke izinzipho zami kwathi *ne*, ngaze ngazizwa zithintana sezisibobose sonke isicubu sikaqhoqhoqho. Laphoke, baba, ngezwa-nje ukuthi kasadabulanga. Phinde ukuba ngisamuzwa ephfumula. Sekuthe *du*.

Ngabamba lapho kwaphuma izinkonyane yonke indawo emzimbeni kimi, ngathi ngimbona wayekhapha amehlo ebamhlophe ethi *vwa*. Ngamuzwa esethamba umzimba wakhe. Wayesethi ukufinyela—wabuye wathi *thwi*, kanti ubeselayela njalo.

Kwazisake ukuthi sekumnyama, angaze ngathanda ukuba ibandla libone ukuthi sengimbulele; ngashaya sengathi sisalwa ngamqukulela phezulu ngamusa khona esiweni. Lahlokoma ibandla neNkosi bathi: “Mjikijele umthakathi!”

Ngazabalaza ngamfukulela phezulu ngathi ukugxamalaza sengiqoqa amandla okuba sengimphonsa impela. Wo! Baba! ngawakhipha onke amandla ami ngamjikijela.

Ngavelelwa ngumhlola engingawaziyo. Kwaba ngathi uyangidonsa. Ngangiyathe wangidonsa. Ngakhohlwa-nje ukuthi ngidonsa yini. Ngithe ngibona sasiya sobabili esiweni.

Saphonseka sobabili.

Ngezwa-nje isaho sokuhlokoma kwamadoda lapho sehla sobabili esiweni. Angibange ngisezwa luthoke emva kwalokho.

Kwathi ngokuphaphama kwami, sekuphume nenyanga, sekukhanya unyezi, kwayikhathi ngibonayo ukuthi kanti ngidonsa yini. Kuthe lapha ngijikijela uMafohloza, kwasuka kwagaxeka umchilo womutsha wami lapha engxotheni yakhe yethusi. Umchilo lo ngowoqhotho—wenqaba ukugqibuka. Kanti siye sabambeka emthini onambaxa salenga khona sobabili.

Ngawukhuluma kahle-nje umchilo lo wami, ngasidedela isidumbu lesi saziwela, sayesathi *dinsi*

Ngamqukula ngamphakamisela phezulu ngamphonsa esiweni.

enzansi phansi esiweni. Ngasengibambelela kahle ngehla emthini, ngagaqa kahle ngewusa isiwa. Ngigaqa-nje, ngicabanga iNkosi ukuthi kazi iyakukujafulela ukungibona ngisaphila na.

Kwasekukhona enhliziyweni yami ukuthi iNkosi ayisangithandi kahle njengakuqala ngenxa yokuba maningi amagama iNkosi eyayiwezwa ku-Mafohloza engingcolisa ngawo eNkosini. Kephake ngangingasawanakile wona ngenxa yokuba nangu ngasengimbulele engasekuphinda ayongingcolisa eNkosini.

Kodwana ngihamba-nje ngiyabona ukuthi noma ngibehlule-nje laba ebengilwa nabo, ngasinda, iNkosi iyakubuye ithole elinye isu lokungibulula. Nami ngasengifuna isu engingangena ngalo eNkosini lokwenza ukuba ibuye ingithande ingethembe njengakuqala. Ngacabanga ngacabanga, ngalithola icebo lokuyenza iNkosi ukuba ibuye ingethembe njengakuqala.

Ngithe ngisabuka leli isu lami, ngasengithuswa yizwi lomuntu wesifazane ememeza ngokwesaba ezansi nesiwa. Ngalalela. Kanti kumemeza into-mbi yami, uNomusa, uyangifuna ucabanga ukuthi mhlawumbe noma ngilimele kabi ngisaphefumula. Umuntu wesifazaneke uyathanda ukuba ake azongibona noma sengicwayiza okokugcina. Kantike kazi-nje ngiyaphela-nje angilimele ndawo, kodwa indawo imbi angazi ukuthi ngiyokwehla kanjani lapha esiweni—sengibuyathe, phinde iwa libi—kakwehleki.

Sengize ngimemeze nami ngiphendula uNomusa ngithi: “Angifile ngikhona-bo! Qaphelisisa nakhu

nginyakazisa isandla!" Aze angibone manje, abalise ajabule kakhulu.

Ngasengimtshela ngathi kuhle ahambe aye ko-Mkhulu angilandele intambo ende ayilethe kimi. Ngathi kuye kuBi alibale ngukukhala ngoBa ngiphilile anginalutho, kuhle angisize ngayo-nje intambo ngizozama isu lokwehla lapha esiweni.

Yagijima njalo intombazana ilande intambo, yabuye yashesha. Ngathi kuhle intambo iyiphonse kimi lapha. Yayiphonsa nembala. Ngasengiyiphophela emuthini sengihululuka njalo ngayo ngiye ngifike phansi.

Nginele ngathi *ngqibithi* phansi, yagijima yeza kimi intombazana, uNomusa, yangibukisisa ifuna ukubona ukuthi bala angilimele ndawo-na. Chayadela ukuthi ngiyaphela-nje.

Ngayibingelela-nje, ngasengithi kuyo kuhle iqonde ukuthi noma ngisindile-nje kulempi ebengiyilwa, angikasindi *du du du* ngoBa nakhu ngiyabona iNkosi ayisemanndi kakhulu kahle kimi. Ngathi kodwa lisekhona ithutshana lokuba iNkosi ibuye igezeke inhliziyi maqondana nami. Ngathi intombazana kuhle ingilandele; sehla njalo, sihambe sibona izidumbu zalaba abantu abathathu engiphonse esiweni. Intombazana yethuke ikhale ibona eqethukile, izilevu zibeke phezulu, elokhu evule amehlo engasavaleki. UMafohloza yena wayesabeka impela ngoBa kuyabonakala ukuthi wafa ehunsule amehlo kakhulu, amehlo emhlophe ethe *hu*.

Manje kwabuya isu lami lokuba ngenze iNkosi ibuye ingazise ingithande njengakuqala. Ngathi

kuNomusa kuhle asheshe ahambe ayobasa umlilo kuBo—umlilo omkhulu abesengicingela imikhonto emibili—izijula, ngathi aze avuse uyise angilindele ngize ngifike. Ngamtshela uNomusa ngathi baze bangethuki lapha sengifika, noma beyakushaywa luvalo kodwa aze aqonde kahle ukuthi yimina. Uthe lapha esethukile esehamba, ngathi angaze atshela muntu lokhu ukukhuluma ngaphandle kwakhe uyise. Wahamba uNomusa ngibona kodwa ukuthi usengenwe ngukwesaba novalo olukhulu.

Uthe ukuba asithele uNomusa, ngasengiphindela kulaba abantu abafuleyo. Ngaya esidunjini sensizwa ebesithi masilingane nayo. Ngafike ngakhumula konke okwami, ngathatha ngabinca lokho engikukhumula kuyo, konke nomutsha nesidlodlo nani-nani. Ngiyasuka lapho ngibanga emfuleni—ngicinga isihlabathi lesi esimhlophe esithe qwa. Lapho sengiyikazela ngomutsha wami wotshani esengiwelukile, ngazimboza ngotshani kusuka entanyeni kuze kufike lapha okhalo, ngavela nge-milenze nangezingalo kuphela. Ngifike lapha emfuleni ngazihuqa ngazihuqa ngesihlabathi lesi ngamhlophe *hu*, ngesabeka.

Ngazihuqa konke lapha ekhanda nasebusweni konke nezinyawo kwamhlophe *qwa*. Impela ngafana nethongo elivuka emangcwabeni, ngabona-nje ukuthi bayakufa luvalo abantu abayakungibona ngi-nje. Konke engangikubincile ngakufihla esikhotheni ngakushiya khona lapho.

Ngathi *nyaku-nyaku*, unyezi ethe *klelele*, ngabanga ekhweni lami kubokaNomusa; ngathi ukuba ngibone abantu esangweni, ngagwema ngaya nge-

nhla komuzi, ngakhwela othangweni ngaye ngema phambi kwendlu yakwabo Nomusa, ngathi ukuthinta-thinta isivalo njengoba ngangimtshelile uNomusa. Waqonda uNomusa ukuthi yimi, kephawanele wangithi *nhla*, lwathi kalumqede uvalo, ebona ithongo uqobo.

Ngasengikhuza ngithi mabangethuki kabaseze behlelwa lutho; ngasengilandisa umukhwe wami, uNqabayembuqe ukuthi ngiqonde ukwenze njani manje, ukuze iNkosi sibuye siphindelane sithandane nayo emva kwalokhu ukusinda kwami.

Umukhwe wami kwaba yilokhu enikine njalo, kubonakala ukuthi unokwesaba okukhulu enhlizweni yakhe.

Umlilo engangithe kabowubasa wawusunkewuka eziko, nemikhonto le emibili sebeyibekile eduzane. Ngayifaka phakathi emlilweni. Sathi ukukhuluma nomukhwe wami, ngisamfezela icebo lami; ngethuka imikhonto isiklwele isibomvu, yayisiphenduka ibamhlophe *qwa*, ngenxa yokushisa komlilo.

Ngase ngiwukhipha omunye, sengithi kuNomusa kuhle ahlale eziko lapho, ngize ngifike; alungele ukuba anginike lomkhonto wesibili inxashana sengiwubiza. Abase njalo umkhonto ushise njalo ube mhlophe njengalokhu unje-nje.

Ngasengisuka nawoke umkhonto lo owodwana, sengithi *zombe-zombe* ngezindlu ngaye ngaphuma othangweni.

Ngaqonda eNdlunkulu njalo, ngaye ngafika khona. Kwabakuhle ngoba nakhu kwakufudumele, umkhonto wami lo kawaze washesha ukuphola, wabayilokhu ushise njalo-nje.

Ngifike belele bonke abantu eNdlunkulu, bethe *ngo*, kuphakathi kwamabili. Engababona bebekile, behlezi-nje kwakungogqayinyanga abalinda amasango akoMkhulu. Ngabona bababili ababebekile, bonke abanye belele khona eduze kwamasango.

We! Ngiyakutshela baba, sesiyahleka namhlanje, kepha lapho kwakunzima, ngifuna amasu okuphila, sengisengozini. Kwathi angiphubuke ngihleke nami, ngoba ngithe lapha ngisondela, wangiqaphelisisa ugqayinyanga ethi ngumuntu-nje. Unele wangithi *qa*, ukuthi kanti yini le, wantshinga imikhonto yakhe phansi wabamba ikhanda walithi *mbo* ngezandla, wazimboza phansi, wagqumisa okomuwundlwana wenja, walokhu ethi ukuhebeza ngesandla sokudla.

Ngasondela kuye ngathi: "Uyawagcina amabele namuhla, thula *du*, ungathi *khwasha*, ungakhulumi, funa ngikuhangule ngiphefumulele kuwe!" Ngithe ngisho njalo, ngasengithi ukumthi *nhla* ngomkhonto lo oshisayo ehloambe. Ngezwa kuthi *hlwi*, wathula kodwa wathi *du*, ngoba lezo zinsizwa baba, zazikwazi ukuqinisele; zazingakhaliswa lubala-nje, njengalokhu sengiyaye ngifone indoda indala igila umkhuba ithi ngoba ihlatshwa yiva ibisikhala ithi: "Maye babo!" Thina ameva besihlikihla unyawo phansi ephukele phakathi, size siwabangule ekhaya. Awu! cisha wafa lomuntu, wayelokhu ethe *mbo* njalo, ngadlula ngabanga phambili.

Ngathi *shalu-shalu*, ngaye ngangena eNdlunkulu, ngafumana isicaba seNdlunkulu sithe ukuvuleka ukuze phela iNkosi ishaywe ngumoya ngoba nakhu kufudumele. Ngathi *hebu* utshani, ngabuthi *fu*

eziko, ngathi ukuvuthela. Kwagqamuka elikhulu ilangabi kwakhanya yonke indlu. Yathi *gubu* iNkosi.

Ngaqaphelisisa amehlo ayo ukuthi yethuka kanjani. Ngoze ngiye kwamhlaḁa, baḁa, ngingazange ngikhohlwe ukwethuka kweNkosi okungakaya, ibona isimangaliso esesabekayo, ibona yenganywa yithongo ebusuku ilele. Yethuka kwakude nokuba ikhulume yadimede yabopheka-nje, ya-de ingithi klaḁe, ishaye izandla imboze ubuso.

Ngithe ngithatha lapho ngangithi: “Tshinga! Tshinga! Tshinga! Vuka! Sheshisa! Kufike mina namuhla! NgiyiNkosi yamathongo onke omhlaḁa! Nawe-nje ngikuphethe! Shesha uvuke ungilandle!”

Wagedezela uTshinga, washo eseqhaq hazela wathi: “Ngiyeke webuya Nkosi! AngiNkosi mina!” Lapho wayesewakhiphe onke amehlo luvalo sekuthi kaqaleke.

Ngathi: “Mamo! uphendula bani! Ngiyakuhan-gula kukho lokhu!” Ngithe ngisho njalo ngangithi ukumthinta ngomkhonto lo oshisayo esithweni. Wamsukumisa phansi, washo manje: “Wo! bengingaphiki nkani Nkosi! Ngiyeke sengiza!”

Unele washo njalo, ngasengimtshela ukuthi kahambe phambili ngizakumlandela ngimtshela lapha eya khona. Wayesethatha isiphuku sakhe aye-de esibinca. Ngathi mina kayeke konke okobukhosi bakhe ngoḁa uhamba nomuntu omkhulu kunaye, uhamba neNkosi yamathongo aḁakhonze

Thula uthi *du*! Unganyakazi ungathi *vu*, funa ngikugwaze!

kuyo nabasahamba phezulu nabaphansi. Walalela wayeka konke okwakhe kobukhosi.

Ngamqhuba ngamkhipha ngomnyango, washesha.

Nanamuhla kalokhu, bababa, angikakhohlwa ngimeleka iNkosi uTshinga owayesatshwa ngabantu bonke; mina ngamqhubisa okwenkomo ngalobo busuku; walalela okushiwo yimi—mina lo.

Ikhona induna eyake yathi ukusiqaphelisisa, yanele yangibona, yasuka yemba yembulula ngejubane isibange esibayeni sezinkomo iyocasha, ibona into engazange iyibone.

INkosi ihamba-nje yilokhu imboze isinquthu nezindlebe ngezandla zombili. Ayilokothi ithi ibeka ngemuva. Konke engikushoyo, ngi-de ngibona ithi-nje ukwelula isandla sokudla ibisikwenza njengalokhu ngikusho. Ngathi: "Qonda esangweni!" Yaphakamisa isandla yaqonda khona. Ngathi: "Phuma!" Yaphakamisa isandla yaphuma.

Ngayiqhuba njalo ngayibangisa ngasekhweni lami kwaNqabayembube. Sithe sifika esangweni, kwakukhona izinduna somukhwe wami. Ngayizwa enye induna ithi: "Hawu! Ngavela ngakutshena ntanga yethu ngathi kukhulu sokuibona ngelinye ilanga, nanti ithongo lasemangcwabeni!" Zesuka izinduna ngamajubane, kwasala ezapheliswa ngamandla zema-nje zathi *ngcwi*.

Sifike qede kuzo ngathi ngathi: "Dedani kudlule iNkosi yamathongo zinsizwa, dedani idlule nenyamazane yayo!" Izinduna lezo zathi gumunqu zawa phansi. Sasidlula siye sifika lapha kulendlu yomu-

khwe wami lapha ngishiye khona uNomusa ngathi kasale ebeke umkhonto ungapholi.

Ngifike ngawubiza umkhonto lowo kuNomusa, ngathi: "Nomusa! lokho!" Kanti ngisho lokho-nje iNkosi uTshinga nangu, uselokhu ebeka lapha lezi izinduna zikaNqabayembube, songathi zizakumsiza zimkhumule kimi. Ngasengimthi ngomkhonto lo engiwunikwa nguNomusa ngathi: "Kahambi-na!" Washesha.

Ngasengithi kame khona lapho sengithi ukukhuluma noNomusa ngimtshela ukuthi icebo lami ngiyabona lizakulunga impela angesabi lutho. Ngaphindela kuye.

Konke lokhuke ebengikubincile mina, ngithe ngingakasuki, ngakubincisa omunye walaba abantu engibabulele le ezansi esiweni—lona engikhumule kuye lezi izinto engizibincile.

Ngathi kuTshinga kahambe sihambe sehle sibange ezansi esiweni. Sahamba sahamba—kuhlwile belu kuthule kuthe *nya*.

Sayasathi *cabacabe* phansi esiweni. Lapho uTshinga usckhathele use-de ephfumula ngokuheluzela sengizwa-nje ukuthi usephelile nangukukhathala nanguvalo.

Safika komunye walaba abafuleyo obince izinto zami.

Ngathi: "Mana!" Wema. Ngathi: "Beka lowo muntu ofuleyo!" Wambeka. Ngathi: "Ngubani yena lowo!" Wathi: "NguWatala." Ngathi: "Ulandeni lapha!" Wathi: "Cha, Nkosi! Ufe-nje belwa nelinye ibutho, waphonseka lapha wafa." Ngathi: "Suka! Suka! Uthi bebelwa ingani

ubehlanganyelwe ngamadoda emathathu! Ngu-kulwa lokho! Uthi lapha benimgebenga nimgcweleza uWatala, uqambe amacebo uthi ubelwa! Sengifikileke mina Nkosi yabo bonke nabahambayo nabaphansi! Umdala wena! Ngimfuna evukile ephilile!"

Ngikhuluma lamazwi-nje, uTshinga useyaveva-nje, kakusavumi noma angibuke; nalo athi ngu-Watala ofileyo kakusavumi noma ambuke.

Ngithe ngisuka ngangithi kuye uTshinga: "Ngiyamfuna uWatala-bo! Mvuse khona manje! Mvuse! Shesha!"

Wathi uTshinga ukumbuka emangala ukuthi kazi uzakumvusa kanjani umuntu esefile. Ngasengithi: "Guqa phezu kwakhe uWatala lowo! Guqa usondeze umlomo wakho kuye—khuluma naye uthi: "Vuka Watala! Vuka mntakaSolwandle! angikuphinda ngihlole ukukubulala! Vuka mntakaSolwandle!"

Lamazwi bala wawasho kwaze kwa kathathu, esegedezela.

Ngasengithi manjeke kasondeze umlomo wakhe kokaWatala, imilomo ithintane impela abesephefumulela kuye kathathu aphefumule kakhulu impela. Wazikhalela manje uTshinga esengincenga ukuba angakwenzi lokho ethi umuntu ofileyo uyamesaba kakhulu—angafa eke athintana naye.

Uthe lapha esho njalo, ngasondela kuye sengithetha, ngathi kakwenze lokho engimtshelela khona funa ngibulale yena kabi kakhulu. Wayesezama ethi kawe lapha esondele impela esidunjini.

Ngamthethisa ngathi angawa futhi, useyobulawa yimi.

Wabuyathe waze wakwenza lokho.

Kwathi ukuba aphefumule kathathu, ngathi kasukume alalele. Ngasengimtshelela ukuthi induna yakheke uWatala, ababethandana naye kakhulu uyophaphama lapha ilanga liphuma kusemazolo—uyakuphaphama esephile *nse*.

Ngathike kuye kuhle ukuba asheshe abuyele eNdlunkulu ahambe asheshe. Ngathi: "Nanka amathe, ngifuna ukuba ufike endlini yakho engakacimi phansi lapha, uma uhamba kancane ngiyakuthukuthela kakhulu ngibuye ngikuhangule kabi kakhulu, ungene engozini embi—khawulezake wena usheshe!"

Wesuka lapho ngokushesha okukhulu waye washona egijima, ehamba ejeqeza abuye ashelele awe, uyavuka lapho ubanga phambili ngejubane elikhulu.

Unele washona, ngasengiye kuye lomuntu ekade sikuye, ofile, ngamkhumula zonke izinto zami, ngamfaka ezakhe. Ngasuka lapho ngaya emfuleni ngayogeza wonke umcako lo ebengizicake ngawo, ngasengibayimi-nje manje, sengithatha konke okwami sengibinca khona.

Ngihlale ngahlala lapho kungakasi, kwathi lapha sekuntwela ezansi, ngazilungisa ngazicola kahle impela, sengenza ngoba nakhu phela sekuzakuphuma ilanga—isikhathi engithe kuTshinga uyakuvuka ngaso uWatala—sengifuna ukuba ngiqhamuke kuye ngaleso sikhathi, sekuyimi uqobo, ngihlofe njengoba nganginjalo.

Lathi lithi *phasha* ilanga, nga ngikhuphuka esiweni, ngihamba kancane ngibanga ngakhona koMkhulu.

Kwathi lapha abantu sebengibona ngiyongena koMkhulu, babamba imilomo, bebabaza ukuthi ngisinde kanjani kulesiya siwa esingakaya. Kwaziseke kodwana ukuthi iNkosi uTshinga kanti wayesekhiphe izwi lokuthi kungaze kwabikho muntu obuza kimi indaba yokusinda kwami. Nambala kakho owa buza, bonke bangibuka-nje ngazihambela ngaziqondela khona koMkhulu, ngaye ngafika khona.

Ngathi ukufika encekwini ebika abantu eNkosini, yashesha yayakubika ukuthi nangu uWatala ngaphandle ukhuleka ukubona iNkosi. Ngema lapho ngayilinda ukubuya.

Yathi ibuya yayingitshela ukuthi iNkosi ibingakavuki nasocansini ngokuba idungekile kakhulu, ikhathele, kayilanga kahle ebusuku, ithi isingaze ingibone kusasa. Ngakhuleka, ngathi inceku ize ingibongele eNkosini.

Ngafika kusa ngakusasa—yangibika inceku—ngangeniswa eNkosini.

Inele yangibona iNkosi ngingena ngikhuleka, yangibuka yangithi *njo*, nami nga-de ngiyithi *klabe* ngamehlo akhombisa ukuthi iNkosi ngiyayihloni-pha futhi ngiyayithanda.

Ithule yathula yaqhamuka manje yathi: “Wo! Watala! MntakaSolwandle! Kumnandi kimi uma ngisakubona lapha phambi kwami—nokuthi kanti usindile phezu kokuba uwe kanjeya waphonseka esiweni. Ngithike qha, njengalokhu nakhu usindile,

uphumelele kulokhu ebengikuhlelile ukuba ngibone ukuthi unazo yini izikhwepha qeduba ngikuvumele uganwe, cha, manje ngizakukukhuphula impela, futhi kakukho oya be eskuthinta wena Watala. Usungikhombisile ukuthi kufanele impela ukuba uthathe umfazi uganwe.”

“Futhike mntakaSolwandle, phela uyazi ukuthi namathongo ayakhuluma nami mina Nkosi yezwe.” Ngathi: “Yobu Ngonyama! nawo amathongo aya-yazisa iNkosi yethu!” Lamthokozisa lelo.

Wayesuqhubake ethi: “Namathongo angitshelile ukuthi wena Watala, nguwe wedwa phakathi kwezinceku zami zonke ofanele ukuhlala nami njalo, ungikhonze njalo—namike lelo gama lamathongo lihle kimi, ngiyalazisa.”

INkosi yayisithi ukuthula kancane kwafonakala ukuthi kukhona ekucafangayo. Ithe isuka yayibiza inceku okuyiyona ibeke izinkomo zonke ze-Nkosi. Igama lenceku leyo nguMpofana. Yathi kuMpofana kakhiphe abafana bayohlephula ikhulu lezithole—inyonikayiphumuli—zixoshiswe mina.

Yalisho iNkosi yaliphinda-phinda elokuthi abafana baze bakhethe izithole ezinhle kakhulu zibeyikhulu—ikhulu—amashumi ayishumi.

Kwathi lapha ethi ukufulathela uMpofana, yayibuya imubiza iNkosi isithi kuye kaze adlule ezinduneni esangweni azitshela izinduna ukuthi kazithumele yonke indawo kufike lapha kusa ngakusasa ama butho ayishumi aphelele, eze odwendweni lwami. Yathi kuze kutshelwe ibutho elinguntanga yethu, Amazembe afike kuqala wona

ngoba yiwo ayakuma phambi kwawo onke amabutho ngoba nakhu kuganwa iZembe, uWatala.

Ngaphakamisa zombili izandla ngakhuleka ngathokoza eNkosini ngalamagama ayo amnandi, nawokuthi ngizakuklonyelwa izithole ezingamashumi ayishumi zeNyonikayiphumuli—amayanda, izinkomo eziligugu kakhulu eNkosini; nawokuthi iNkosi uqobo lwayo yiyo esimema udwendwe namabutho ayakuzza odwendweni, nansi isisho nokuthi ibutho lakithi laMazembe yilo eliyakuma phambi kwamabutho. Ngabonga ngabonga eNkosini, ngayithatha ngezibongo zayo zonke engizaziyo, ngambulula oyise noyisemkhulu nokhokho bayo iNkosi. Yathula nayo yajabula, yanqekuzisa ikhanda, yashaya ikhwelo elincane elikhombisa ukuthi iyazenanela lezi izibongo.

Kwasuka izinsizwa ezindala ezingabanewethu, ezazihlala nobaba uSolwandle, nazo zabonga, zingibongela eNkosini zakhuphulusa ubaba ukuthi naye waze wafa wafela emsebenzini weNkosi uTshinga, zathi kanti kuyabonakala ukuthi uSolwandle katinga ngoba nakhu lo oyindodana yakhe—bashi minake—kanti naye unamathele eNkosini. Zabonga zabonga izinceku lezi ezindala eNkosini zaphe nduka zabeka kimi zathi: “Mfana kaSolwandle, namuhla uyakhula—wokhonza njalo eNkosini.”

Kuthe kuphela lokho kukhuluma, wayefulathela uMpofana, esukela ngejubane nawo onke lamazwi eNkosi.

Yayisithi iNkosi kuhle kuyobizwa umukhwe wami uNqabayembu eze kuyo izokumbona ikhulume ngalendaba yokuganwa kwami ngumntana-

khe uNomusa. Wafika umukhwe wami bakhuluma neNkosi. Nami ngangikhona iNkosi ikhuluma naye, ngoba ifike yamtshela ukuthi isifuna ukuba umntwana aphume kusasa, yathi amabutho isiwa-bizile, yayisimyala ithi kuhle ukuba ayiyale ingane yakhe ize ibenokuhlonipha ngoba nakhu yendela isikhulu seNkosi, izokwatha umuzi weNkosi. Awu! kwaamnandi ukukhuluma kweNkosi kumukhwe wami, naye wabonga njalo eNkosini, e-de engithi jeqe, emoyizela nami ngimoyizele.

Kwathi kusa lwalufika udwendwe lwami luvela koNqabayembu.

Kwasa okungaliyo. Abuthana amabutho, aqala kusa kuthi *nwi* ukufika laze lafudumala kulokhu kuthe-nje *mbo*, kuduma inhlabathi, engenisa eklela ngezindawo zawo, ehuba.

Udwendwe lwalungenjengaludwendwe lomuntu *phaqa*—lwalunjengolweNkosi uqobo. INkosi yahlaba izinkomo kwanuka inyama yonke indawo, umuntu wabona-nje ukuthi bala kuganwa isikhulu seNkosi. Kwakumnandi konke okwalelo langa.

Kunye *zwi* okwaba yicashaza elibana phakathi komsebenzi wonke wodwendwe omuhle kakhulu wangalelo langa. Kwasuka umukhwe wami uNqabayembube wadakwa ngutshwala, waphenduka wangumquba-nje, wathi uyakhuluma wabeda-nje; uyasuka uselala ebangumthwadlana laphaya, sebebeyamvuse uselokhu endonda-nje uNqabayembube elele phansi kweminga ngaphandle komuzi weNkosi. Sebebeyamtshela ukuthi uyazidumaza ngalokhu ingani nangu umntwana wakhe wendela esikhulwini esingaka, ukwenzelani lokhu ukuba azenze ibojongwana lesidakwana na. UNqabayembube konke lokho kakuzwa—udakiwe—uphelile *nya*. Kuyabonakala ukuthi uthathe ngamawala wazibulala ngotshwala, ingani nakhu sekungumuntu omdala, usesheshe bumngene utshwala.

Minake kodwa angimenzelanga zaba umukhwe wami. Uthi wena baba, ngubani owayengejabule aze eqise ebona ingane yakhe igana isikhulu esingangami.

Ngamthola kanjaloke, baba, okaMgendane—uNomusa.

- 1.—Wayengowasiphi isifunda uNomusa? Wayenjani?
- 2.—UNkotheni yini eyamxabanisa noWatala?
- 4.—Wayezalwa ngubani uNomusa?
- 5.—Ibandla laphendula lathini eNkosini odaBeni lokuganwa kukaWatala?
- 6.—Landa indaba yokulwa kukaWatala namadoda amatathu?
- 7.—Landa icebo likaWatala aphenhula ngalo iNkosi?
- 8.—Landa indaba yosuku lodwendwe lukaWatala?
- 9.—Yini eyakhanga uNomusa waze waqoma uWatala?
- 10.—Ngawobani lamazwi:—
 “Yilo lelo elishiwo nguMafohloza . . .”
 “Zidedele! Nakhoke!”
 “Ngiyamfuna uWatala-fo!”
 “Hawu! Wajuluka Mafohloza!”

futhi kaziwaqambi amanga; uma zimnuka umuntu zithi kabulawe zisuke ziqinisile impela—ufanele abulawe lowo angadabuli ngoba uzakuqeda abantu beNkosi—siyambona isangoma—ubonwa yiso-nje ubonwa yicala—kafe impela.

Hayike-ke kwakuke kwenzeke - nje kokunye ukuba abantu babulawe noma isangoma singabanukanga umanxashana iNkosi isithukuthele, kanti kuthiwa banukwe yisangoma-nje, cha, iNkosi ibisikubonile ukwenza kwayo, yabona ukuthi kaku-bantu balutho.

Thina esasizinceku zeNkosi besiyaye sikwazi lokho, kodwanake singatsheli muntu phela ngoba uma sitshela abantu izindaba zakoMkhulu besingabe sisondeza umkhonto kithi. Ngubanike baba owake wathanda ukuba umkhonto usondele eduzane kuye? Sasizithulela ngalokho, nathi sivume lona elabantu abangaziyo lokuthi abantu bafe-nje banukwe yizangoma.

Kuhambe kwahamba, ngasola ukuthi amehlo eNkosi awasangibuki kahle. Ngasheqeka-nje ukuthi kazike ngabe sekwenzenjani lokhu incelebanyana enguMafohloza ngase ngayiphonsa esiweni yabamathambo amhlophe; naleliya xhegwana elingunKotheni lalikade lafa laphonseka esiseleni libuya kuphuza lidakiwe. Ngakhohlwa-nje ukuthi manje ngabe iNkosi le ngiyonelwa ngubani.

Kwenzeka lokhu-nje, angisaconsi eNkosini. Yimina ngedwa esengihamba nayo—ngikhulume nayo izindaba ezinkulu—sizinqume nayo sobabili—nokudla kwayo konke kuqale kulethwe kimi ngikuzwe kuqala. Umthetho phela ubunjalo uthi

iNkosi ayikuthinti ukudla uma kungakadluli encekwini enkulu eyinsila yeNkosi yakuzwa ukuthi kufanele-na—yakubona futhi ukuthi kakufakwe lutho olubi olungalimaza iNkosi. Yimike lowo engangenza konke lokho. Kakho omunye ngifunga uSolwandle!

Kwakuthi noma iNkosi igula ingabi kangikho ngisaye ngaselawini lamj, ibisifutha izinceku lezi ezikhona ithi kaziboni yini ukuthi iyagula kazigijimi ngani ziye kungibiza ingibone. Nambala bezigijima, ngiyethuka sengibizwa njalo kuthiwa iNkosi ithi mangisheshe khona manje, bala nami ngiyaya sengikhaphuzela impela. Ngothi ngifika ibe ithi “Ngubani lowo engathi nguSokwephula!” Ngisho ngithi: “Yimi Ngonyama! Yimi luhlanga lwezwe!” Yothi ithatha ibisithi ukuthi *moyi-moyi* ithi: “Kuhleke hlala ungilinde Sokwephula.”

Manje ngithe ngibona iNkosi yayisingincisha amehlo; sekuthi noma kukhona izindaba ezinkulu, ingabe isangibiza mina, njengoba yayenza njalo njalo; kuthi noma igula ingabe isasho ukuthi angibizwe. Izindaba ezinkulu manje yayisiqamba ukuzixoxa nenye inceku. Lenceku kasizange sejwayelane nayo ngoba ngathi ngingena ebuncekwini ngangizwa ukuthi isibaqedile abantu ngokutha-katha. Nayo yayazi ukuthi angifuni nakuyibeka ngalokho.

Sasingeze singakhulumisana nayo leyo nceku. Igama layo kwakunguMavakeni. Ngase ngabona ukuthi yiyo le esingenze-nje eNkosini, iNkosi isingincisha amehlo-nje. Ngathukuthela ngabila ukuthi kazi ngingamenzenjani lokhu noma iNkosi

ingake isiqhathe naye angabe ufile yimi. Lokhu ngaleso sikhathi kwakungasemandla kimi, ngase ngiyinyathi.

INkosi nga ngike ngayihlebelake ukuthi ayobeka lapha eNdulunkulu ngoba kasinhliziyonhle sonke thina zinceku zayo; kodwa kangaze ngaphatha muntu ngagamu.

Lendabake engizakuyixoxa manje ithe ifika yenzeka, ngasengiyilungele ngoba ngasengibonile ukuthi lomfokazana inhliziyoyakhe ayilungile—kangithandi—uhlala ngami eNkosini.

Kunye-nje iNkosi eyayingakangisusi kukho—kwakungumsebenzi wami wokuzwa konke ukudla okuzakudliwa yiyo. Yonke eminye imisebenzi engangikade ngiyenza neNkosi yayisithathwe nguye uMavakeni lo, isiyenziwa nguye.

Kuthe ngalanga lithile ngifika ekhaya ngiphuma khona eNdlunkulu, umfazi wami wathi ukungenzela iyambazi—walibeka lapha phambi kwami—wabeka amanzi okuxuba, wawamboza ngembenge—wanginika ukhezo ngadla. Wasehlala ethi voshosho phambi kwami, sengibuza ngithi yini.

Usethathake ethi uhlushwa ngamagundane lapha ekhaya—asezone zonke izimpahla zakhe zokuvunula kanye nezami, aqeda nokudla futhi; wathi uyacela kimi ukuba ngenze isu lokuwabulala onke aphele. Uthike zimbili izindlela esingawabulala ngazo amagundane—eyokuqala ngeyokuba kukhishwe zonke izimpahla endlini—indlu ishiswe, ashe nawo amagundane aphele. Eyesibili ngeyokuwadlisa ngoshevu afe aphele onke.

Kule yokuqala indlela ngifike ngabona ukuthi kuyakubalukhuni ukushisa indlu, ngoba phela umuzi ngoweNkosi.

Kule yesibili indlela ngafumanisa ukuthi nayo futhi ilukhuni ngoba amagundane angahle aphonseke ekudleni kwethu abeseninda ushevu kukho, kufe thina. Okubike futhi kakhulu engakubonayo kulendlela kashevu ngukuthi kayikho inceku yeNkosi engangami kangaka evunyelwe ukuthinta into engushevu ngesandla sayo. Umangxa ifunya-nisiwe leyo nceku, yabikwa eNkosini, kakukho okunye ngaphandle kokuba ibulawe.

Leyontoke yangiphatha kabi kakhulu, kube kunangu umfazi wami uyakhala uthe *mihli* ngamagundane lana aqeda ukudla kanye nezimpahla. Futhi yena ubambelele kulo leli lokuthi kuhle amagundane siwabulale ngoshevu. Sengibuyathe ngithi: “Mamo! KaNqabayembube! uyezwa-nje ukuthi umthetho weNkosi uthi ngiyakufa mzu-kwana ngibonwa ngiphethe ushevu ngesandla sami na! Uthi mangibulawe na!”

Qha, kasezwa okaNqabayembube. Uthi ngingeze ngambukela namagundane embulala kanje—uthi lokho engikushoyo komthetho weNkosi kusuke kushiwo kubantu abawuphethe-nje lowo shevu bewuphathele ukuba babulale iNkosi—kusuke kungashiwo kumuntu owenza-yenza-nje kancane ebulala izilwane zimhlupha njengaye-nje. Uthi kuyakuba kuncane-nje akukuba ngakanani, lokho kokubulala amagundane lawo.

Sikhuluma lokhu ukukhuluma-nje sihlezi phandle ethunzini.

Ngicabange ngacabanga, umfazi engiphethe engikhalela kwaze kwabuhlungu nakimi enhliziyweni ngethuka sengimvumela sengithi: "Sizakufuna yena uShevu."

Ngasale sengivuma ngithi: "Kakubenguye ushevu."

Kanti lamazwi ngiwasho-nje ngithi: "Sizakufuna yena ushevu," nakhu kudlula uMavakeni—uyakuzwa ukukhuluma lokhu kwethu esikukhulumayo; ngoba phela ngizakubuye ngizwe lapha indaba isibidlika ukuthi wangizwa ngisho njalo.

Ngize ngasho kabili lapha kowesifazane ukuthi: "Sizakufuna yena ushevu" nami sengizophula

kuye owesifazane engibelesele ngamagundane. Ngasengimtsheleke ukuthi kodwana kufanele ukuba ngiyokucela lokho eNkosini ukuze nayo yazi ukuthi ngiphatha lokhu-nje ngizakubulala amagundane lana aseqedē izinto zami.

Kuthe ngalo lona lelo langa lapha lithambamayo, kwafika induna yathi mangisheshe ngifunwa yiNkosi. Ngashesha ngaya.

Ngithe ngingena eNkosini ngafumanisa ukuthi indlu igcwele sekuButhene zonke izinceku kanye nezinduna zeNkosi. Lwangishaya uvalo, ukuthi kazi yini.

Kwaqhamuka iNkosi yathi: "Wo! usufikile mfo kaSolwandle!" Ngathi: "Nkosi sengifikile njengokusho kweNkosi!"

Yathi: "Ngiyabuza kuwe Watala, ngithi indaba kashevu le engiyizwayo uyayazi na!" Lapho ngangenwa yinqe, ngehluleka nokuphendula, ngabadaza-nje—ngaphika—ngavuma, ngezwa kungasavumi nokuba ngikhulume. INkosi yangigqolozela manje, yabuyisa izinhlonze yathi: "Uyaphika uyavuma yini na?"

Ngathi: "Yebo Nkosi, angiphiki ukuthi ngiyazi ukuthi ikhona into engushevu eyaziwa ngabantu bonke."

Ithe ithatha iNkosi yayisikhuluma kwasakungibinqa yathi: "Ziyezwakala Watala-ndini! Sibuye sizizwe-nje noma sisuke singekho Zithi: "Sizakufuna yena ushevu" uyezwa—zithi: "Sizakufuna yena ushevu." Sesibuthene phela Watala, sitshele ukuthi ushevu lowo uzakufunelwa yena bani.

Ubani lowo ozakumfaka ushevu na? Woneni lowo muntu ozakubulawa ngoshevu!"

Kwasa kwathi *dwi* kimi ukuthi lendaba ivela ekukhulumeni ebesikukhuluma nowesifazane ekhaya ngendaba yamagundane.

Ngathi: "Ngiyacela Nkosi." Ngithe ngisasho njalo, yayisifutheka iNkosi ngamandla yathi: "Ucela ucelani! Uthi kayaziwa yini indaba ebeniyihleba nomfazazana wakho! Manje uzakuphatha kubili! Uphathe ushevu uphathe ukudla kwami!"

Ngaphendula ngathi: "Iqinisile iNkosi, ngike ngakhuluma nowesifazane laphaya ekhaya, sikhulumake ngokuthi amagundane la aseqedede ukudla kwami kanye nezinto zethu endlini sizakuwenza njani—sakhulumake ngokuthi kuhle siwafunele ushevu."

Ngithe ngingakaqedi kwaqhamuka uMavakeni wathi: "Hiya! Hiya! Hiya suka! Ukhohlisa iNkosi ngani! Kasikuzwanga yini ukhuluma! Ukhuluma nomfazi wakho! Uthi wena ukhathele yiNkosi yethu le! Uthi nabantu bonke sebekhathele! Uthi wena usuzakuyisusa iNkosi! Waze washo kabili uthi "Sizakufuna yena ushevu—Sizakufuna yena ushevu" na! Hiya! Khuluma uqondise eNkosini!"

Kwathi kangixhume ngimbambe ngoqhoqhoqho ngimsonte intanyana, ngethuka sengithe: "Hawu suka! unamacebo!" Kwakungashiwoke lokho uma abantu bephambi kweNkosi baba, nami ngase ngenziwa ngukuthukuthela ngingasakwazi ukuzibamba.

Ngakhuzwa yiNkosi lapho, yathi kwanele ngoba ngiyavuma ukuthi liphume kimi lelo lokuthi: "Sizakufuna yena ushevu." Yathi kuyayahlula lokho ukuthi inceku ephatha ukudla kweNkosi ingalokotha iphathe ushevu na.

Ithe isuka iNkosi yayibeka ebandla ithi: "Niyabona madoda, imbi lendaba! Iyangahlula! Nangu uMavakeni uyasho ukuthi igama lami beliphethwe kuleyo ndaba kashevu! Kephake nangu umnikazi lokho kukhuluma uyaphika! Kuhleke madoda! Izakukhanya lendaba! Zikhona izangoma zami! Ziyakungitshela okuyikhona-khona! Sesozwa ngazo iqiniso! Hambani ngiyakunibiza!"

Ngaphuma sengitshodile lapho ngabona-nje ukuthi bala ungenzile lomfokazana abathi uMavakeni. Uthe lapha eguqa ephuma kwathi angimaphule intamo, ngabuye ngazikhuza.

Kwathi kusa iNkosi yayibiza izinduna ithi makhanjwe kubizwe onke amabutho eze enkundleni koMkhulu kubizwe isangoma sayo—uZozosilonda azotshela iNkosi ukuthi yini lomhlola.

Kwanele kwezwakala ukuthi kuzakubulwa, bonke abantu balala bengalele, ngenxa yokuba kakho owayazi ukuthi ngubani isangoma esizakumshaya ngenkonkoni, ngoba phela esiyakumshaya ngenkonkoni kobe sekuyilanga lakhe lokuwagcina amabele.

Aqala ukufika amabutho. Aze angangotshani ebuthana koMkhulu. Ahlome aphelele. Avunule izinto zempi zodwa. Nawo ayaqhaq hazela ngalelo langa ngoba isangoma nawo ngase sikhwele kuwo siwanuke.

Minake phela ngiyazazela ukuthi yilanga lami nakanjani ngoba sibizwa-nje isangoma sibizelwa indaba le yami engiyenziwe uMavakeni.

Umfazi wami lapho okaNqabayembube usekhale waze wanesilokozane ethi kazi yena uyoba yini uma sengibulawa-nje.

Kodwanake mina bekumnandi-nje kimi, ngoba ngangibona ukuthi kungcono khona ukuba iNkosi ingigwaze kunokuba ngihlale, sengingcoliswe kangaka kwathiwa ngingumthakathi ngiceba uku-bulala iNkosi. Ngangazi ukuthi noma ngingabu-lewe, angisekuba yiyo inceku yeNkosi enkulu. Lokochoke nami ngangikubuka ukuthi ngobe ngidumele kakhulu ezweni—kungcono khona ukufa okunge-nani.

Isangoma lesi seNkosi esizongibulala kwakulu-thwethwe-nje lwendoda ende—isihamba igobe ifana nekhonde elidala selabulawa yindlala—iyichide, kuleli iso elingaboniyo yafaka into-nje eyesabekayo efana netshe elimhlophe, kuyimpunyunga-njena kuphumele ngaphandle—lapha ekhanda ibophe ukhanda lukanoha olumazinyo asinekele ngaphandle—entanyeni lapha kulenga amathambo abantu nawezilwana—ingasenamazinyo, lilinye *zwi* izinyo kulomhlathi wangaphansi, selabalide laphumela ngaphandle komlomo, noma ikhuluma libeyilokhu lavela-nje lona,—ifaka umtsha wesikhumba sezi-mfene onezinjobo zezimpkaa—kuwehlezele izimpondo zezimbuzi nezinyamazane emaqakaleni—igcoba izitafutafu zamafutha ezandleni—iphethe u-mkhonto, neshoba lenkonkoni.

Sasesabeka lesi isangoma noma sihamba-nje

singasho lutho. Nxa sesibula khona, abantu beku-ngavumi noma basibeke kodwa lokhu, besibukwa yiNkosi kuphela, bonke babeke iNkosi bayithi *njo*. Sasinele simshaye umuntu ngeshoba sisho ngeli-phakeme izwi sithi: “Yigazi! Yigazi! Yigazi!”

Kwathi uZozosolonda engakafiki, sekubuthene amabutho asephelele, konke nezinduna nezinceku, sekuthule sekuthe *du*, kwavela iNkosi yakhuluma yathi indaba izwakele yokuthi bakhona abafuna ukuyidlisa ife, kwezwakala ukuthi kamunye, bani-ngi. Yathi ngalokhoke ifuna ukuba kuze isangoma sezwe sizohlola kahle lolu udaba, ukuze izigebengu zonke ezizonda iNkosi zisudukiswe kusale abathanda iNkosi kuphela.

Kwathula lapho kwathi *nyampu*, kwezwakala amadoda ephfumula kuphela.

Yavela iNkosi yathi: “Phumela obala Zozosolonda! Phumela obala Mthungathi wezigebengu! Sondela usitshela abazonda iNdlunkulu! Sondela Mlamula-nkunzi!”

Sathi sibona isangoma sasixhumisa okwenyama-zane, saya phezulu. Kwangathi kukhona okumkhaphayo, waye wathi *gxume* ngamadolo nangezandla phambi kweNkosi. Unele wagxumekeka lapho washo kakhulu wathi: “Nkosi yakoMkhulu! Ndlovu engaphendulwayo! Nyathi ecibiza bonke abazonda iNdlunkulu! Tshinga, Mlomo kawuthethi manga! Nkosi yawo onke amathongo!”

Lapho wathi ukuthula, wagwinya amathe, sekughilika ingwebu emlonyen—wasithi sonke nge-ndluluza yakhe yeso—wasukuma wema ngezinyawo—wahefuzela—wathi ukunyambisa izinyo lakhe

ngolimi—wagulula izithukuthuku ngesithupha—watshikizisa ishoba lakhe lenkonkoni. Kwema bonke abantu bathula bathi *zumpu*, ngoba phela onyakazayo esezakumejwayela.

Yathula iNkosi yasibuka isangoma, ibeke unkomba esihlathini, idlala-dlala ngomkhonto ngesinye isandla.

Sathatha futhi isangoma simemeza sathi: “Zi-phi! Ziphi izitha zeNkosi yohlanga! Zindala zona namuhla! Ngizakuzikhipha ngizibeke obala! Ngizakuzidwengula ngizishise ngomlilo! Zindala zona! Ngizakuzicwiya zizwa! Ngizakuzikhipha amehlo! Wo! Zindala yimi!”

Simemeza senze-njenje, sesicimezile nangaleli iso elibonayo, sesimanzi lapha esifuba ngamagwebu aqhilika lapha emlonyeni kuso. Sithe sithatha sasilivula iso, saligijimisa yonke indawo. Manje sasuka sagiya sa-de sixhuma-nje sekusengathi sesinezimpiko sesiyandiza. Siqale sagiya ndawonye, sagiya ndawonye, sesuka manje sa-de sihlelela ngakulamabutho ayesohleni lokuqala ngaphambi kweNkosi. Sa-de sithi ukuwagema sibuye siwadlule.

Lapho umuntu usebona lapha ezibeleni zamadoda sekubakuza-nje, yindaba yovalo. Sigiye sagiya siyilokhu sijwayela lapha kulamadoda emiphambili, nawo eseze enyela manje. Ngayibona enye isihlengozela izinyembezi, zehla kwaze kwamata ubuhwanqa ezihlathini. Manje isangoma salingisa ingwe, saxhuma, sakhasa, sanyonyoba, saqalaza, safutha.

Zehla impela izinyembezi kulomfo manje, samuzwa esebifitheka njengengane. Wo! sambona isangoma. Samgqolozela njalo ngeso. Wo! Wakhamuluka manje esekhala.

Isangoma saxhuma saya phezulu, saye semaphambi kwebutho.

Saxhumisa okwengwe saye sahlala kuye same-meza sathi: “Yigazi! Nanti igazi!” Samshaya samvala amehlo ngenkonkoni, samemeza sathi: “Nampo! Nampo abazonda iNkosi yethu!”

Kwakloloaba onke amabutho athi: “Hawu! Nango umthakathi!” INkosi yase isukuma ithi kabanjwe, ephucwe imikhonto aqhutshwe ayomiswa laphaya. Ambamba amabutho, amhlanganisa

izandla azibopha ngegoda ngemuva amqhuba ayakumumisa yedwa laphaya.

Kwaba yikho lokho kwayikho lokho, baze bahlangana bangamashumi mabili abantu esebekhishiwe bema laphaya, sebelinde-nje ukusho kweNkosi ukuthi bazakubulawa kanjani.

Ngimi-nje nami ngiyasho ngenhliziyo ukuthi siyeza kimi. Ngicabanga konke noma ngisisukele ngisisonte intamo ngisale sengifa sengisibulele okungenani.

Kuthe ngisacabanga lokho-nje sagxuma sema phambi kwami ngimi lapha nezinceku ezinye. Sangiphubuza ngeshoba ebusweni sasho sathi: "Yibo laba! Yigazi! Yihlule!"

Ngezwa iNkosi ithi: "Hi! nanso imihlola bakhwekazi! Kanti impela ngizakufa! Nawe Watala kanti unje! Mthatheni nimsuse naye abulawe!"

Lapho izikhali zami zaziwela-nje zona nama-butho engakangithinti, ngayizwa imikhonto yami ikhenceza, ngadimede ngayimvuthu-nje, ngaphelelwa ngamandla. Athi engiqhuba ama-butho engibopha ngamagoda ezandleni ngase ngi-de ngiwa-nje angivuse angisunduze. Aye angimisa kuBo labaya asebelindelwe ngukubulawa. Kodwa ngihamba-nje, inhliziyi yami imhlophe ithwe *qwa*, ngoba ngiyazi kahle kamhlophe ukuthi ngifa-nje, kuthiwa ngizonda iNkosi, kakukho lokho kimi ngoba iNkosi ngiyikhonzile impela futhi ngiyayithanda, kakho ongedlulayo kulokho.

Lithe lishona, sasesingamashumi amane thina esinukiwe esesimi sodwa silindele ukubulawa ngokusho kweNkosi.

Sathathwa saqhutshwa sesiwa kuyo iNkosi, sema phambi kwayo. Yavela iNkosi yathi kithi: "Migodoyi-ndini! Nina enizonda iNdlunkulu ingone lutho! Nithinike manje! Khulumani phela ngizwe nanka ama-butho azakunibulala nonke!"

Yathi iNkosi kabakhulunyelwe yimi bonke. Ngaqhamuka ngathi ukumoyizela-nje kahle, kwangathi angesabi lutho, ngathi: "Nkosi yakoMkhulu! Nani nina nisezakudla amabele! Lalelani amazwi aphuma emlonyeni wami mina esengizakubulawa! Ngithi kubuhlungu kimi ukubuka lezi izinsizwa zeNkosi ezizakubulawa zibulawelwa ichilo eliwedlula onke amachilo—ichilo lokuthi bazonda iNkosi—iNkosi yami le e-nje, e-nje, e-nje!"

"Malungana namike Nkosi, ngithi yebo, mangife, kodwa ngifa-nje ngiyajabula ngoba iNkosi yami sekulokhu ngayikhonza nanamuhla ngisayokhonzile; bengingayifela iNkosi, nanamuhla-nje ngifela yona; iNkosi ingufakazi wami ukuthi ngiyikhonzile; namanje sengijanyelwe ngemikhonto-nje ngiyikhonzile, boze bangigwaze ngikukhonzile Nkosi yami, Tshinga! Kade kwasa amadlozi akwethu engiphephisa sengizakufela iNkosi! Namuhla ngithi halala mfo kaSolwandle! Hamba uyofela iNkosi yakho! Noyihlo uSolwandle uphansi-nje wafela yona iNkosi! Sala kahle Ngonyama! Sala kahle Nkosi yakoMkhulu!" Ngathi ngigcina amazwi ami kwakuduma onke ama-butho ekhuleka eNkosini.

Kwaqhamuka uZozosilonda wathukuthela wahlanya, wathi ngifanele ukujojwa mina engilokotha ukuphikisa yena engeze ngawakhuluma amanga,

ngiphike ngithi iNkosi angiyizondi, ingani yena uthi ngiyayizonda. Wangikhankatha kabi impela.

Yayisithi iNkosi angiphendule. Ngaphendula ngathi mina noma ngingaze ngijojwe, anginalo icala lokuzonda iNkosi.

Laselishonile ilanga lapho selithe *gqwame*, iNkosi yayisiphenduka ifuna uMavakeni isithi kuye katshele izinduna zisikake, ziqwashe kungabaleki noyedwa, yoze icabange iqede ukuthi izakuthi kasibulawe kanjani.

Ngabona mina enhliziyweni ukuthi kukhulu okuzakusehlela, ngoba ngomthetho sasimelwe ngukubulawa sife ngalo lelo langa, kuyasa sidliwa ngamanqe le eziweni. Kwabonakala-nje ukuthi kanti impela sizakubulawa ngokunye thina okunobuhlungu kakhulu.

Saqhutshwa sesisiwa esiBayeri sezinkomo, sikakwe yibutho lihlome liphelele. Kwaze kwasa silapho—siboshwe ngamagoda njalo, izandla zihlanganiswe ngemuva. Asenzani amakhaza! Kephake phela kakho owayecabanga amakhaza ngoba umuntu ubezwa esefudumele-nje efudunyezwa ngukuthi kazi sizakubulawa ngayiphi indlela.

Kwathi kusa ngomuso, sasibona kwakhiwa esikhulu isibaya esinezibonda ezinde, zakhiwa zahlanganiswa kakhulu zambelwa zajula, kwayisinqalanaqala. Sangeniswa khona kukho lokho kwavalwa njengalokhu kuvalelwa izinkomo. Kasabona muntu ohamba ngaphandle ngoba nakhu phe a kuphakeme.

Wo! baBa! ngiyakutshela, kubuhlungu ukuhlala wazi ukuthi usuhlezi-nje usulinde ilanga

lakho lokubulawa ngobuhlungu obukhulu obesabekayo.

Sihlale lapho kuleso sihulugu, kwaphela ishumi lezinsuku, kungezwakali lizwi eliphuma eNkosini—kuthule kuthe *nya*. Kwakungasehli nokudla kimi, ngenxa yokufa ngangiphethwe luvalo lokubulawa kanye nokuthukuthela okukhulu, ngithukuthelele uMavaneni. Ngoba ukuba wake wangenan-nje yena esihulugwini lesi esasikuso, wayefile yini, ngangingamdumela ngimlume nangamazinyo ngoba phela nakhu ngangiboshwe ngamagoda.

Ngelanga leshumi silapho, kwathi ebusuku ngangiyathe ngiyalala, ubuthonga kabafika, ngangiyathe ngiyalala ubuthonga kabafika. Kuze kwathi sekuzakusa-nje impela zingakakhali kodwa izinkuku zokugcina, ngezwa kuthi *le-le-le*. Ngithe lapha ngithi ngiyajumeka, ngezwa ngithintwa ngumuntu, ngacabanga ngathi ngithintwa yilaba esizakufanaBo; ngathi ukugudluka ngideda kuye. Ngathi ukuthulisa. Wabuye wangithinta lomuntu. Kuthe lapha sekufika ukuthukuthela kimi, ngezwa kusengathi ngumuntu uyahleba uthi: “Watala! We Watala!” Ngathulisa ngabeka indlebe. Waphinda lomuntu wathi: “Watala! We Watala!” Ngezwa ukuthi ukhuluma ngaphandle kothango lolu lwe-thu.

Waphinda wanyenyeza wathi: “Ungaze wakhuluma wena Watala! Lalela mina-nje uthule! Yimi, ngingokaMpithimpithi, ngizokukukhulula kulokhu ukufa enizakubulawa ngakho!”

Ngahle ngamqonda okaMpithimpithi, umlobo-kazi ngangisaqeda kukhulumela indoda yakhe,

wenda ingani izinduna zazingavumi ukuba ende, mina ngayahlula iNkosi.

Uthe ukuba ezweke ukuthi nakhu ngimi kabi kanje, wayesethanda ukuba abuyise imikhombe, azame ukungisiza nami, azisa lokho kumkhulumela kwami eNkosini ngisemi kahle.

Ngitheke ukuba ngizwe ukuthi kanti ufuna ukukhuluma nami, ngasengiholeka kancane, ngaze ngafika othangweni. Ngambona nabala okaMpithimpithi ngesibobo othangweni, naye wangibona ngoba kwakuyilapha kuthatha ukusa kuthi *nwi* ezansi.

Uthathe wathike okaMpithimpithi: "Lalelisisa Watala, ngoba nakhu sekuyasa, funa ngibanjwe—uyazi kambe ukuthi ngihlala neNdlovukazi, unina weNkosi—ngayizwa iNkosi ikhuluma nonina ithi nawe ukhona phakathi kwalaba abantu abanukwa yisangoma, nokuthi nawe uzakubulawa—ngezwa futhi ukuthi iNkosi ifuna icebo elisha lokunibulala—lelo cebo izakulixoxa noMavakeni—ngasengihlozinga ukuba ngibeke indlebe mzuwana bexoxa ngaleyo ndaba."

Nami ngathathwa yinhliziyi lapho ngingakholwa ukuthi kwakungenzeka lokho ukuba intombazana esengumakoti-nje ibenamandla okuzwa ukukhuluma kweNkosi ikhuluma nenceku yayo. Ngalikhipha lelo lokuthi kangiboni ukuthi wakuzwa kanjani lokho kukhuluma. Wayesethi kimi angiyeye ukuchitha isikhathi ngokuthi wezwa kanjani, wathi uyakungichazela ngelinye ilanga lokho. Ngathi mina kuye: "Wo! musa ukuhlekisa ngami, ngo be ngisephi ngelinye ilanga ngizakubulawa-nje!" Waphi-

kelela umuntu wesifazane, wathi angilalele aku-shoyo, angiseze ngafa, uma ngilalela lokhu azakungitshela khona. Ngalalela nembala.

Wayesethathake esethi: "Khona mzuwana ninukwayo, iNkosi yakhipha ibutho lonke, yathi kalimbe imbofo isuke ngapha kwentaba ize iphonseke ngapha. Ibutho liqedileke namuhla, seliphumile ngapha kwentaba. Kulembofo, phakathi nayo, kumbiwe izisele ezikhulu ezingamagebe zabazintathu. Lezi izisele zijule kakhulu, angephinde umuntu aphume uma ephonseke khona.

Ngalelela lapho ngicabanga ukuthi habe, umuntu konje ngase ethuka esesinda-nje.

Wayeseqhuba okaMpithimpithi wathi: "Uyabona lokhu ukukhuluma ngikukhuluma-nje, ngiyayazi lendawo ngoba ngaya ngayakuyibona ngamehlo ngenzela ukuba ngizosindisa wena. INkosi iyaqonda ukuthi kakho phakathi kwenu oyakubanamandla okungena ngapha kwembofo aze aphume ngale kwayo. Ithike iNkosi niyakungena khona lapho embotsheni phakathi kwamabili, kumnyama kuthe buqe—yethembileke ukuthi ngoba nakhu kanizazi izisele lezi ezintathu ezimbiwe khona phakathi, niyakukhalakathela kuzo nonke nifele khona, ngoba futhi kobe kumnyama ningaboni lutho nolunci.

Ngithe ngithi ngisalalele, kwezwakala izwi le-ndoda kakhulu, ngashaywa luvalo olwesabekayo, nokaMpithimpithi wathi *ne* phansi wacasha. Sizwa kumemeza indoda ngelikhulu iphimbo ithi: "Maye! Maye! Hawu! Ngonyama yakoMkhulu!

Shwele baba! Ngizakumshiya nobani umfazi wami nengane yami iyodwa qhwaba!"

Ngashesha ngaqonda ukuthi ngumuntu lo uya-phupha—kukufo laba esikanye nabo—kuyabona-kala ukuthi uphupha ezincengela eNkosini ukuba isale isimthethelela.

Wayeseqhuba okaMpithimpithi wathi: "Be-kake Watala ngikuyalele amagebe ukuma kwawo ukuze uqonde kahle ungaphonseki; eloku-qala igebe, uyakunyathela izinyathelo ezingama-khulu amabili usuka ekungeneni, ufike kulo." Wathi futhi uyakwazi kahle lokhu ngoba useze wazibala kaningi izinyathelo kuleyo ndawo, ngoba waye-de esela umyeni wakhe ukudla, esebenza khona embotsheni leyo, ngoba yifo abayeni babo ababemba khona.

Wathi: "Uma sekusuka kwelokuqala igebe kuya kwelesibili, kuyizinyathelo ezingamashumi amabili nezinyathelo ezine—ubusunyathela kathathu *zwi*, usufika kwelesithathu igebe. Onke amagebe angangembofo yonke ububanzi bawo; umuntu usinda ngoba eweqa kuphela."

Ngabuza ukuthi abanzi kakhulu yini uma umuntu eqa, kungafuneka ukuba eqe kangakanani ukuze angaphonseki phakathi na.

Wayesengitshela ethi elokuqala lingangezinyathelo ezine umlomo walo; elesibili elikhulu kunawo onke lilingana nezinyathelo ezisishiyagalombili; elesithathu lona lingangelokuqala, linyathelo zine.

Uthe lapho esekushilo lokho wathi usethembileke ukuthi angiyikufa mina ngoba nakhu sengizwile leli icebo abazakubulawa ngalo. Wathi sengiya-

kuphuma ngiphela ngale kwembofo. Wathi kodwa bekungasafanele ukuba ngibe ngisakha kulelizwe ngoba iNkosi kayikukuthanda ukuba yehlulwe ngumuntu ebiqonde ukumbulala.

Wo! ngabongake lapha kowesifazane, ngababaza kodwa ngathi kazi izinyathelo ezisishiyagalombili ngiyakuzeqa ngizithini emnyameni, futhi noma ngizeqile, angiyikuthatheka yini ngiye ngiphonseke kuleli igebe lesithathu abalisondeze kangako kwelesibili na.

Wayesethi okaMpithimpithi angieyeke ukuzihlupha ngokubonga ngomlomo—ngiyobe ngibongile uma ngiye ngaphuma ngale kwembofo ngiphela. Wathi nabaphansi bayakungibeka ngoba nakhu ngomthetho ngifela ubala.

Uthe engakahambi ngathi ukubuza indaba yomkami okaNqabayembufo kanye nomfanyana wami owayelusa izimbuzi zami, uFabagiye, okunguyena nkosana yami. Wadimede waqhimika wakhala lapho owesifazane ukuba ngimkhumbuze umkami, wangitshela ukuthi kakwazi ukudla emlo-nyeni okaNqabayembufo kanye nomfana wami uFabagiye sekuyilokhu sanqunyelwa ukufa. Wathi naye okaMpithimpithi usewakhuluma wakhuluma waze wayeka-nje ethi: "Mamo! KaNqabayembufo dlana ukudla wondle ingane le yomyeni wakho! Usayakubuye wenzenjani-na!" Phinde!

Lapho kwasekuthanda ukuthi *juqu*, ukusa. Umuntu eza laphaya esengabonakala ukuthi ungunbani. Ngithe ngithatha ngangithi kowesifazane lo kahambe bangaze bambone, aphindele ekhaya, afike angikhonzele kakhulu kuNomusa nakuFaba-

giye, abatshela ukuthi uma bengibekile obaba phansi, mhlawumbe ngiyakuphumelela ngibuye ngiba bone. Ngamlayeza ukuthi kafike khona manje amtshela owakwami ukuthi kangazi bulali ngendlala, kadle ukudla, aphe nengane yami idle.

OkaMpithimpithi wagcina ngelokuthi kimi kangisoze ngafa, uzakufike atshela abakithi ukuthi ngiyeza ekhaya, kuhle bangibeke. Langimisa isibindi lelo lizwi lomuntu wesifazane.

Waveza isandla othangweni, waxhawula, wafu-lathela.

Uthe efulathela wayekhuluma yedwa ethi: "Hawu! Ngiyazisa ngomntakaSolwandle! Wangisiza kangakaya! Ngihlezi kahle-nje, ngasizwa nguyeyemntakaSolwandle! Angasindi, baba!"

Ngambuka njalo waye wathi *tshobe*, nga ngibeka ikhanda phezu kwegade ngicambalala. Lilele ibandla leli eselizakufa, nalo lithe *wo*.

Akubange kusavuma ukuba ngilale; ngibalisa ngithi kazi ngifulathelwe yikho konke-nje ngoneni kuSolwandle phansi—ngithi iNkosi yini lena eyenze ukuba isale isikhohlwa yikho konke ukuyisebenzela kwami, ngiyisindisa nalapho sebefuna ukuyifulala—ngathwalwa ngotshani yizigebengu ngizakufela yona—ngibongelwa ngamabubesi emahlathini ngiyilandela intombi yayo koMasimini—ngibalisa ngazo zonke izigigaba engangisinda kuzo ngisindisa iNkosi ngithi ngiyayijabulisa kodwa yona isigcina ngokungifulala kabi kangaka!

Nakulembo bo engiyizwa ngokaMpithimpithi, inhliziyoyiyakhala ukuthi mhlawumbe kukhona okunye angakubonanga esicushwe ngakho pha-

kathi embotsheni le esiyakuguduza kuyo kuhlwile kumnyama kungabonakali lutho.

Ngibuye ngibuke ukuthi noma kambe ngingaye ngiphume embotsheni ngiphela, iNkosi ingeke ikuthande ukusinda kwami; iyakubuye ifune elinye icebo lokungifulala, noma mhlawumbe ingehlise ingikhiphe esikhundleni sami enganginesithunzi ngaso kubantu, ebese ngiba ngumuntu *phaqa*. Kwakubuye kufike kodwa ukuthi khathisimbe iNkosi ngothi uma ngisindile, ijabule ingibuyisele esikhundleni sami sobukhulu. Kodwanake lowo mcabango wawubuye uxoshwe yilo wokuthi iNkosi iyobuye ifune elinye isu lokungifulala noma ngingaphuma ngiphela embotsheni leyo.

Kuthe ngalo lelo langa, libantu bahle, lafika salizwa izwi leNkosi lokuthi masikhishwe size kuyo izositshela isu esilicabangile. Sakhishwa, sagqu-tshwa sayiswa eNkosini.

Sithe sesimisiwe phambi kwayo, yona ihamba nenceku yayo uMavakeni, yathi kasilalele isitshela.

Yathatha yathi: "Niyakhumbula mhla ninukwayo ukuthi lo owayeyinceku yami, uWatala, wakhapha izwi lokuthi ufa-nje yena kazinyezi ngalutho ngoaba ukhonzile kimi, kanacala lalutho umhlophe kulendaba. Amazwi akhe angithinta kakhulu inhliziyoyingani ngangithukuthele ngithi ngizakunifulala nonke ngalo lelo langa. Kephake ukuthinteka kwami inhliziyoyikwangahlula ukuthi njengokuba ninukwe yisangoma sami esingathethi manga, uWatala ulithatha kanjani elithi kanacala na.

“Kephake inhliziyoyami kayivumi ukuba nginibulale. Sengiyobona ngoba niphume niphela ngale kwembofo elaphaya entabeni ekade imbiwawayibutho izinsuku ezilishumi. Ngifuna ukuba nonke ningene khona niholwa nguye uWatala lo. Nongena phakathi kobusuku kungasahambi muntu, sekuhamba amathongo odwa. Iqiniso sengolifona lapho ukuba amathongo la eniyakuwafinyanisa kuleyo mbofo, aniyeke uma ningenacala. Kodwa onecala angeke amyeke. Ayakumgwaza khona phakathi embotsheni. Sesobonake abayakuphuma bephela. Sobona ukuthi bala kabanacala.

“Lento ngiyenza-nje, ngiyenza ngoba phela nakhu kukhala lo owayeyinceku yami, uWatala. Ngithanda ukuba kungabikho okhalayo entweni engiyenzayo. Ngithanda ukuba kusale sekunquma wona amathongo ebusuku. Kakukho okuhle okwedlula lokho ukuze kungakhali muntu.”

Wathi eqeda lamazwi wayesebeke ebandla lezinduna ayehamba nazo oMavakeni. Nazo zaklwaza zonke zakhuleka zathi: “Yebo Ngonyama! Kungakhali muntu!”

Manjeke iNkosi yangithi ukungibeka — ngoba phela sesilokhu sifikile-nje ayikaze ingibeke nokungibeka. Ithe ivela yayithi: “Uthinike kulokhu ukukhuluma wena Watala!”

Minake ngithule-nje ngilalele iNkosi ikhuluma, ngibuka abantu laba esebeze bakholwe impela ukuthi iNkosi ikusho-nje lokhu ikuqinisile ukuthi siyakugwazwa ngamathongo phakathi emgodini, kuthi abangenacala abadedele badlule. Kodwana phela bonke babekukholwa impela lokho, ngoba

phela kwakwaziwa ukuthi iNkosi ngumlomo ongathethi manga—futhike iyezwana nawo onke amathongo, ngoba iyakhuluma nawo, kwasa-nje.

Kwakuthi nempela nangezinye izikhathi uma iNkosi isikhuluma ngamathongo, bonke abantu balalele, bathuthumele, ngoba nempela bekholwa ukuthi iNkosi ithatha khona.

Cha mina, baba, kwakungeze kwangihlaba mxhwele-nje uma iNkosi isikhuluma ngamathongo; noma kambe ngangazi ukuthi yebo, amathongo wona akhona, ahamba khona phakathi kwethu lapha zonke izinsuku.

Ithe lapha iNkosi ithi kangiphenduleke kolokhu ukukhuluma kwayo, ngathi kazi ngizakuthini lokhu mina angizange nanini ngikholwe kakhulu ngikukhuluma okunje; futhike nakhu kulendaba yalamathongo okuthiwa asilinde embotsheni, sengazi ukuthi kakukho mathongo—amathongo kampe ngamagebe lana esiyokhala kathela kuwo. Cha, ngathamba-nje.

Ngasengivela sengiphendula. Ngiphendula ngathi: “Nkosi! mina selokhu ngavela, amagama eNkosi mahle kimi!” Ngagcina.

Kwasuka iNkosi yathi kimi: “Namanjena-njena usaliphinda elokuthi izandla zakho zimhlophe kulokhu ukukhuluma-na?”

Ngathi mina: “Nkosi! Ukuba zimhlophe ezami izandla, zimhlophe njengezeNkosi uqobo lwayo!”

Yayisithi iNkosi kanti kuzakuba kuhle ngoba amathongo kaseze angenza lutho laphaya embotsheni.

Lapho ngezwa kufika ukuthukuthela kimi, kwa-

thi angenze into-nje yokwedelela phambi kwe-Nkosi, ngabuye ngazikhuza.

Ngasengikhuleka eNkosini, sengithi: “Nkosi ngiyabuza ngithi kambe uma ngiphume ngiphela layapha embotsheni, iNkosi iyakungiphindeliselisa ingimise esikhundleni sami sobunceku eNkosini na?”

Yavuma iNkosi, yaze yafunga abakhwekazi bayo.

Ngathi: “Wo! Ngonyama yezwe! Kanti usazoke aphile okaSolwandle umntwana, ayikhonze iNkosi yakhe, uTshinga.”

INkosike yayisithi kuMavakeni kahambe ayotshela induna yebutho laseMzansini ukuthi makube yilo elisiquhubayo liye lisingenise khona embotsheni phakathi kwamabili, lime lapho liqaphele ukuba singaphindeli emuva; lime kuze kuse kuthi *cha*.

Saqhutshwake sesisiwa lapho. Kwathi ingani iNkosi ngiyaqonda-nje ukuthi ifuka mina, ngoba nakhu phela yethembe ukuthi ngeke ngidabule namuhla, ngabeka le mina, angaze ngabeka kuyo nempela.

Kwathi sesiqhutshwa sedlula kuyo impela eduzane, ngithe ngizwa yayisifutheka ithi mangime. Ngema ngabeka kuyo manje. Yangithethisa yathi kimi ngenziwa yini ukuba ngidlule-nje kuyo ngibeke phezulu ngingabongi lesi isenzo sayo sokuba nakhu isinika ithuba lokuaba sisinde uma singenacala na. Ngathula-nje ngabeka phansi. Yathi: “Kawubongi Watala na?” Cha, ngathula-nje ngabeka khona phansi. Zangihlokoma izinduna.

Yaqhuba iNkosi yathi: “Wenzani phela wena Watala! Uyazi ukuthi kade wawungisindisa mina! Uyazi ukuthi mina ngangiyeye ngibonge kuwe! Wena kawungibongi ngithi ngenza icebo lokukusindisa na! Ngithi ngenza ukuba uhlale udle amabele na! Lokhu ukuba amathongo ayatshelwa ngabe ngithi aze angakwenzi lutho na! Kawuvalelisi nakuvalalisa na!”

Ngaphendula manje ngathi: “Nkosi, kuvalelisa ohambayo! Mina kangiyi ndawo, ngoba angone lutho; iNkosi ngiyabuya ngizohlala nayo khona lapha eNdlunkulu! Pho, ngingavaleliselani!

“Kusasa ngobe ngikhuleka eNkosini khona lapha—ngoze ngivalelise mzuwana ngazi ukuthi iNkosi ingibulala-nje kukhona engikonile!” Ngawakhipha lawo magama ngibeke kuyo impela iNkosi. Ngiyibuka izinhlamvu zamehlo.

Yasuka lapho iNkosi yangihwaqela yangifutha yathi angihambe kanti amathongo ayongisonta intanyana ngoba nakhu ngisakhuluma kanje kuyo.

Ngathi mina: “Nkosi ngobe ngilapha kusasa ngizokhuleka kuwe—amathongo kawafenzi lutho abantu abangencala njengami-nje—ngophuma ngiphela ngi-nje!”

Yayisithi ukuthula iNkosi, kwangathi ifikelwa ngumcabango wokuthi bala inecala kimi ngokungibulalela ubala, yayisithi: “Suka uhambe ulandele abanye!”

Saqutshwake sasiwa khona embotsheni leyo. Ngihamba-nje inhliziyo ihambe ikhuluma yodwa amagama okaMpithimpithi. Ngikhumbula ukuthi

konje uthe amaBanga okunyathela mangaki phakathi kwezisele lezi eziphakathi. Cha, bengisakhum-bula kahle lokho, ngihamba-nje noma uvalo lona lungishaya, kodwa nginethemba ngoBa imikhuba ephakathi ngiyayazi esigilelwe yona, le okuthiwa sizakugwazwa ngamathongo kanti sizakuphonseka eziseleni ezinde siyofela phansi lapho, singangcwatshwa nakungcwatshwa. Imikhuba engiyigilwa uMavakeni, baBa!

Sathi lapha sesiya kuyo intaba le enemboBo, sabona isikhamisa-nje entabeni esimnyama esesabekayo. Sasondela sayesafika khona kwathiwa kasime—sekusho induna le yamaButho asiqhubayo. Sema. Kwashaya umoya obandayo othe *mo* uphuma kulomhume owesabekayo. Umuntu wezwa lamadoda esizakubulawa nawo esezikhalela kuyileyo ikhala ngezingane zayo nezinkomo zayo ekhaya layo.

Mina kwathi kimi *ngqi*, kakwasho nokuthi kangikhale, kakwasho nokuthi kangihleke. † Ngema-nje ngathi *thwi*.

Induna ithe ithatha yayithi emaButhweni kuhle asikhumule amagoda lana esiboshwe ngawo nje-ngokusho kweNkosi, singene sesikhunyuliwe emhumeni lapha lo omnyama.

Kwathukululwa mina kuqala, basebengikhapha-nje kaBi bengikhaphela khona emhumeni ngoBa kwakuthiwe kohamba mina phambili, balandele mina bonke.

Manjeke ayakhala amadoda lana esiboshwe nawo; ngalokho ngaBona ukuthi ngingase ngilimale akhwele phezu kwami lapha nawo esengeniswa

esaba. Ngakho ngashesha ngaqonda phambili emhumeni, ngaze nganyathela izinyathelo ezilikhulu.

Ngithe lapha sengiqede lezo zinyathelo ezilikhulu, manje ngaguqa phansi ngagaqa ngamadolo njalo.

Ngigaqe ngagaqa, nami sengesaba ukuthi sengiseduze negebe lokuqala, bala ngithe ngizwa kwasekuthi *he*, umoya obandayo. Ngaqonda lapho ukuthi lomoya usuphuma phansi egebeni leli lokuqala. NgaBona ukuthi sengifikile kulo njengamazwi okaMpithimpithi.

Kumnyama kakubonakali ngisho isithunzana sodwa lesi. Ngasengihambisa isandla kahle phansi ngaze ngezwa igabajana, ngasengiliphonsa phakathi egebeni. Ngalizwa lishwibeka njalo, njalo, njalo, laye lathi *khahlahla* phansi emajukujukwini.

Umuntu waBona-nje ukuthi nabala eke waphonseka lapha kuyakuba kugcina kwakhe njalo okokuphela okokugcina *ngci*, *ngci*.

Phezu kwalokho, ngezwa kufika isiBindi esikhulu kimi, ngaze ngamemeza kakhulu ngathi: “Heya! Kanti lubala-nje!” Nami angikwazi ukuthi lelo ngangilikhiswa yini.

Ngifuqe lapha-nje ngiyawezwa lamadoda ayeza ngemuva kwami ayahefuzela manje, yindaba yovalo. Ngithe ngisuka nga ngithi ukuphindaphindela emuva—ngenzela phela ukuba bangathi befika babebengisunduza ngikhalakathela egebeni leli.

Ngithe ngisaphindela emuva kancane, ngezwa sebegquma impela sebengimemeza futhi-futhi,

bebuza ukuthi sengiphi ngoba kababoni lutho nempela. Manje sebebambene bodwa ngoba sebesaba ukwehlukana, nakhu bacabanga ukuthi lukhulu luzakubehlela lapha emhumeni lo.

Ngase ngibamemeza ngithi kabahambe kahle-nje, bangashaywa luvalo ngoba uma betatazela, ngahle behlelwe yingozi enkulu. Ngathi kabalalele ngendlebe bangizwe lapha ngikhona, basondele kancane, bahambe kahle-nje; ngabatshela ukuthi phambili lapha kukhona ingozi enkulu kakhulu esengiyibonile—kuhle beze kahle, fangezi ngamawala funa sife sonke.

Cha, balalela bathula manje ukuxokozela, ngabezwa ngemifutho kuphela, bephfumula ngokugedezela emnyameni.

Ngathula lapho, ngoba ngiyazazi phela izinyathelo engizinyathele ngiphindela emuva. Ngizakuthi lapha sengiqonda phambili ngingadideki. Nga-de ngithi kulafa bakithi: “Neno belu!”

Kanti bahamba-nje, abanye sebesola khona kimi lapha, ukuthi kungahle kube sekuyilo ithongo leli elibabizayo, selibabizela khona ukubagwaza. Lokho ngikufumene lapha ngithi balibele yini ka-de ngimi ngibalindile na. Ngithe ngizwa base bekuhleba lokho ukuthi mhlawumbe bahamba-nje sebebizwa yilo ithongo okuthiwe liphakathi lapha emhumeni.

Ngase ngithi ukubafutha ngithi ngiyezwa ukuthi bacabanga ukuthi ngibabiza-nje ngilithongo; ngathi uma bengasheshi manje ngiyabashiya, ngoba mina ngifuna ukuphuma kulomhume owesabekayo. Cha, labasheshisa lelo lami.

Kuthe befika kimi, ngabezwa bonke bethanda ukusondela kimi bangithinte ngezandla bezwe ukuthi bala yimi na. Ngabayeka-nje bangithinta ngezandla, badela ukuthi nempela yimi, kakuyilo ithongo leli abase belesaba.

Ngijuluke ngimanzi *minci* ngaleyo nkathi. Ngasengithi kuhle balalele ngibatshela engikwaziyo okulapha emhumeni. Ngabatshela ngabatshela konke, ngasengithi kuhle baklele balandelane, bangishiyele isikhala sokuze kweqe mina kuqala egebene lokuqala.

Ngase ngibuye ngithathela ngibalisisa izinyathelo eziya kulo igebe. Abantu laba bemi bona bathule *nya*.

Ngasengithi kabobala ngezinhliziyoke izigi zami, balalele lapha ngoqala khona ukweqa, ngithi bayakuzwa ngami ngomemeza lapha sengiqala ukweqa.

Ngaya egebene ngathi *di di di*, ngithe ngikulo ngakhuza ngathi: “Ha!” Ngesuka ngaphela phansi, ngalingisa inyamazane, ngazigoqa izinyawo zami, kwangathi ngijikijelwa yinto, ngaye ngathi *gxume* phansi ngaphesheya kwegebe. Ngahlaba ikhefu lapho.

Ukweqa engakweqa lapho angikwazi. Futhi angizange ngixhume kangakaya; ngofa futhi ngingazange ngeqe kanjeya. Kwaba manzi lapha ngimi khona yizithukuthuku ngijuluka zehla ngambili ngantathu zithi *pho pho pho*.

Wayesengimemeza omunye kulafa esinabo esebuza ukuthi ngeqe kahle na. Ngabatshela ngathi ngeqile kodwake—kunjima. Ngathi kuyakulunga

ukuba bakhiphe onke amandla lapha sebeqa ukuze bangaphonseki phakathi emgodini.

Zeza izinsizwa manje sezithukuthele — ezinye zagegetheka zahleka, ezinye zashaya izaga, ezinye zathula *du*. Zeqa, zeqa, zeqa, ngithule ngizilindile. Ezinye zizwakale ukusuka kwazo phansi, zingabe zisezwakala ukugxumekeka kwazo nganeno.

Sasiyilokhu sizwa kukhala ubudinsi-dinsi phansi le.

Ebebephonseka phakathi emgodini, bebengakhali nakukhala phansi le, bekugcina ngakho ukuzwakala ukudinsileka kuphela, bangabe besaphe-nduka, kube ngukuphela njalo.

Sithe sesibalana lapha nganeno thina eseqile, kwafunyaniseka ukuthi siyisishiyagalombili kuphela phakathi kwezinsizwa ezingamashumi amane ezingenile emhumeni, zifile izinsizwa ezimashumi mathathu nezinsizwa ezimbili, kazisoze zabonwa nokubonwa kodwa lokhu.

Sathula lapho, kakwabakho okhulumisa omunye, sonke sesiveva-nje. Sabambana ngezandla satotoba kancane sabanga phambili. Angithule belu mina; ngizama ukubaqunga isibindi, ngifatshela ukuthi kakukho lutho ngaphambili. Kodwa nami ngibaqunga isibindi-nje, kasikho-nje nangempela kimi; sengiphelile, sengizihola-nje—kulokhu ukufa esiya kukho phambi kwethu. Ngoaba lingimi elokuthi kodwa izinyathelo ezisishiyagalombili umuntu uya-kuzeqa azithini engenyamazane ngempela na. Futhi leli igebe lesithathu umuntu kayikuze aphonseke khona kulo yini noma ethuke eweqa wona umgodi na.

Ngase ngibuye ngibatshelake futhi ukuma kwegebe lesibili, nengozi ephambi kwalo ngenxa yokusondela kwegebe lesithathu.

Nakulo leloke futhi kwaqala mina ukweqa. Ngabala izinyathelo qedane ngabuye ngaphinda khona ukudidiza lokho. Manje ngawakhweza onke amaphaphu, ngezwa kugwanya izinkonyane wonke umzimba wami, ngacimeza amehlo, ngasho kakhulu ngathi: “Ha!” njengokwenza kwami nakuqala; ngazigoqa izithwana zami, ngandiza uqobo lokundiza. Ngithe ngisephezulu emoyeni, kwafika ukwesaba sengathi ngiyakwehlela emlonyeni wegebe lesithathu, kokunye ngehlela phakathi nawo lomgodi engiweqayo.

Ngithe ngisanninga lokho enhliziyweni, khona ngisagoqe izitho, ngangiyezwa *mu*, lapha esiphongweni kimi.

Kwahlwa-nje ukuthi lento engibulala kangaka yini. Ngangiphela njalo khona lapho, angabe ngisezwa lutho.

Kube *nya nya nya*, ngezwa ngiphaphama. Ngathi ukuhambisa isandla ngithi mangizwe ukuthi ngiphi. Ngafumanisa ukuthi kanti ngiwele ngaphesheya kwalomgodi ebengiweqa, ngafike ngadilikiceka eduze-nje komgodi wesithathu. Ngezwa kugquma lapha ekhanda; ubuso sebuthe *te* yigazi. Ngizwa isisele esikhulu lapha esiphongweni sami lapha ngimuleke khona. Ngisantula-nje ukuthi bekuyini le engimulile.

Ngicabange ngacabanga ukuthi ngishaywe yini, kwafika umcabango wangikhanyela wokuthi ngixhume kakhulu, ngaze ngaya phezulu kakhulu

ngashayeka phezulu lapha komhume, ingabe mhlawumbe kukhona izinkunzi zamatshe ezivele enhlabathini.

Ngithe ngithatha ngangimemeza kakhulu ngithi ngimemeza abakithi laba ebesinabo, ngithi nga mhlawumbe basemi kabakeqi. Ngimemeze ngamemeza, ngaze ngayeka-nje ngingaphendulwa muntu. Kanti kakusekho noyedwa. Kakho noyedwa okwazile ukweqa lomgodi engiweqile—sengisele ngedwa *vo*. Lapho umzimba wami uyadengezela ngoba phela nakhu sengophe kakhulu ngenxa yalengozi engivelele.

Ngilapho-nje, sengiseduzane kanti impela nokuba ngiphumele ngale komhume lo. Ngethuke sengibona ukukhanya kuthi *loko-loko* ekuphumeni laphaya. Yilapha ngibone khona ukuthi kanti sengiseduzane nomnyango.

Manje ngase ngikhumbula futhi ukuthi konje iNkosi ithe uma sekuze kwasa singaphumile lapha embotsheni, sesoba sahlulekile, amabutho ayakusibulala. Lokho kwangiqhubela ukuba ngithi khona sengikhathele-nje, ngibuye ngizwe senginamandla.

Ngasukuma ngema. Ngezwa ukuthi cha, amandla wona asekhona emzimbeni; ngingeze ngahlulwa ngukweqa lomgodi osusele. Ngacabanga isu lokuthi ngizakuthathela kanjani.

Manje lomgodi wesithathu, ufike wangahlula ukuthi ngizakuweqa kanjani wona ngoba usondelene kakhulu nalo wesibili. Umuntu kanamandla okuthathela ukuba uyaya khona, usefuthelene uselungele ukuxhuma—kufuneka ukuba umuntu

asuke khona phansi-nje lapha emi khona eqe,—kuba nakhu lokho kakulula kimi, ngoba nakhu sengingumuntu sengikhulile, futhi nakhu sengijiyela lapha ekhanda, futhi ngiyasindana, ngoba phela, wena baba, ungangiboni sengingunogolante-the-je, ngaleyo nkathi ngangizimukile, ngimkhulu.

Ngibuke ngabuka, ngi-de ngithi ukuzizwa amandla, ke ngxihume nje ngiye phezulu, ngizwe ngilula impela, ngabona manje ukuthi ngiyakuphumelela. Wo! ngazilahla. Ngasuka ngaphela phansi ngelula izingalo, kwangathi ngemukelwa ngumuntu ngale; ngaye ngagxumekeka phansi ngezinyawo ngale kwawo umgodi. Ngazibonga lapho.

Ngithe ngisathi ngiyazibonga, ngezwa kukhuluma abantu ngemuva kwami, ngathi ukubeka ngabona izithunzana ezimbili zabantu. Ngithe ngithi ngezwa sekuhlala umkhonto kimi esicutshini sengalo. Kwasekumemeza omunye walaba abantu ababili—kanti nguMavakeni, wathi: “Wena baba! yikho-na baba lokhu okunguWatala!” Ngathi mina: “Ehene! yimi lo, nakhu lapha ngikhona manje!” Ngasho ngiwukhumula umkhonto lo ngiwujikijela phansi emgodini.

Wamemeza uMavakeni wathi: “Uqambe ushilo mfokazana! kawukaphumeli ngaphaya kwembofo!” Wayewuciba omunye umkhonto, wathi kawungijuqe amathumbu, ngavika ngakhobela, ngase ngithethe ngejubane sengibange entunjani yembofo, ngaye ngaphuma.

Kwabangathi ngiyaphupha sengiphumele ngaphandle sengibona izwe. Kwaba sengathi ngiya-

yiqabuka imithi, kanye nezintaba nemizi yakithi, sengibuka.

Kalikaphumi njalo ilanga ngaleyo nkathi.

Kwakungakabikho nabantu abahamba phandle ngoba babesalele yonke imizi.

Ngasuka lapho ngabanga emfuleni ngayogeza, ngabopha amanxeba lana; ngazilungisa kahle, ngakhuphuka ngabanga eNdlunkulu.

Yathi ivuka iNkosi ekuseni, mina nga kade ngahlala sengilinde ukuba ivuke ngikhuleke nje-ngokusho kwami kuyo izolo.

Kwathi lithi *phasha* ilanga kwakufika izikhulu eNdlunkulu; ziyafika ziyangibona zifike zidudumele imizimba, ngoba ngasengifana nethongo eliphuma engcwabeni, ngoba kakho owayesazi ukuthi ngisayophinda ngiwadle amabele.

Ngasimeze ngakhohlwa-nje ukuthi ngigcobe-ni emzimbeni kimi ngoba nezikhulu lezi kazisondeli kimi, zima laphaya kude; ngisho namahomfu eNkosi, izinja zayo ingani zazikhonkotha-nje phinde ukuba zize lapha kimi. Zinele zingibone-nje zikhalise okwemiwundlwana, zikhwice imisila zibaleke ziyongena esigodlweni seNkosi. Lento yangimangalisa ngathula ngathi *nya*, ngicabanga ukuthi yini lomhlola futhi na.

Kuthe ngithule lapho, kwaqhamuka isifazane sithwele amanzi. Naso sangithi *klabe*, sedlula. Munye engambona aze asalele kwabanye, engibukisisa. Nami ngambukisisa. Kanti nguye lo ongisindisileyo—okaMpithimpithi. Sibukane naye, ngabona sekwehla izinyembezi kuye, wayesefulathela elandela laba abanye. Inhliziyo yami yayi-

lokhu imzonde njalo, ukuthi ngisaphefumula-nje nguye, ngabe nami ngiphansi le emigodini lapha zilele khona izinsizwa zamadoda.

Ngihlale ngahlala lapho, ngithe ngizwa kwasekuthiwa iNkosi iyangifuna ngaphakathi. Ngathi *luca*, ngaya, ngafika ngayithatha ngezibongo zayo iNkosi ngaye ngakhuphulusa oyise noyise-mkhulu. Ngangena phakathi endlini.

Ngangena qede yangibuka iNkosi, kwangathi iyethuka, nami ngathi ukuyibeka ngabuye ngabeka phansi, ngithe ngebika futhi ngayifumana isimo-yizela kahle impela.

Ngoba ubenjalo phela uTshinga baba, ubuso bakhe bebuphendu-phenduka khona manje.

Uthe ethatha wayethi: “Ngakubona Watala, mntakaSolwandle, kawuwabonike amagama ami ezolo, kawusindle-nje, ngithenike!”

Ngathi mina: “Yebo Ngonyama uvele washo wathi amathongo kawaseze abenza lutho abazandla zimhlophe njengezami!”

Wabuza wathi amathongo ngiwabonile na—ngathi mina bengingeze ngawabona ngoba abonakala kwabasuke bonile kuphela. Wathi uyavuma, ngiqinisile anjalo amathongo, kawabenzi lutho abasuke bengone lutho.

Wayesethi: “Akungixoxeleke Watala, uhambe kanjani na.”

Ngathi mina: “Nkosi, akungakanani-nje—ngidimede ngabahola-nje laba ebesinabo njengezwi leNkosi—mina bengingesabi mathongo—intwana-nje ebiyigozana bekuyimigodi emithathu ebi-

khona phakathi emhumeni—bekulukhunyana uku-yeqa ngoba phela nakhu bekumnyama—kodwana kubelula-nje phela kimi, ngoba nakhu bengingone lutho—kwakuphelake Nkosi—nakhu lapha sengikhona phambi kwakho.”

Wayesezwakele uMavakeni phandle eseqaphuza iNkosi ngezibongo zayo. Wangena wakhuleka eNkosini. Wahhlala njenga-njeya.

Isikhuluma nayeke iNkosi ithi: “Nango phela uWatala Mavekeni! Uphume ephela! Kuyabona-kala ukuthi kanalo icala kulokhu ukukhuluma.”

Waguqa ngamadolo uMavakeni, waqina wasiphengqengqe, wasiklukululuza ngamehlo sonke endlini, wathatha: “Nkosi kakumuntu walutho lomuntu—uSolwandle kazalanga wabola amathumbu—ulapha-nje uqamba amacebo Ngonyama—nangu ebengihamba naye uMhlwazimamba—uWatala kazange angene emhumeni—uthe *nhla* qede waphindela emuva—wafica amabutho esejunywe futhongo wadlula wabaleka—wesaba ukufa lomuntu Nkosi—baphi-nje laba abehamba nabo!”

Hawu! babu! ngomkhohlwa yini uMavakeni! Wangingcofa umuntu eNkosini! Uyangiphoqa-nje bantabakababa!

Yabuyisa izinhlonze iNkosi yakhuluma ngokufutheka yabuza ukuthi kwaya ngani ukuaba amabutho alale na—yaphinda yabuza ukuthi kuqinisile lokho ukuthi amabutho alala na.

Kwavela khona futhi okunguMavakeni kwafunga kwagabela, kwathi amabutho abelele. Yathukuthela iNkosi yathi: “Lawo mabutho ayafa onke namuhla-nje!”

Yayisiphenduka iNkosi ibuza kimi ngolaka olukhulu ithi: “Landa wena! Uthini ngalamazwi abekwa yinceku yami! Landa!”

Kwaqhamuka mina ngathi: “Yimihlola yami-nje Ngonyama! amabutho lawo ngingeze ngasho nokuthi ayelele nokuthi ayengalele, ngoba yilokhu ngangena mina emhumeni entabeni, ngawashiya khona lapho, angikaze ngiwabone futhi, Nkosi! Kephake, Ndlunkulu, lezi izinsizwa ezazisiquhuba zisibekile, engikholwa ukuthi kungaba ngamaqiniso ukuthi zalala ubuthongo emsebenzini eziwuthunywe yiNkosi—ngiyazazi lezo nsizwa, Nkosi!”

“Lendaaba ekhulunywa yinceku le yakho Nkosi angazi noma Nkosi iyahlanya yini lenceku, ngoba lokhu ukukhuluma akukhulumayo kungukubeda kodwa Nkosi—uyaphupha-nje—nanti inxeba lapha kimi emkhonweni.”

Ngasengiphenduka ngibeka kuye uMavakeni ngibuza ngithi kasiye lo ongicibe ngomkhonto wangigwaza esicutshini sengalo na—ngawukhumula umkhonto ngawujikijela phansi emgodini na—waphinda wangiciba na—ngavika, umkhonto uthi kawungijuqe amathumbu na—ngathathela ngejubane na—ngayengaphuma ekuphumeni komhume na.

Yathi iNkosi kaphendule uMavakeni. Uphendule wathi konke engikukhulumayo ngamanga odwa. Wathi uma kungemanga angihambe ngiyothatha umkhonto lowo engithi ngiwuphose emgodini ngizekuwukhombisa iNkosi iwubone.

Wona lapho uMavakeni eNkosini. Yamkhafula yamjakaja yathi usecabanga ukuthi sekunguyena

Tshinga, sekunguyena osekipha isinqumo sokuthi kangilande umkhonto, kanti iNkosi isizakunqunyelwa nguye, uselingisa laba abaceba ukuba kufe iNkosi kusale kubasa bona.

Kwafinyela lapho okunguMavakeni, ngasho ngenhliziyo ngathi mina: "Kuzwake! Hawu! Yeka izixhekana ziyinsumo!"

Kwasekuthiwa kasiphume sonke iNkosi isezakucabanga lendaba ukuthi izakuthiwani.

Kwathi kangizigwaze lapho impela lapha sekubuye ngiqhanyukelwa ngelinye icala futhi eseliza-kubuye licatshangwe yiNkosi njengaleli engiphuma kulo; ngingakalali nakanye kodwa lokhu ngibuyile kulokho kufa.

Izinsuku zashona zantathu, kwafika induna izekungibiza ithi ngifunwa yiNkosi. Ngaya, ngafike ngakhuleka emnyango ngangena, ngahlala ngathula ngalinda yona iNkosi ukuba ithathe.

Ngiyifumene icumba-cumbaza umkhonto wayo eyayiwuphatha njalo. Iyodwa *qhwaaba*, kakukho nduna kakukhoni. Langiya lapho elokuthi kazi namuhla kuzakuthiwani.

Ithe isuka iNkosi yayingibuza ukuthi okaMpithimpithi ngiyamqonda na. Kwathi *heshe* kimi ingebe, sengisola ukuthi mhlawumbe sebebikile oMavakeni eNkosini ukuthi waye wangitshela indaba yomhume nemigodi. Kodwa ngaqunga isibindi-nje, ngavuma ngathi ngiyamazi. Yathi ngimcine nini ukumbona. Lapho kwathi fipha ukuthi ngizakuthini. Ngabona ukuthi sekufanele wona amacebo manje. Ngathi kangisakhumbuli ukuthi konje ngimcine nini ukumbona. Yathi

iNkosi kuhle ngicabangisise impela ngiyitshela. Ngabona ukuthi kufanele ngiqhuba ngawo amanga futhi, ngasengithi mina ngiyabona ukuthi yinyanga ngamgcina. Manje iNkosi yabuza ukuthi ngangiphi ngimbona, futhi sasikhuluma ndabani naye okaMpithimpithi.

Kwangikhanyela manje ukuthi iNkosi iyazi yonke lendaba yami nokaMpithimpithi, iyangisnisa-nje idlala ngami.

Kodwa ngabuka ukuthi angisale sengifela khona ekuphikeni impela okungenani. Ngasengithi eNkosini ngiyakhumbula ukuthi ngamgcina mzukwana kodwendwe lwakhe, esinela uMsikaba, into ayikhulumayo kimi kwakungukubonga kwakhe ebonga kakhulu eNkosini ngoba imidedele wagcagca nesikhulu sayo ingani yena uzalwa ngumfokazana-nje.

Yathi iNkosi angisale sengiyeka sengiqedile, isiyabona ukuthi ngithatha kahle. Ngayibuka-nje kwasengathi kangesabi lutho—kanti ngaphakathi lapha esifubeni sami sekuvutha amalanga ovalo nokwesaba ukuthi kazi okaMpithimpithi lo ungena ngani kulendaba.

INkosi ithule qede, yayisithi kangisondele eduze kwayo. Ngangiyasondele, yabuye yathi angisondele futhi, yabuye yaphinda. Akubekeke baba, isilwane sithi angisondele kuso.

Ngasondela.

Ngisondele qede wathi kangikhothamise indlebe ahlebe ngoba khandi ukuba kuzwe muntu azakukhuluma angitshene khona.

Uthi: "Uyabona Watala, kuthe ebusika kwafika

yena uMavakeni lo kimi—wathi wena uthunga icebo lokuba ngibulawe—kwaze kwangena lokho kukhuluma kimi—ngasengifuna isu lokuthi nginakubulala kanjani—sasesithulisa sobabili naye uMavakeni, kwaze kwaqhamuka lendaaba enanikhuluma ngayo nomkakho kashevu.”

Kwala lapho ukuba ngithule mina baba, ingani isilo siyesabeka sona, ngathi: “Hawu! Ngonyama! Nawe wawusukholwa yilawo macebo umuntu engithuka engiqambela ukukhuluma okungekho na?”

Qhake, yabuye yaqhuba iNkosi: “Cha Watala! Mina ngaduma ikhanda lapha ngizwa lokho, kwahlwa-nje kimi.”

Kodwanake nawe uyakwazi ukuthi mina into ngiyayiphupha ebuthongweni ngilele ngiyiboniswe. Nembala ngaphupha msukwana ngithi qhutshwanini niyobulawa emhumeni laphaya. Ngiphuphe ngivukelwa zindlondlo ziyisihlanu, zavuka zema phezu kwami. Zeza kanye-kanye zizongishaya ikhanda. Zithe zithi ziyangishaya, kwaqhamuka wena, wangilamulela, wazijuqula amakhanda izindlondlo lezo. Kepha wena wawusunyathela ekhanda lenye indlondlo lisadikiza phansi. Yayisikuluma wafa khona lapho. Ngiyaphupha belu. Ngizakuthi ngivuka ebesengilindwe ngumame, ezekungitshela ukuthi ngikubulala-nje wena Watala, kawone lutho. Uthi uzwe ngomakoti kaMsikaaba, okaMpithimpithi ukuthi wathi ehlezi eluka isikhwabukhwaabu sakhe wanizwa nikhuluma nokaNqabayembube ngamagundane anihluphayo emzini wenu. Wanizwa ukuthi ushevu naniwu-

funela amagundane, futhi wena wawuza kimi uzocela ukuba ngikuvumele uphathe ushevu lowo ubulale amagundane lana ayesenhluphile. Indaba yakho iyakhanya yonke Watala, njengalokhu wayisho kimi. Ngiyakuthanda ngokungaqambi macebo.”

Ngathi mina: “Yebo Ngonyama, kwaba njalo!”

Yathi iNkosi: “Kodwa wena wawungasangitsheli ngani indaba yonke ngizwe kahle na! Uyabonake manje sengize ngenze isiphosiso ngithi mabakubulale ungene lutho na—ngenxa yokuba kanti ngiphethwe ngumgodoyi onguMavakeni ungitshela amanga odwa na. Shonoke Watala, wena ngokwakho uthini kulendaaba na?”

Mina ngathula ngabeka phansi ngathi iNkosi kuyangahlula ukuthi ngingayibonga ngithini, kuhle ngibonelwe yiyo-nje konke.

Ithe isuka yona yayithi: “Nanku umkhonto wami, ngithi mina mgwaze wena uMavakeni afe.”

Ngathi ukuyibuka iNkosi nganyenyeza ngathi: “INkosi kayinteli na?” Yathi kayinteli.

Isingitshelake ithi besebelithungile icebo naye futhi uMavakeni lokuthi ngizakubuye ngiphindele khona emhumeni lapho, uMavakeni angilalele lapho angibambe angiphonse emgodini lapho.

Ithi kodwa isiyabona ukuthi kuhle kufe yena uMavakeni, yikho ingitshela-nje. Ithi kodwa kayifuni ukuba imbulele nje obala, sengathi kungayisifuba sethu nayo. Ithi iyazi ukuthi ngiyakumehlula mina ngimphonse emgodini angaphindi abonwe muntu.

Ngasengicela mina ngithi njengalokhu nakhu-nje

ngijiyelwe kangaka ngingozi-ngozi, ngiyakumahlula kanjani umuntu ephilile engaguli ndawo na. Yathi iNkosi angikuyeke lokho ukwesaba indoda kanjalo.

Kwasekuzwakala izinduna phandle isithi kuhle ngiphume zingaze zisole ukuthi sithunga cebo lini nawe. Yayisibuye ingephuca umkhonto lo wayo ithi ngiyakumbamba ngamandla-nje.

Lapho yathi angixhawule kuyo. Yangibamba isandla yayilokhu ithule ithe *du*, ithi ingifisela ukuba ngize ngisahlule lesi isigcwelegcwele esinamacebo.

Kwabamnandi kwadela kimi isandla sami sibanjwe yiNdlovu yakoMkhulu! Ngasibukisisa njalo isandla lesi ebesibanjwe yiNkosi kuthi nalapha ngigeza ngingasigezi sona kwaze kwadlula izinsuku ezisithupha ngilokhu ngisibuka-nje.

Ngiphume qede lapho eNkosini, ngacabanga isu lokuthi lokhu nangu uMavakeni noma iNkosi ithe angaphathi mkhonto lapha eyakungilalela-nje, uyakudlula awebe umknohto angene nawo emhumeni ngoba uyangesaba.

Lavela isu. Ngasuka ngabanga ehlanzeni elikhulu elinomhluluwe. Ngawufumanisa ugcwele ehlanzeni, ngajabula ngadela, ngawugawula wayinqwaba. Ngathi enhliziyweni kudala okunguMavakeni ku-de kuthi makubulawe abantu-nje, kungakho namuhla; kuyawagcina amabele.

Ngathabatha umhluluwe lo, ngathi zombe-zombe emathunzini ngaye ngafika nawo khona emhumeni. Ngangena phakathi, ngayithola indawana yokuwufihla khona, ngawufihla ngaphuma.

Ngisuke lapho ngaqonda khona koMkhulu ngaye ngangena.

Ibandla lalibuthene lonke lezinduna nezinceku. INkosi yathi ngenzile ngafika ngoba ibisingifuna nempela. Yayisibikela ibandla ukuthi ngizakubuye ngingeniswe futhi emhumeni laphaya kubonakale ukuthi ngingabuye ngiphume kuwo okwesibili na.

Nanti ibutho lezinsizwa lapha, uMzansini, iNkosi yayisithi kakuhamba lona lingiqhuba lingise khona futhi emhumeni. Lalisuka njalo ibutho lingiqhuba.

Kwabizwa induna yalo kwathiwa bayakuma lapho ekungeneni komhume, boze batshelwe yiyo iNkosi isikhathi sokusuka lapho. Yakhuleka induna yahamba. Ngaqhutshwa ngaye ngangeniswa khona. Ngangena, ngaye ngafika kuwo umhluluwe wami.

Ngawuthatha umhluluwe ngawubophela kimi emzibeni, ngawuthandela yonke indawo ngisho nasekhanda, wema wathi *venu*. Ngenze-njenje, ngithi ngizivikela ukubainja le enguMavakeni ize ingabinamandla okungithatha ikhasi lapha emhumeni.

Kuthe lapha sengizwa ukuthi umhluluwe lo uqinile impela lapha kimi emzimbeni, ngesuka nganyonyoba ngabanga phambili. Ngihamba-nje ngihamba ngelule izandla ngizwa yonke indawo, nangaphambi kwami nangasemaceleni, nangemuva ngoba kakubonakali lutho kumnyama *buqe*. Nginevuso lokuthi mhlawumbe uMavakeni nga ungenise nabanye bakubo bangihlanganye.

Ngagaqa manje, ngathulisa ngalalela. Ngithe ngizwa *nyaku nyaku nyaku*, okwekati, kwakuthi *gi*

gi gi. Ngezwa kuwa igabade liphonseka emgodini khona phakathi. Ngabona ukuthi sekunguye uMavakeni. Ngathula ngathi sumpu, ngaphefumulela phakathi, ngathi ukuhosheka, ngema. Kwathi *nya, nya, nya*, ngezwa sengidinwa manje ukuthi kakusale sekubakanye kanti.

Lapho ngasengigaxe umhluhlwe wonke umzimba, sengifana nengungum bane.

Umuntuke wethuswa ngukukhwehlela emnyameni. Nami ngabona ukuthi kuhle ngikhwehlele nce ezwe ukuthi ngikhona.

Manje ngiyezwa uMavakeni uyakhuluma uthi: “Uyabona-nje Mhlwazimamba ukuthi lomfokazana uselibebe ingabi iNkosi ibuye yenze-

njani!” Waphendula uMhlwazimamba wathi naye kazi.

Habe! Ngivele ngasho, baba! Kanti nempela leli ivakana elinguMavakeni njengegama lakhe, ungene nomunye umuntu, bazakungihlanganyela!

Kwafika ukuthukuthela kimi manje, ngathi enhliziyweni bangenele ngisho bebabili-nje ngizakubalungisa. Ngasho kakhulu ngakhwehlela kwaze kwakabili. Lapho bathula, kodwa basondela. Ngabezwa behambe bethinta amagade ngezinyawo, beza ngakimi.

Sengibulawa kunye-nje—ngibulawa yikuba nakhu angibaboni—kumnyama. Ngiyabezwa - nje kodwa bayeza bahambe behefuzela. Ngithe ngizwa ngangithintwa yigabade lapha onyaweni. Ngabona ukuthi ukhona oseseduze kwami impela.

Kwala ukuba ngithule manje, ngase ngikhuzile ngathi: “Hebu! Senginiphethe bafokazana!” Ngaphumputha emnyameni bafinyela kodwa.

Kwamemeza uMavakeni wathi: “Uyawagcina ama . . .” Wathi engakaligwinyi ngase ngimphephe. Ngamsondeza lapha eduze. Ngamcinezela emhluhlweni. Wo! wakhala manje. Ngambamba lapho baba ngezingalo sengimsondezile ngezwa-nje ukuthi akukho lutho olunga lusangithukulula manje. Kwathi *mbo*. Wakhalisa okwenja ihlaba umkhulungwane manje. Wayesememeza ethi: “Hawu! Mhlwazimamba, wangibukela nomuntu engibulala na!”

Wasondela uMhlwazimamba nambala, wathi uyangibamba, ngamthi ukumthi *ntinye* ngeva

lomhluluwe, ngabuye ngamthi *dakla* ngesithende sonyawo, wayewathi *dinkli* laphaya, wagquma.

Ngamphatha lo. Kwade kuthi *gqushu*, engena ameva omhluluwe emzimbeni kuye.

Wayesekhamuluka manje esethi kuMhlwazimamba: "Salusuletha nanso imikh . . ." Wagcina ngalo lelo, sengimphethe lapha kuqhoqhoqho. Ngathi mina ha! kanti baphethe imikhonto na!

Nanguya nembala uMhlwazimamba eseyekuyi-thatha imikhonto laphaya lapha beyishiye khona ngasemgodini wokuqala.

Uthe lapha sengizwa ukuthi useya ngakhona emgodini, ngakhuza kakhulu ngamethusa. Ngiyabona ukuthi waxhuma wagelekeqeka ethi sengiseduze kwakhe; kanti nanku umgodi khona lapha. Ngezwa esephonseka, wayewathi dinsi phansi. Kaphindanga waphenduka.

Ngimphethe uMavakeni lapha ngiyambucunga. Kanti usethule-nje kade efile. Sengibambe ubala. Ngithe ngisuka nga ngimhudula ngimthi *dilikici* phakathi emgodini waye wathi *bunsu* phansi.

Manjeke ngase ngikhumula umhluluwe lona lapha kimi emzimbeni, sengiwuphonsa emgodini, ngathi ukuhlala-hlala kwaze kwasa. Kuthe sekusile sekubonakala kahle, ngase ngithi ngqibithi ngqibithi imigodi le, sengiphuma ngibanga koMkhulu.

Kwadlula izinsuku zambili labizwa ibandla yi-Nkosi, sekuyakuxoxwa izindaba, nami sengiyakubuyiselwa esikhundleni sami.

Lathi lapha ibandla liqalaza lithi inceku yeNkosi enkulu uMavakeni uphi benoMhlwazimamba, kwa-

thatha iNkosi yathi ibathumile, ibathume kude; kuyabonakala ukuthi bayakulibala.

Yimi neNkosi kuphela esazi isifuba lesi sokuthi uMavakeni ngimbulele. Sengiyihlebele futhi iNkosi ukuthi ubehamba noMhlwazimamba, naye ngambulala ngamphosa emgodini.

Hayike ibandla langena ezindabeni kwaxoxwanje.

Sithe sethuka iNkosi yayibuza ithi: "Washonaphi uSomhlola induna yami yaseMzansini na?" Zagijima izinduna zabuza ebuthweni elalisenkundleni. Kwasekuzwakala ukuthi uSomhlola yilokhu wema ekungeneni komhume njengoba iNkosi yathi kuyoze kusho yona ukuthi kalibuyise ibutho. Yilokhu zema khona izinsizwa zibambe izwi leNkosi, zingatholi kudla zingatholi manzi.

Ngoba kwakunjalo baba, ukuhlonipha kulezo zinsuku.

Indoda ibiqoka ukufa kunokuba iphambane nomthetho weNkosi uTshinga. Kwakungekho lokhu esengikubona namuhla umuntu athi ethunywa abe ebika ubumenemene. Angizange ngikuzwe baba, ngikuqabuka khona kulo leli lanamuhla izwe.

Kwakubulawa abantu njalo, bebulawa ngabakufo. Umuntu uyamgwaza umuntu ucimeze amehlo enzela ukuba angamboni funa abulawe luvalo.

Ngikhumbula mzuwana siyekubulala — qha, baba, ake ngiyiyeke leyo. Akungiyeyeke ngikhiphe ishungu ke ngibeme.

Uyawubona ugwayi lo muhle ngoba umuntu uyamcabangisa, akhumbule nezindaba abesezi-khohliwe.

Konje baBa ubuzile wathi iButho leli elemba intaba laliyimba kanjani ayengekho-nje amafo-sholo namahalavu namapiki lana enu nina makhosi na? Ubuza kahle baBa, ngoBa nembala kwakuyimikhonto kuphela esasinayo ngaleso sikhathi.

Ngiphendula ngithike kakukho obekushiwo yiNkosi ebekwehlula amabutho. Ngisho ukuba yayingathi akususwe intaba iphele ithi *nya*, sasingayisusa, simba ngayo-nje imikhonto. Konke kwakunjengezwi lami engalikhapha eNkosini mzu-kwana ingithuma koMasimini, lapha ngathi: "Uma kusho iZulu eliphezulu, ngubani ongabuye athini na?"

IMIBUZO

- 1.—Sasibinca-ni isangoma sikaTshinga?
- 2.—Xoxa indaba eyezwiwa nguMavakeni kukhuluma uWatala nomkakhe?
- 3.—Wayegane bani okaMpithimpithi? Wathini kuWatala?
- 4.—Indaba yokaMpithimpithi yayizwa ngobani iNkosi?
- 5.—Xoxa indaba yokungena kukaWatala emhumeni okwesibili?
- 7.—Izwi elikhomba ukuhlonipha elakhishwa nguWatala eNkosini lathini?
- 7.—Landa izihloko-nje zezigemege zonke ezehlele uWatala?